

Kárpátaljai Hírmondó

IV. évfolyam 4. szám, 2008. december

Szepesi Attila

Beregszászi fametszet

Ég-föld-fölitta kormos házakat
benő az emlékezés vak bozótja.
Vizek és arcok csillognak alóla,
kristály kertek, ostorcsapás utak.

Az elcsorgó idő, ha partja volna,
őrizné báván, ami megmaradt.
Rorátéra futó lábnyomokat
gyöngysorban írna a pilinke hóba.

Vigyázná multunkemlékké tűnőben,
mint csigahéjat kréta-kori kőben
a szikla, melyben volt tenger zuhog.

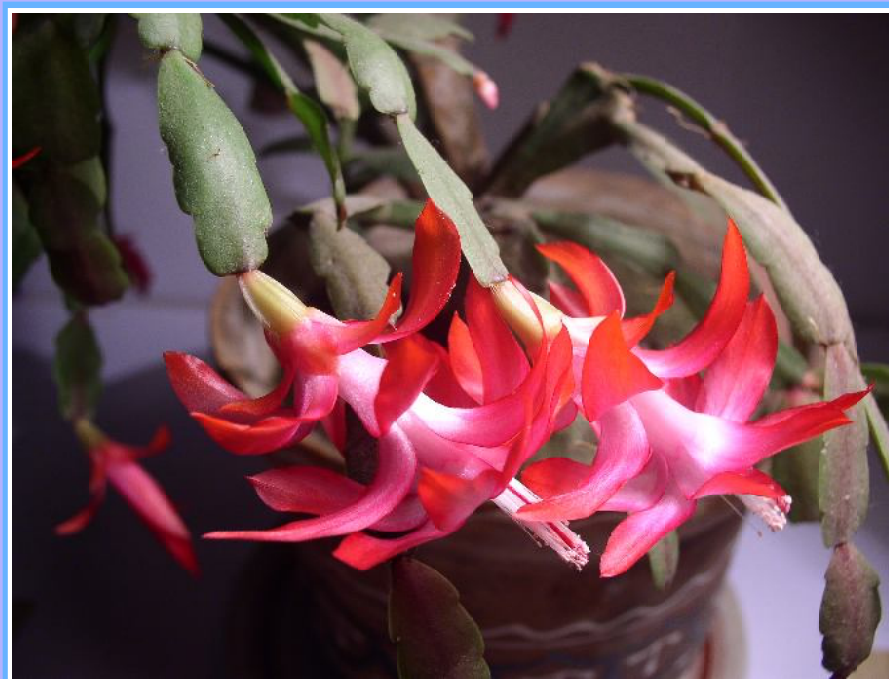
Mert él a szikla álommá fogyóban,
ahogy vesztesen gajdolják a hóban
sakál-daluk a fagyott koldusok.

A munkácsi várban

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Időszerű
- * Irodalom, képzőművészet
- * Határok nélkül
- * Neves szülőtteink
- * Arasznyi történelem
- * Naptárunk
- * Gyökerek
- * Népi kultúra
- * Hitélet
- * KÁRISZ-kollázs

KÁRPÁTALJAI **Hírmondó**

IV. évfolyam, 4. szám
2008. december

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla,
Dupka György,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László,
Elbéné Mester Magdolna.

Gazdasági felelős: Papp Lászlóné

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
600 példányban.

A lap megjelenését
a Kárpátaljai Szövetség tagjai
támogatták adójuk 1 százalékával.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomból

- * Vers mindenkinek
- * Szervezeti élet
- * Időszerű
- * Közös dolgaink
- * Hitélet
- * Múltunkból
- * Arasznyi történelem
- * Gyökerek: Benza György üzletember
- * Jogi tanácsadó
- * Ez történt
- * KÁRISZ-kollázs
- * Hírek, események
- * Híres szülötteink: Puskás László képzőművész
- * Népi kultúra
- * Mementó
- * Irodalom
- * Határok nélkül
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből
- * A Kárpátaljai Hírmondó galériája

Tisztelt Olvasóink!

Megrendelhetik a Kárpátaljai Hírmondót 2009-re. Lapunk előfizetési díja 2000 forint egy évre postaköltséggel együtt. Szövetségünk címén kérhetnek befizetési csekket.

A Kárpátaljai Szövetség a tevékenységét meghatározó alapszabály értelmében tájékoztatja „az ország lakosságát és a nemzetközi életet a kárpátaljai magyarság életének eseményeiről” és „állást foglal minden olyan kérdésben, amely a határon túli magyarságot érinti, és ezt nyilvánosságra hozza”.

Szövetségünk növekvő aggodalommal figyeli az elmúlt időszakban Ukrajnában foganatosított intézkedéseket, amelyek hátrányosan érintik a kárpátaljai magyarság anyanyelvi oktatását, korlátozzák alapvető emberi jogait az információkhoz való szabad hozzáférésben.

Magyarország és Ukrajna kapcsolatát Ukrajna függetlenségének elnyerése óta mindig a jószomszédi viszony jellemezte. Magyarország elsőként ismerte el a független Ukrainát. A kezdetektől fogva támogatta – és támogatja ma is – Ukrajna európai integrációját.

Ukrajnát számos nemzetközi, illetve Magyarországgal megkötött kétoldalú egyezmény kötelezi a nemzeti kisebbségek jogainak tiszteletben tartására.

Megértjük Ukrajna gondjait, a nemzetállam kialakításával járó nehézségeket, de megengedhetetlennek tartjuk, hogy ennek kiépítése a kisebbségek ellen irányuljon. A nemzeti kisebbségek kultúrája, a kulturális sokszínűség mindig gazdagítja azt az országot, amelynek területén kisebbségek élnek. Az ukrán oktatási miniszter 461. és 802. számú rendeletei a magyar oktatásügy teljes elsorvadásához vezethetnek. Nem az államnyelv elsajátítása ellen emelünk szót, de kifogásoljuk, hogy a továbbtanuláshoz szükséges vizsgákat csak ukrán nyelven lehet letenni.

Ez a magyar iskolák és a nemzetiségekhez tartozó fiatalok számára indokolatlan hátrányt jelent. További gond, hogy a katolikus és református egyházak és alapítványaik oktatási intézményei lehetetlen helyzetbe kerülnek, ha az ukrán állam csakugyan megszünteti finanszírozásukat. Ingatlanait és levéltárait egyik egyház sem kapta vissza. Az ukrán szakhatósági eljárás a kábeltelevíziós hálózatok ellen pedig azzal a veszéllyel fenyeget, hogy a kárpátaljai magyarság a jövőben nem jut hozzá a nemzetközi adásokhoz, beleértve a Magyarországról érkező adásokat is.

A Narancsos Forradalom eredményeként Ukrajnában kezdett megvalósulni a demokrácia és a jogállamiság. Juscsenko ukrán elnök 2005 januárjában, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése előtt mondott beszédében ünnepélyesen megígérte, hogy Ukrajna hiánytalanul eleget tesz a tagfelvételkor vállalt kötelezettségeknek. Az Európai Unió és Ukrajna 2008 szeptemberében megtartott csúcsertekezletén elfogadott Közös Nyilatkozat kimondja, hogy Ukrajna és Európa „egy közös történelem és értékrend része”.

Mindaz, ami jelenleg Ukrajnában történik, ezekkel teljesen ellentétes és elfogadhatatlan.

Ebben a helyzetben Szövetségünk kötelessége a közvélemény tájékoztatása. Felszólítjuk a magyar politikai élet tényezőit, hogy haladéktalanul kezdeményezzenek újabb tárgyalásokat az ukrán hatóságokkal. Ha a kétoldalú tárgyalások eredménytelenek, elvárjuk, hogy a magyar országgyűlés és a magyar kormány nemzetközi fórumokhoz forduljon a kárpátaljai magyarság érdekében.

Köszönet az 1 százalékért!

A hatályos törvények lehetővé teszik, hogy az adózó magyar állampolgárok adójuk 1 százalékával támogassák a közhasznú civil szervezetek munkáját. A Kárpátaljai Szövetség jóleső érzéssel fogadja a támogatók felajánlásait, hiszen ez azt bizonyítja, hogy sokan tartják fontosnak azt a tevékenységet, amelyet Szövetségünk a kárpátaljai magyarság kulturális életének, gazdasági helyzetének javításáért folytat.

A 2007. évi adóból származó 1 százalékos támogatás révén a Kárpátaljai Szövetség 549 ezer forint felajánlást kapott. Az összeget kulturális rendezvények szervezésére fordítjuk, illetve hozzájárulunk a Kárpátaljai Hírmondó kiadási költségeinek fedezéséhez.

Köszönjük a támogatást minden tagtársunknak. Aköszöneten túl azzal a kéréssel fordulunk Önökhöz: továbbra se feledkezzenek meg rólunk, segítsenek abban, hogy újabb személyeket nyerhessünk meg tevékenységünk támogatására.

A Kárpátaljai Hírmondónak immár a tizennegyedik száma lát napvilágot. A lap létrehozói, szerzői és szerkesztői köszönetüket fejezik ki mindazoknak, akik bármilyen összeggel támogatták a Kárpátaljai Szövetség fórumát. Bízunk abban, hogy lapunk a továbbiakban is betöltheti feladatát, hírt adhat a kárpátaljaiaknak a kárpátaljaiakról – határon kívül. A folyóirat barátainak anyagi támogatását a jövőben is örömmel elfogadjuk: a mai gazdasági helyzetben a felajánlott összegek sokszor a túlélés lehetőségével ajándékozzák meg a nem kétes népszerűsége-re törekvő, hanem nemzeti értékeket népszerűsítő kiadványokat.

OTP számlaszámunk: 11711034-20834951

Adószám: 18046629-1-41

Érdeklődjenek a 06-1-267-0198-as telefon/faxon.

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége

Lator László

POMPEJI

E viharos növényi zürzavar az indáival és kacsáival egymást legyűrő, egymást emelő, földmelyi hővel tülekvő erő, e tajtékosan sistergő buja tenyészetben a halál kapuja az anyaszem-kék pára-tüzes ég káprázatában kő-váz-nyomorék, borostyánkőbe alvadt mozdulat, öröklétté kopárult pillanat. Görcsbe merevült kő-üzletek mértana, a létükből kivetett tökéletes formák és vonalak őrzője vagy megcsúfolója vagy? Maradék szépség, több és kevesebb, mint ami van, vagy ami még lehet, változatlan, ki már csak önmagad romló-húsa-vesztett jelképe vagy. Mit mondasz hát?

Hogy bugyborogva forr talpunk alatt az olvadt-kő-pokol? A hasztalant, a lávába fagyott menekülést, a tűz-iszonyatot, a céltalan végső reflexeket, a szem elé kapott görcsös kezét, mely hirtelen, mint nagyító alatt, a többi részlet közül kiszakad, lemálik róla a felesleges, s a félelem szikár sikolya lesz? Az iszonyúan magukra maradt tük, szerszámok, nyakláncok, poharak árvaságát a semerre se lét gazdátlan világvégi közönyét, a nem-ember-szabású pusztulást, az ürhideg csillagok-közi gyászt? Nem, mégse! Mindennél bizonyosabb a naponként feltámadó anyag, a még meleg vulkáni hamun át küszködve felfurakodó virág, ragacsos szárral-szirommal ahogy próbálja az első mozdulatot, s alatta készül már a milliárd sejttel tapadó-hasadó világ, az azért égbolt-gömbölyű egész mert pusztulással vemhes létezés, a szakadatlan teremtés, amely a hetedik napon se pihen el.

Adni is öröm...

Karácsony küszöbén az otthonokban is nagy az izgalom: a családok apróságai számolják a napokat, hányat kell még aludni addig, amíg jön a Jézuska. Igazából csak a szülők tudják, mennyi utánajárás kell ahhoz, hogy összegyűljenek az áhított ajándékok. Ugyanez történik a Kárpátaljai Szö-

arra, hogy „házon belül” megvalósulhasson a szeretet ünnepe előtti ajándékozás.

– Az idén több olyan településre is eljutott a Miniszterelnöki Hivatal és a Kárpátaljai Szövetség ajándéka, ahol korábban nem volt mód megfordulni, például Mezőváriba, Nagydobronyba stb. A szórvány településekről sem feledkeztünk meg: jártunk Téscsőn, Aknaszlatinán, Szolyván. Bízunk benne, hogy jövőre is sikerül megajándékozni a kárpátaljai kicsinyeket, amit minden évben nagy szeretettel teszünk, hiszen szövetségünk tevékenységének lényege, hogy ott segítsünk, ahol erre a legnagyobb szükség van – mondta találkozásunkor Petruska Márta.

Az óvodások igyekeztek színvonalas műsorral megköszönni az ajándékot, ezzel is igazolva, hogy nemcsak kapni, de adni is öröm...

A felvételek a derceni és a barkasói óvodákban készültek.
TUDÓSÍTÓNK

vetség háza táján, csak nagyban: már évek óta Petruska Márta elnökségi tag vállalja magára a nehéz, olykor hálátlan, de végkiemenetelében mindig hálás és csodálatos feladatot, hogy a megpályázott támogatásból a szövetség nevében ajándékokat vigyen a kárpátaljai óvodásoknak.

Az idén, mint ahogyan a múlt esztendőben is, a Miniszterelnöki Hivatal jóvoltából sikerült megszervezni az ajándékozást. Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség járművekkel segítette a szállítást, így az ajándéksomagoknak szűkebb pátriánk hatvan óvodájában örülhettek a kicsinyek. Összesen 2511 apróság boldog mosolya nyugtázta: célhoz ért az adomány, hiszen nem minden településen volt mód

Adomány Ausztráliából

A közelmúltban kaptuk a hírt, hogy Ausztráliában élő magyarok egy kis csoportja karácsony előtt ismét jó szívvvel gondolt a kárpátaljai magyarságra. Az általuk eddig is támogatott gyermekintézményeknek pénzadományokat juttattak el, hogy ezáltal is széppe tegyék a szeretet ünnepeit azok számára, akiknek önhibájukon kívül kevesebb jutott, mint a jó módban élőknek.

A Kárpátaljai Szövetség nevében is köszönjük a segítséget, kellemes karácsonyi ünnepeket kívánunk azoknak, akik bizonyára tudják, hogy „a jó kedvű adakozókban gyönyörködik az Úr”.

Kedves Olvasóink!

A Kárpátaljai Szövetség honlapján naprakészen tájékoztatjuk az érdeklődőket az aktuális programokról, tervekről, beszámolunk korábbi rendezvényeinkről. Szeretnénk kikérni ezzel kapcsolatos véleményüket: mit látnának még szívesen a www.ksz.egalnet.hu című honlapunkon.

A külképviseletek sajtótájékoztatóján

Az Ukrajnában működő három magyar külképviselet december elejéig összesen 121 452 utazási engedélyt adott ki, hangzott el a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának évertékelő sajtótájékoztatóján. Sziklavári Vilmos főkonzul a vízum- és a kishatárforgalmi rendszerrel kapcsolatos tapasztalatok mellett a két szomszédos ország egyéb kapcsolatainak alakulására is kitért.

Magyarország három ukrainai vízumkiadó helye közül december elejéig a legtöbb schengeni vízumot, 41 660-at a fővárosban adták ki. Ungváron 27 598-at, Beregszászon 20 225-öt. Amegyeszékhelyen 12 813-an juttattak kishatárforgalmi engedélyhez, a Verke parti városban pedig 19156-an. Kijevben értelemszerűen nem igényelhető ez az egyszerűsített utazási engedély. A főkonzul ezzel kapcsolatban elmondta: a kishatárátlépők vonatkozásában a két kárpátaljai külképviseletnek sokkal nagyobb a tényleges kapacitása, s minden jogosultat arra buzdított, bátran éljenek a lehetőséggel.

Sziklavári Vilmos és Viczián Tamás konzul kitért az Európai Unió napokban szentesített Keleti Partnerség jószomszédsági programjára, mely sok egyéb mellett közép-távon az ukrán állampolgárok díjmentes vízumhoz jutását szolgálhatja, hosszú távon pedig a vízumkényszer eltörléséhez vezethet. Az Ukrajna és Brüsszel között érvényben lévő vízumkönnyítési szerződés értelmében a kérelmezők fele már most is térítésmentességet élvez.

Arra a kérdésre, hogy az augusztusban bevezetett, a drága meghívólevelet kiváltó felelősségvállalási nyilatkozat intézménye milyen hatást gyakorolt a kérelmezők számára, Nagy Attila vezető konzul elmondta, hogy Ungváron azóta 2400 garancialevelesnek adtak vízumot. Az ügyfelek harminc százaléka ma már ilyen dokumentummal jön, fűzethez. Beregszászban 3600 schengeni engedélyt adtak ki garancialevel alapján, egészítette ki Csengeri János vezető konzul. Az ottani konzulátus tevékenységéről Baacsikai József főkonzul külön is beszélt.

Forrás: Kárpáti Igaz Szó

HONISMERETI TÁBOR BUDAPESTEN

Már hagyomány, hogy a Kárpátaljai Szövetség minden évben honismereti tábort szervez a szülőföldön élő és tanuló diákok részvételével. 2007 októberében például a Kijevi Szlavisztikai Egyetem Ungvári Kihelyezett Tagozatának, illetve a Munkácsi Pedagógiai Főiskolának hallgatói táboroztak Budapesten szövetségünk szervezésében.

Az idén májusban técsői és viski, azaz Felső-Tisza-vidéki középiskolásokat hívtunk meg néhány napos magyarországi kirándulásra, illetve ismereteik elmélyítése céljából. A Kárpátaljai Szövetség ugyanis feladatának tartja, hogy érdekes és tartalmas programokat szervezzen a fiataloknak, hogy honismereti előadásokkal tegye felejthetlenné anyaországi csoportos látogatásukat, azt, hogy tudatosítsa: Magyarországon élő földijeik szívükön viselik a kárpátaljai magyarság sorsát.

Szövetségünk ismét eredményesen pályázott, így október 27-től 31-ig a Nagyszőlősi Perényi Zsigmond Középiskola, a Nevetleni Középiskola, illetve a Péterfalvai Kölcsey Ferenc Középiskola diákjainak részvételével szerveztünk honismereti tábort.

Hétfőn, október 27-én késő délután érkezett a fővárosba a 30 diák három tanárral, Logojda Tímea, Petráki Marietta és Tóth

Katalin kíséretében.

Kedden vendégeinknek igazi élményben volt részük: Katona Tamás történész, a Kárpátaljai Szövetség elnöke mutatta meg a diákoknak a budai vár látnivalóit. Olyan részleteket hallhattak a budai vár

épületeinek múltjáról, amelyeket egyetlen tankönyvben sem találhatnak meg, például azt, hogy az egykori evangélikus templomot Székely Bertalan freskói díszítették, vagy azt, hogy a monda szerint a Baltaközben fogták el ellenségei Hunyadi Lászlót.

A kárpátaljai diákok ellátogathattak a budapesti I. kerület polgármesteri hivatalába is, ahol évekig Katona Tamás töltötte be a polgármesteri posztot, sőt a Városháza felújításáért építészeti dívdíjban is részesült. Az épület termeiben számos értékes képzőművészeti alkotásban gyönyörködhetek. Többek között lenyűgözték a

fiatalokat Benczúr Gyula: „Mátyás bevonulása Bécsbe”, illetve „Mátyás fogadja a pápa követét” című festményei (érdekes módon a művész mindkét festmény megalkotásánál egy-egy alak személyében önmagát is megfestette). Megcsodálták a 102. tárgyaló bútorzatát is, amelyet egykor Sötér István akadémikus ajándékozott az intézménynek.

Ugocsa vendégeink Szentendrére is ellátogattak, ahol Kutlán András festőművész volt a házigazdájuk. A képzőművészek városában több kiállítást is megnézték, sőt, megtekintették Visegrád és Esztergom nevezetességeit is.

A honismereti tábor programja lehetővé tette, hogy eljussanak az Operaház, a Parlament és a Nemzeti Múzeum épületébe. Mindhárom helyszínen sok élménnyel gazdagodtak.

Csütörtökön a Magyarok Házában, a Bolyai-teremben két érdekes előadást hallgathattak meg a tábor résztvevői. Dr. Damjanovich Imre, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke „A fenntartható fejlődés környezetvédelmi vonatkozásai” címmel napjaink legégetőbb „túlélési” gondjait vázolta (az érdeklődők az előadás kibővített, szerkesztett változatát lapunkban is megtalálják). Dr. Perényi János, szövetségünk elnökségi tagja „Ukrajna útja Európába” címmel a külpolitikus imponáló hozzáértésével ugyancsak érdekfeszítő témát boncolgatott.

Aznap este a fiatalok a Vígszínházban Eisemann Mihály „Egy csók és más semmi” című darabját tekintették meg a népszerű Eszenyi Enikő főszereplésével.

A honismereti tábor háziasszonya ezúttal is Petruska Márta, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja volt, aki felvállalta a tábor szervezés és -irányítás minden gondját-baját.

A honismereti tábort anyagilag a Nemzeti Civil Alapprogram támogatta.

TUDÓSÍTÓNK

A képeken: közös fotó a várban, Stróbl Alajos 1904-ben mintázott alkotásánál, a Mátyás-kútnál; a Magyarok Házában az előadás szünetében (Petráki Marietta, Perényi János, Tóth Katalin, Logojda Tímea, Petruska Márta, Damjanovich Imre); a Parlament épülete előtt.

„A Föld ki tudja elégíteni mindenki igényét, de nem tudja kielégíteni mindenki kapzsiságát...”

(A fenntartható fejlődés általános és EU-közösségi felfogása)

„A fenntartható fejlődés röviden olyan fejlődés, amely biztosítja a jelen szükségleteinek a kielégítését anélkül, hogy lehetetlenné tenné a jövő generációk szükségleteinek a kielégítését.”

Dr. Damjanovich Imre alábbi tanulmánya számos elgondolkodtató megállapítást és megszívlelendő javaslatot tartalmaz. Ezért is ajánljuk a Kárpátaljai Hírmondó olvasóinak figyelmébe.

A kezdetek

A fenntartható fejlődés az elmúlt évtizedekben népszerű szlogenné vált és politikai, gazdasági körökben azonosították a fenntartható gazdasági növekedés ígéréssel. E tanulmányban megpróbálom elemezni és bizonyítani, hogy a fenntartható fejlődés ennél bővebb, több egymással szoros kapcsolatban lévő területet magába foglaló, integrált fogalom.

A témával kapcsolatos, különböző irodalmakban ennek ellenére nagyon gyakori, hogy a gazdasági, a társadalmi vagy a környezeti oldal hangsúlyozásával felborul az egyensúly, illetve magát a fenntartható fejlődést is szektorokra bontják, például fenntartható mezőgazdálkodás vagy fenntartható mobilitás. Az utóbbi folyamat ma már annyira előrehaladt, hogy tanulmányok, cikkek tucatjai jelennek meg magáról a fogalomról, illetve az egyes gazdasági ágazatok fenntarthatóságának kérdéseiről is.

A sokféle értelmezés között jelentős eltérések vannak, főleg a gazdasági fejlődés és növekedés értelmezése körül.

Érdemes ezeket röviden áttekinteni.

A fejlődő országok politikusai, illetve az iparilag fejlett országok gazdasági vezetői a további fejlődést szükségesnek tartják, és ebbe beleértik a gazdaság mennyiségi növekedését is. A környezetvédelmi mozgalmak és a tudományos élet jelentős része vitatkozik e nézetekkel, az ellenérvek igen sokszínűek, a teljes tagadástól az elfogadhatóság bizonyos fokáig terjednek.

Közös az ellentétes véleményekben, hogy egyetértés van a takarékosabban, a kevesebb anyag- és energia-felhasználással folyó termelésben, a közszükségleti cikkek biztosításában, az infrastruktúrák működtetésében, közben minimalizálva a környezet szennyezését, ideértve a szennyeződés megelőzésének fontosságát is.

De hogyan is kezdődött a jelenleg is tartó polémia?

Brown L. R. a Washingtoni Világfigyelő Intézet¹ igazgatója 1981-ben publikálta „A fenntartható társadalom építése”² című könyvét. Ettől az időponttól lehet számítani a fenntartható fejlődés fogalmának bevonulását a szakirodalomba.

Brown L. R. szerint a fenntartható társadalomban összhangot kell biztosítani a népesség növekedése, a társadalom anyagi igényei, a természeti erőforrások hasznosí-

tása és a környezetszennyezés minimalizálása között.

A fenntartható fejlődés koncepciójának értelmezésében és népszerűsítésében fontos momentum volt, hogy a nyolcvanas évek közepén a nemzetközi szervezetek között időben ismerték fel, **hogyz:**

* a környezetvédelem egyre inkább globális jelleget kap,

* hosszú időhorizontban szükséges gondolkodni és cselekedni,

* a környezetpolitika és a gazdaságpolitika szorosan összekapcsolódik.

A Brundtland Bizottság

A világméretű problémák kezeléséhez új elképzelésekre, új megközelítési módszerekre, új gondolkodásmódra és új stratégiai elképzelésekre volt szükség.

E célból jött létre 1983-ban az ENSZ Közgűlés állásfoglalásának megfelelően a *Környezet és Fejlődés Világbizottsága*³. AKörnyezet és Fejlődés Világbizottságának vezetésére az ENSZ *Gro Harlem Brundtland* asszonyt kérte fel, aki abban az időpontban a Norvég Királyság miniszterelnöke volt. A Bizottság 22 tagból áll, és a tagokat az elnök asszony választotta ki. Többéves munka eredményeként 1987-ben a Bizottság elkészítette a „*Közös Jövönk*” című jelentést.

A jelentés alapkonceptiója az volt, hogy a Föld minden lakosának joga van arra, hogy emberhez méltó körülmények között élhessen, és legalább az alapvető emberi szükségleteit kielégíthesse.

Figyelembe véve a XXI. század első negyedére prognosztizált népességet, illetve a jogosan igényelt életszínvonal-emelkedést – ami az alapvető szükségletek kielégítésére irányult a fejlődő országokban, illetve több fejlett ország halmozottan hátrányos társadalmi csoportjainál –, globális méretekben mintegy négy-ötösörös produkció növelésére lett volna szükség ötven év alatt.

A jelentés tehát változtatásokat tartott szükségesnek, mégpedig az erőforrások hasznosításában, a technológiák környezeti hatásaiban, a népesség növekedési ütemében, a gazdasági élet célkitűzéseiben és az egész társadalom értékrendjében. A jelentés igen nagy hangsúllyal húzta alá a fejlett országok pazarló fogyasztói szokásai megváltoztatásának fontosságát és elkerülhetetlenségét is.

A „*Közös Jövönk*” jelentés fő üzenete a fenntartható fejlődés koncepciójának glo-

bális felhasználására és alkalmazására irányult. Olyan fejlődési modellt javasolt, amely a mennyiségi növekedés és a minőségi fejlődés elemeit egyaránt magába foglalja, de ezek egymás közötti aránya szükségszerűen eltérő a konkrét országok esetében.

Más szavakkal kifejezve, a koncepció szerint:

* a fejlődő országoknál a mennyiségi jellegű növekedés jellegzetes lehet még a következő évtizedekben, de a minőségi fejlődés követelményei is előtérbe kerülnek.

A fejlett országok esetében általában nem a további növekedés az elsődendő cél, hanem a termelés és a fogyasztás minőségi jellegű változtatása.

A környezetkímélés és az erőforrás-takarékosság természetesen mindkét esetben elsődendő igény.

A „*Közös Jövönk*” jelentés nagyon röviden és tömören határozta meg a fenntartható fejlődés fogalmát.

A fenntartható fejlődés röviden olyan fejlődés, amely biztosítja a jelen szükségleteinek a kielégítését anélkül, hogy lehetlenné tenné a jövő generációk szükségleteinek a kielégítését.

A fogalom a helyes értelmezés szerint jelenti a fenntartható gazdasági, ökológiai és társadalmi fejlődést, de még napjainkban is szokás használni szűkebb jelentésben a környezeti értelemben vett fenntartható fejlődésre korlátozva a fogalom tartalmát.

Ez utóbbi, szűkebb értelmezés szerint is fenn kell tartani a természeti erőforrások által nyújtott szolgáltatásokat és meg kell őrizni a minőségüket.

A természeti erőforrásoknak a fenntartható fejlődés szempontjából három csoportját szokás megkülönböztetni:

* megújuló természeti erőforrások (víz, biomaszta stb.),

* nem megújuló (ásványok),

* részben megújuló (talajtermékenység, hulladék-asszimiláló kapacitás).

A fenntartható fejlődés követelményeinek meghatározására intenzív tudományos vizsgálatok és kutatások folytak, s ma ezek – a különböző irodalmak szerint – a következőkben összegezhetőek:

* a megújuló természeti erőforrások felhasználásának mértéke kisebb vagy megegyező legyen a természetes vagy irányított regenerálódó (megújuló) képességük mértékével;

* a hulladék keletkezésének mértéke/üteme kisebb vagy megegyező legyen a környezetszennyezés befogadó képességének mértékével, amit a környezet asszimilációs kapacitása határoz meg;

„A Föld ki tudja elégíteni mindenki igényét, de nem tudja kielégíteni mindenki kapzsiságát...”

(A fenntartható fejlődés általános és EU-közösségi felfogása)

◀ * a kimerülő erőforrások ésszerű felhasználási üteme, amit részben a kimerülő erőforrásoknak a megújulókkal való helyettesíthetősége, részben a technológiai haladás határoz meg.

A fenntartható fejlődés, mint általános távlati cél, később bevonult a nemzetközi konferenciák, értekezletek dokumentumaiba és a nemzeti kormányok cselekvési programjaiba.

A téma kutatói szerint, a fenntartható fejlődés megvalósításához szükség van olyan:

* *politikai rendszerre*, amely lehetővé teszi a hatékony állampolgári részvételt a döntéshozatalban;

* *gazdasági rendszerre*, amely képes arra, hogy terméktöbbleteket és műszaki ismereteket önállóan és fenntartható módon állítson elő;

* *szociális rendszerre*, amely lehetőséget ad a diszharmonikus fejlődésből eredő feszültségek feloldására;

* *termelési rendszerre*, amely tiszteletben tartja azt a kötelezettséget, hogy meg kell őrizni az ökológiai alapokat a fejlődés érdekében;

* *technológiai rendszerre*, amely folyamatosan keresi az új megoldási lehetőségeket;

* *nemzetközi rendszerre*, amely a kereskedelmi és a pénzügyi eljárások fenntartható módszereit részesíti előnyben;

* *adminisztratív rendszerre*, amely rugalmas és képes az önkorrekcióra.

Az intenzív kutatások eredményeként ma már a fenntartható fejlődés általános elveinek tekintetében is számos megfogalmazással találkozunk, melyek közül a legkidolgozottabb magyar változatot ismertetjük.

Dr. Gyulai Iván, az *Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért igazgatója* az *alábbiak szerint fogalmazta meg a fenntartható fejlődés elveit.*

1. Aholisztikus megközelítés elve
2. Az integrációs elv
3. A tartamosság elve
4. A megelőzés és az elővigyázatosság elve
5. Az alkalmazkodási formák megőrzésének elve
6. A helyi erőforrások hasznosításának elve
7. A környezetadekvát hasznosítás elve
8. A stabilitás és a sokféleség megőrzésének az elve
9. A nem anyagi értékek hasznosulása
10. Atermészeti erőforrások használatának és megőrzésének egyidejűsége elve
11. Az eltartó képesség szerinti használat
12. A körfolyamatokban történő összekapcsoltság elve

13. A szubszidiaritás elve

14. Akoegzisztencia elve

Tekintsük át ezeket részleteiben!

1. A holisztikus megközelítés elve

A fenntartható fejlődés koncepciójának egyik legfőbb üzenete a felismerés, hogy a problémák rendszer jellegűek, összefonódtak. Bárhol is közelítünk meg bármely egyedi kérdést, legyen az energia, mezőgazdaság, túlnépesedés, biodiverzitás, csak rendszerszemléletben gondolkodva ismerhetjük fel közvetett kapcsolatait a probléma más komponenseivel.

Ebből az is következik, hogy bármely probléma megoldásához az okokat kell megkeresnünk.⁴

A jelenlegi szektor szemléletű közgazdasági rendszer nem alkalmas a rendszerjellegű kihívások kezelésére. A halogató felszíni kezelés helyett tehát az okokat és a történések tendenciáit kell megismernünk. Az ok-okozati lánc élvonalában elsősorban makrogazdasági okok állnak, s ezek okoztaként keletkeznek csak azok a társadalmi, gazdasági és környezeti gondok, amelyeket helyben érzékelünk.

Naivitás lenne azonban, ha csak a hazai tendenciákat vizsgálnánk, hiszen a globális tér, amiben létezzünk, behatárolja mozgás-terünket, s részben determinálja a tendenciákat.

A holisztikus megközelítés elvének *másik üzenete*, hogy a helyi kihívásokra adandó válaszokat nem lehet megfogalmazni a tágabb környezet és a globális trendek ismerete nélkül. A rendszerben gondolkodás egyik alapvető kritériuma, hogy a helyi tervek és végrehajtásuk megállják helyüket globális vonatkozásban is.

Számos olyan lokális intézkedés létezik, amely a tágabb környezet – legyen az gazdasági, társadalmi vagy természeti környezet – szintjén negatívan hat. A csoport- vagy egyéni érdekek előtérbe helyezése csak ritkán esik egybe a nagyobb közösség érdekeivel, egy adott hely környezeti problémáinak felszámolása terhelheti a tágabb környezetet.

A környezeti válság megoldása és kezelése csak egy szemléletben megváltozott, tudatos társadalomban képzelhető el. Ez feltételezi az egész oktatási-nevelési folyamat ártértekését céljaiban, módszereiben és tudásanyagában egyaránt. Az analitikus ismereteken, a tantárgyakra bontó tudásanyagon nyugvó iskolarendszer nem alkalmas a rendszerszemléletű, világlátó társadalom felnevelésére.

Napjaink iskoláinak célja az, hogy a társadalom egy megfelelő helyére alkalmazottat képezzenek, az oktatás nem az életről és nem az életért folyik. Sajnálatos módon, az

élet praktikus ismeretei, a konfliktusok kezelési módszerei, a globális ismeretek ma még elenyésző helyet kapnak az oktatásban, nevelésben egyaránt.

2. Az integrációs elv

A fenntartható fejlődés, eltekintve magának a kifejezésnek a vélt és valós jelentéstartalmától, koncepcionálisan alkalmas arra, hogy integrálja a környezet, a gazdaság és a társadalom minden elemét. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a környezeti, társadalmi, gazdasági érdekeket egyforma súllyal kell mérlegelni.

Nem kétséges, hogy ez ma még nem valósult meg. Ennek nem az az oka, hogy a társadalom és a döntéshozók nem szeretnék jól működő gazdaságot, gazdag embereket és tiszta környezetet látni, hanem az, hogy az utóbbi kettő megteremtését a gazdasági felemelkedéstől várják, mondván, az teremthet forrásokat a másik kettő megoldására. Innen fakad az, hogy csak elvben deklarálják az integráció szükségességét, a valóságban pedig a gazdasági növekedés kap elsőséget.

Az integrációs elv értelmében nem lehet a világot szektorokra osztani, amint az még manapság is szokásos. Teljesen világos, hogy nem lehet fenntartható mezőgazdaságról beszélni fenntartható gazdaság, vagy társadalom nélkül, és értelmetlen fenntartható magyar mezőgazdaságról beszélni, ha a világ nem fenntartható.

Az integrációs elv gyakorlati megvalósítása új, integrált intézményrendszert követel.

A változások összekapcsolják a gazdaság, a társadalom és a környezet minden kérdését, amelyet eddig különállónak hittünk és úgy is kezeltünk. A rendszerben létező problémákat nem lehet továbbra is széttagolt intézményrendszerrel, különálló politikákkal kezelni.

Az új intézményi struktúra a társadalom és a gazdaság alapsejteinek együttműködésén és önszabályozásán nyugszik. Az intézményrendszer az állam, a helyi önkormányzat és a helyi közösség önmaga által megformált intézményeinek együttműködéséből kell, hogy megszülessen.

Egyik legfontosabb jellemzője a nem profit érdekelttség, amely képes a társadalmi igazságosságot a helyi haszonvételek egyenlő elosztásával megteremteni. Az új intézményrendszereknek funkciójukban kell biztosítani az integrációs elvet. Ennek megfelelően szükséges az ágazati rendszer lebontása, az ágazatok hatóságának megváltoztatása, szerepének ártértekése.

3. A tartamosság elve

A fenntartható mezőgazdaság az erőforrásokkal való tartamos gazdálko-

„A Föld ki tudja elégíteni mindenki igényét, de nem tudja kielégíteni mindenki kapzsiságát...”

(A fenntartható fejlődés általános és EU-közösségi felfogása)

■ dást követel, mivel a fenntartható fejlődés nem más, mint az erőforrásokkal való átgondolt bánásmód, amely a jövő fejlődéséhez is forrásokat hagy. A fő kérdés az, hogy az a gazdasági modell, amelyet követni kívánunk, hosszú távon megállja-e a helyét a fejlődés minden összefüggésében.

Azok a fogyasztói társadalmak, amelyek már majdnem felélték természeti erőforrásait, nem lehetnek mintái egy olyan társadalomnak, amely a fenntartható fejlődés elérésére törekvő célokat tűz ki. Sikerüket a globális erőforrás gyarmatosításával érték el, a működő tőke kihelyezése által. A tőke hatékony működésének a feltétele az olcsó munkaerő és az olcsó erőforrás, amely közvetve vagy közvetlenül minden esetben a természet fokozott kizsákmányolásához vezet.

4. A megelőzés és az elővigyázatosság elve

Az emberiség eddigi történelme során megszerzett ismereteit az elővigyázatosság elvének gyakori be nem tartása mellett kamatoztatta. Nem tudhatta, hogy egy-egy társadalmának alkalmazása milyen problémákat vet majd fel hosszú távon.

Milyen ellentmondásos az a helyzet, hogy az ember saját létét igyekszik biztosítani a vegyszerek alkalmazása révén, miközben azok alkalmazásával egészségét veszélyezteti! Az elővigyázatosság elvének hangsúlyozása különösen fontos akkor, amikor a géntechnológia forradalmi áttörésének, a klónozott élőlények létrehozásának vagyunk tanúi, jövőendő haszonélvezői vagy vesztesei.

5. Az alkalmazkodási formák megőrzésének elve

Az ember történelme során szerzett együttélési tapasztalata a természettel a fenntartható fejlődés biztosítéka. Az úgynevezett civilizált világ termelési és fogyasztási kultúráinak elterjedése a természeti erőforrások gyors kizsákmányolásához vezetett.

Olyan termelési tradíciók mennek tönkre, amelyeket a természettel szoros együttélésben alakított ki az evolúció, s amelyek fenntartható módon nyúltak forrásaikhoz. A civilizált termelési és fogyasztói mintázat szembeállította az embereket saját termelési kultúrájukkal, s a gyors sikerekkel kecsegtető folyamatok átvétele lerombolta a környezetnek megfelelő termelési kultúrákat.

Európában az európaiság, világméretben a globalizáció tesz egyneművé, és eltérő természeti, történeti adottságokon nyugvó kultúrákat olvaszt egybe. Ne feledjük, Magyarországon is léteztek a fenntartható energiaforrás-használati termelési kultúrák, mint az ártéri gazdálkodás, a kismestersé-

gek, vagy a kisparaszti gazdálkodás.

6. A helyi erőforrások hasznosításának elve

A fenntartható gazdaság a természetes környezet meglévő erőforrásaira épít. Magyarország az elmúlt évtizedekben megismerhette az importfüggőséget, hiszen olyan erőforrásokra építette az iparát, amelyekkel önmaga nem, vagy csak korlátozottan rendelkezett. Ha ki akarjuk elégíteni a fenntarthatóság kritériumát, helyben kell feltárnunk és mozgósítanunk az erőforrásokat az azokra épülő gazdaság megtervezésével.

7. A környezetadekvát-hasznosítás elve

A fenntartható gazdaság számára ez az egyik legfontosabb elv. Általánosan elterjedt, hogy olyan ökológiai rendszereket akarnak alkalmazni bizonyos termékszerkezet kialakításához, amelyek arra nem alkalmasak. Ilyenkor a természetes környezet alakítják át a kívánalomnak megfelelően, és próbálják a kívánt állapotban tartani. Ez persze csak állandó energia-befektetéssel lehetséges, hiszen a rendszer vissza akar térni a természetes feltételek által diktált állapotba.

Ez a tipikus esete a gombhoz a kabátot történetnek, amely bár banális, mégis igaz. A magyar mezőgazdaság szép számban vonultathat fel ilyen eseteket, amelyek általában a nedves területek meliorációjával függnek össze.

Az is nyilvánvaló, hogy az ilyen átalakítások és állapotban tartások költségeit sohasem fedezik az elért eredmények, s összességében gazdaságilag is negatív eredményeket hoznak.

8. A stabilitás és a sokféleség megőrzésének az elve

A fenntarthatóság és a stabil rendszer záloga a sokféleség. A szocialista gazdaság kollapsza ékesen bizonyította, hogy milyen sérülékeny az a gazdaság, amely csak a nehézipar egyeduralmára épít, amelynek kicsi a termékdiverzitása, amely centralizál és amely homogén. Vagyis a gazdaság egyensúlyát is a sok lábbon való állás jelenti.

Igaz ez a természetre is, amelynek a stabilitását a magas fokú biológiai változatosság jelenti. A sokféleség társadalmi vonatkozása a kulturális elhajlás. Minden olyan törekvés, amely megszüntet, vagy erőszakkal beolvaszt kultúrákat, megpróbál egyformaságot teremteni, elszegényíti az emberiséget és a jövőt. A különböző kultúrák sokfélesége, a természetes rendszerek sokfélesége, az élőlények sokfélesége, a nézetek és vélemények sokfélesége mind-mind egy kiegyensúlyozott, távlatokban is fennálló fejlődés lehetősége.

A biológiai sokfélesége fenntartható mezőgazdaság kulcskérdése, a sokféleség megőrzése és használata jelentheti az egyik lehetséges kiutat korunk válságából. A sokféleséget meg kell őriznünk, mert szükségünk van a stabilitásra. Ugyanakkor ennek az ellenkezője folyik, fajokban elszegényítjük környezetünket, és csökkentjük a rendelkezésükre álló területet is.

Rendkívül kevés növény- és állatfajt használunk fel szükségleteink kielégítéséhez, s mivel ezek megtermelésére egyre nagyobb területeket kell igénybe vennünk, ezáltal csökken a többi, nem termesztett faj területi lehetősége. Ez a biológiai katasztrófális jelenség gazdaságilag is teljesen logikátlan, hiszen a piaci stabilitás és a termelés biztonsági filozófiája is a termékek sokféleségét igényli.

A lehetséges kiút a hasznosításba vont fajok számának növelése. Ez jó a gazdaságnak, mert nő a stabilitása és jó a biológiai sokféleségnek is, mert az ember érdekeltté válik a hasznosításba vont fajok megőrzésében. Minél több fajt vonunk be a hasznosításba, annál több fajt őrzünk meg, és annál inkább csökken a monokultúrák aránya.

9. A nem anyagi értékek hasznonelve

Létezésünk minőségét az anyagi és anyagiakban nem mérhető javak egyaránt meghatározzák. Ma olyan világban élünk, ahol az értékmérő a pénz, az anyagi javak biztonsága. Az emberek törekvéseit az értékrend határozza meg. Mégis egyre szegényebbek vagyunk. Hiányoznak életünkben azok az értékek, amelyekből az anyagi világ képzete megfosztott bennünket.

A nem anyagi javak megléte előfeltétele az egyén és a társadalom anyagi gazdagságának. A természeti erőforrások biztonsága, a környezetet teljesítőképeségének megőrzése, az iható víz, a tiszta levegő, a szennyezésmentes környezet, a táj esztétikuma mind-mind létezésünkhöz szükséges, pénzben nem kifejezhető értékek.⁵

10. A természeti erőforrások használatának és megőrzésének egyidejűségi elve

A természeti erőforrások egy időben történő használata és megőrzése a hagyományos szemléletben kibékíthetetlen ellentmondásnak tűnik. Valójában a klasszikus környezetvédelmi megoldások korában a környezeti problémák megoldására fordított pénzeszközöket a már megtermelt anyagi javakból kell elvenni.

Ez a tény hátráltatja, hogy a társadalom egésze a környezeti gondok megoldása mellé álljon, hiszen ez esetben önmagát kell korlátoznia, anyagi javaiból kell elvenni, azaz áldozatokat kell hoznia.

„A Föld ki tudja elégíteni mindenki igényét, de nem tudja kielégíteni mindenki kapzsiságát...”

(A fenntartható fejlődés általános és EU-közösségi felfogása)

▶ Látnunk kell tehát, hogy a hagyományos modellekben keleten és nyugaton egyaránt a válság megoldása komoly forrásokat von el a társadalom egyéb igényeinek kielégítésétől.

Ebben a rendszerben tehát illúzió azt hinni, hogy kialakulnak olyan környezettudatos társadalmak, ahol a társadalom egésze önként vállalja a lemondást, az anyagi javak megteremtésének csökkenő nivóját.

11. Az eltartó képesség szerinti használat

Ismert mondás, hogy a Föld ki tudja elégíteni mindenki igényét, de nem tudja kielégíteni mindenki kapzsiságát. Nyilvánvaló, hogy a bioszféra eltartó képessége egy adott tudományos-technikai színvonalon megszabja az eltartható egyedek számát.

Ennek az összefüggésnek mindhárom eleme kölcsönhatásban van egymással. A nem megfelelő egyedszám a túróképeséget meghaladhatja, s ez esetben akár a tudományos-technikai színvonal növelése esetében is csökken az eltartó képesség.

Ez kezdetben bizonyos egységcsoportok életkörülményeinek leromlásával, majd egyedszáma csökkenésével járhat. Az összefüggés azonban más megvilágításban rámutat arra, hogy ha a tudományos-technikai színvonal növekszik és a népesség nem változik, akkor a túróképeség figyelembevételével a népesség létszínvonala javítható.

12. A körfolyamatokban történő összekapcsoltság elve

A globális rendszer egészében és alrendszeriben is érvényesül az anyag áramoltatásának ciklusossága. A termelői, fogyasztói és lebontói folyamatok a rendszer elemeinek összekapcsoltságán keresztül, helyi és globális szintű biogeokémiai ciklusokba áramlanak.

Ehhez képest a humán gazdaságot jobbra lineáris termelői és fogyasztói kapcsolatok jellemzik. A linearitás miatt alacsony a hatékonyság, nagy az energiaveszteség, sok a termelési hulladék. A rendszerből szinte teljesen hiányzik a lebontási fázis, ezért a termelési hulladék nem hasznosul az újabb termelési folyamatban, hanem szemétté válik. Mivel a lebontási fázis hiányzik, lehetetlen a bevont erőforrások fejlesztése, de egyszerű fenntartható használatuk sem tud megvalósulni.

Ezzel szemben a teljes termelői-fogyasztási-lebontási ciklus fejleszti a bevont erőforrásait, például a termelés fölöslege a biogeokémiai ciklusokban fosszilizálódik. Az ember azt a meglévő lehetőséget sem használja ki, hogy a természetes rendszer

lebontási ciklusaihoz illessze a termelési hulladékait. (Lásd: PET palackok, veszélyes hulladékok)

13. A szubszidiaritás elve

A fenntartható társadalom a teljes jogú egyénből és azok közösségeiből építkezik rendszerré.

Az egyén érdekeinek megvalósulása a közösségen keresztül ütközik, vagy azonosul más egyének vagy közösségek érdekeivel, és a különböző érdekek szelekcióját a kölcsönösség adja.

A kölcsönös nagylelkűség, a közösségi érzés újraéledése ebben a szerkezetben nem a közösség kötelező diktátuma, hanem az egyén egzisztenciális létének kiteljesedési lehetősége, a mindenkire kötelező parancsokat osztogató monolit hatalmi struktúrával szemben, amely a kölcsönösség elszegényedéséhez, egyéni és csoportérdek kialakulásához vezetett.

Az új szerkezetben az egyén vágyai válnak a közösség szervező erőivé, amelyek egy decentralizált irányítási rendszerben intézik saját ügyeiket. A döntés áthelyeződik a döntés közvetlen hatáskörére, csökken a központi felelősség és a sematizálásból adódó tévedési lehetőség. Nő a szabadságérzet és a tényleges beleszólás a közösség sorsának intézésében.

A helyi irányítási rendszerek jobb működési folyamata a helyi viszonyok reálisabb helyzetismeretén és helyzetelemzésén alapul. A döntési folyamatot a helyzetelemzés, az alternatívák megfogalmazása és kidolgozása, valamint az érdekegyeztetés vezeti be.

A döntés és döntési folyamat minden egyes fázisának szempontja a nagyobb struktúrák felé való érdekegyeztetés, a fenntartható fejlődés elmélete, valamint a környezeti, társadalmi és gazdasági érdekek összeegyeztetése.

14. A koegzisztencia elve

A fenntartható fejlődéshez tartozó új struktúra lényege a monolitikus rendszer felváltása egyelemeiből szerveződő, kicsiny szervezeti és gazdasági egységekből felépülő, változatos rendszerrel. Ahogy a társadalom az egyénből, családból s azok érdek- és érzékösségeiből épül szervezett egységgé, úgy a gazdaság is az egyénhez és közösségeihez köthető kis gazdasági egységekből tevődik össze. Ebben az esetben nem az egymás vállán való állás, hanem az egymás mellett való létezés valósul meg.

A látszólag diszkrét egységek, amelyek egymás kiegészítői és kölcsönös kiszolgálói, végül nagyobb struktúrákban szerveződnek. A sok egységből felépülő szerve-

zet képes rendszerként működni, s megvalósítani azt a demokratikus és a mindenkori helyzetnek megfelelő irányítást, amely nem idegen a rendszer belső lényegétől. Az irányítás a rendszer lényegéből fakad, s nem attól elszakadt mesterséges konstrukció.

Ennek a szerkezetnek minden eleme a környezet, a társadalom és a gazdaság valós elemeihez köthető. Nem a mesterségesen kijelölt megyehatárok, hanem a természet- és gazdaságföldrajzi, az ökológiai, a közösségi és termelői viszonyoknak megfelelő átfogó önrányítási egységek határfelületei jönnek létre, amelyekben a rendet és harmóniát a körülményekhez való állandó alkalmazkodás szükségessége biztosítja, s nem a kívülről jövő akarattal.

Ez a heterogén rendszer, amely figyelembe veszi a helyi adottságokat, ökológiai viszonyokat, a rendelkezésre álló erőforrásokat, termelési tradíciókat, a népesség összetételét, szakmai képzettségét, kultúráját, stabilabb és rugalmasabb is egyszerre a monolit struktúrákkal szemben, mind gazdasági, mind társadalmi vonatkozásban. Ez a szerveződés az, amely képes együtt élni a természet más teremtményeivel, felismervén a kölcsönös függőség megmásíthatatlan tényét, mivel az ember is része a természet rendszerének.

Dr. DAMJANOVICH IMRE

Jegyzetek:

¹ (Wordwatch Institute)

² (“Building a Sustainable Society”)

³ (Word Commission on Environment and Development)

⁴ Pl. lehet meszezni a savanyú talajt, de az okok megszüntetése nélkül tartós eredmény nem érhető el. Úgy tűnik, hogy az okozat elhárítása kerül kevesebbe. E látszat oka az, hogy pl. a környezetsavanyodás árát sokan sokfelé fizetik meg, s ez nem jelentkezik egyetlen ágazat terheként. Ha mindazokat a közvetlen és közvetett károkat együtt látnánk, amelyek a környezetsavanyodás miatt keletkeznek (mezőgazdasági hozamok csökkenése, korrózió, egészségkárosodás, degradáció stb.), akkor nem kélekednénk a problémák okait felszámolni.

⁵ Közismert, hogy egy erdő pénzben közvetlenül nem mérhető immateriális szolgáltatása 12-szer nagyobb annak anyagi szolgáltatásánál. Az erdő haszonvétele tehát nem elsősorban gazdasági, sőt egyáltalán nem az. Sajnos, ez nem tükröződik vissza a vele való bánásmódban, vagy a társadalom tudatában.

A Kárpátaljai Hírmondó következő számában azt elemezzük, hogyan érvényesülnek ezek az elvek az EU környezetvédelmi programjaiban.

“Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta”

(Olvasandó: János 3,16)

Nem tudom, hogy karácsony előtt, vagy karácsony után olvassa majd valaki e sorokat. Egyet tudok: azt, ami az első karácsony alkalmával több mint kétezer évvel ezelőtt történt, hogy Betlehemben, abban a vendégfogadói istállóban, annak is a jászolbölcsőjében eljött a világba, az élő Isten sok évezreddel ezelőtt – sőt, a világ megteremtésének hajnalán – megígért szabadítója, az asszony magva, az Úr Jézus Krisztus, azért, hogy elvegye a világ bűnét, azaz, hogy megszabadítsa a bűnbánó embert a bűn átkától, a haláltól és a kárhozattól. János apostol evangéliumában az 1. rész 29. versében ez így van megírva: „Imé Istennek ama Báránya, aki elveszi a világ bűneit”. Keresztelő János mondja ezt Jézusról, amikor látja Őt közeledni. Az evangélista János apostollal pedig ugyanezt a bizonyoságot így íratja le a Szentlélek: „Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az Ő egyszülött Fiát adta, hogy valaki hiszen Ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen” (Jn 3,16). Ezért mondjuk hívő lélekkel, hogy a karácsony a „szeretet ünnepe”. Nem mi tesszük azzá – Isten ajándékából lesz az a mi számunkra.

Ennek a szeretetnek a forrása maga az élő, a kegyelmes Isten: „Az Isten szeretet, és aki a szeretetben marad, az Istenben marad és az Isten is őbenne.” (1Jn 4,16). Ezzel a szeretettel az Isten az egész világot szerette és szereti. Azért van két szó külön hangsúllyal az előbbi idézetben: az egyik – „e világot”! Igen, ezt az egész világot: a tegnapit, a maít és a holnapit úgy szerette Isten és úgy szereti, hogy gondoskodott a megtartásáról. De ennek a gondoskodó szeretetnek a kinyilvánításában azt is kinyilvánítja a bűnbocsátó Isten, hogy valóban mindenki számára eljött Jézusban az Isten szeretete és azt bárki igényelheti. De van egy másik szó is, és ahhoz tartozik egy feltétel: „valaki hisz Ő benne”. Mindenkinek felkínálja Jézus Krisztus e világban az Isten szeretetének a gyümölcsét, de a gyümölcsben csak az részesül, aki hisz Ő benne. Az a valaki, aki elkérte a Szentlélek világosságát, amellyel megtanította őt arra a felismerésre, amit a tékozló fiú elmondott az atyjának, miután felismerte a maga nyomorúságos állapotát: „Az én atyámnak mily sok bérése bővölködik kenyérben, én pedig éhen halok meg... elmegyek... és ezt mondom: vétkeztem... nem vagyok méltó, hogy fiadnak hívattassam” (Lk 15,17-19).

Es az atya megbocsátott, fiává fogadta őt, mert ez az Isten szeretetének az emberi értelemmel felfoghatatlan titka.

A szeretet megnyilvánulása mindenkor, de karácsonykor különösen az ajándékozásban lesz valósággá. Adunk ajándékot és kapunk is. Készülünk rá: igyekszünk kitalálni, hogy a másíknak mi jelentene örömet; sokszor igyekszünk egymást túllícitálni az ötletekben. De vajon igazi ez a sok karácsonyi jó szándék? Bontsuk le személyekre nézve.

Férj és Feleség vagytok: hitvestársak. Mit adtatok az évek, vagy az évtizedek so-

rán karácsonyi ajándékképpen egymásnak, vagy mit adtok éppen ezen a mostanin? Adtatok értékeket (ha volt miből)? Adtatok megértést, megbecsülést, megbocsátást? Adtatok igaz, hűséges szívet nem egy ünnepi alkalomra, nem egy napra, hanem egy egész életre?

Pál apostol erre az ajándéokra nézve azt írja az efézusbeliekhez írott levelében az 5. rész 21. versétől: „Engedelmesek legyetek egymásnak Isten félelmében” (5,21). „Ti asszonyok a ti saját férjetekek engedelmesek legyetek, mint az Úrnak” (5,22). „Ti férfiak, szeressétek a ti feleségeket, miképpen Krisztus is szerette az egyházat és Őnmagát adta azért” (5,25). „Hanem azért ti is egyen- egyen ki-ki az ő feleségét úgy szeresse, amint önmagát; az asszony pedig meglássa, hogy félje az ő férjét” (5,33). Az asszony szeretete nem félelemből fakadó szeretet, hanem „föltöltő szeretet”. Tudtok ti így szeretni?

Szülők vagytok, Édesanya, Édesapa. Milyen karácsonyi ajándékot adtatok eddig a gyermekeiteknek? Ugye, gondoskodtatok róluk, sokszor erőtökön felül is. Aggódattok, ha betegek voltak, mindent megtettetek a gyógyulásukért. Aldozatot vállaltatok a tanítatásukért. Esetleg megpróbáltatok elhalmozni őket sok földi jóval, hogyhadd lássa a világ, a ti gyermekeitek különb a másokénál. Bizony, sokféle ajándék kínálja magát a világ piacán, sokféle megnyilvánulása van annak a szónak, hogy szeretet. De vajon minden szeretetnek látszó dolog valóban az is? Az idők múlásával nagyon sokról kiderül, hogy csak látszat – kár és szemét!

Pál apostol az efézusbeliekhez írott levelének 6. része 4. versében így ír: „Ti is, atyák ne ingereljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek azokat az Úr tanítása és intése szerint.” De itt nemcsak az apákról van szó, mert a „szülő” két emberből áll: anyából és apából. A Bibliában ez így van megírva: „És lesznek ketten egy testté; többé nem kétts, hanem egy. Ez azt jelenti, hogy nem külön-külön szeretnek, nem egymás ellen, hanem együtt, a gyermek javára, az Úr dicsőségére. Nagyon világosan írja le ezt a szent szolgálatot Pál apostol a Timótheushoz írt 2. levél 2. részében: „Te annakokáért én fiam, erősödjél meg a Krisztus Jézusban való kegyelemben. És amiket tőlem hallottál sok bizonyosság által, azokat bízd hív emberekre... Te azért a munkának terhét hordozzad, mint Jézus Krisztus jó vitéze” (1-3. vers). Igen, az igazi szeretet, az igazi karácsonyi ajándék a szülő részéről a gyermek felé mindenkor ez. Megtanítani a gyermeket, hogy tudjon könyörögni a Szentlélek munkájáért. Kapott tőletek ilyen szeretetet, ilyen karácsonyi ajándékot a gyermekeitek? Tudtok így szeretni?

Gyermek vagy, gyermekek vagytok. Hogy álltok a szeretettel a szeretet ünnepe? Olyan természetes dolog, hogy nektek volt, vagy van igényetek a szülők felé, de nekik ne legyen elvárásuk ti felétek?

Tudod, mi történt akkor, amikor megszületél? Mit vállalt édesanyád akkor, amikor világra hozott téged? Mózes első könyve harmadik részében, amikor Isten megítéli az engedetlenség bűnébe esett emberpárt, egyenként hangzik az ítélet; és az asszony felé ezt mondja az Úr: „Felette igen megso- kasítom viselősséged fájdalmait, fájdalommal szülsz magzatokat” (1Móz 3,16). És ez történt a te születésedkor is! Igen, a szülés fájdalmas, sőt olykor halálos vállalkozás, mert abba bele is lehet halni. Ennek ellenére vállalta, mert így szeret téged az, aki világra hozott. Erre a szeretetre mindenkor, de karácsonykor különösen gondolnod kell. És ezért adós vagy, tartozol – sokkal!

Mit adtál eddig „hálaajándék” gyanánt ezért a szeretetért? Meg tudod köszönni ezt az áldozatot?

Pál apostol azt írja az efézusbeliekhez írott levél 6. részének az 1–3. verseiben: „Ti gyermekek szót fogadjatok a ti szüleiteknek az Úrnak, mert ez az igaz. Tiszteledd a te atyádat és anyádat (ami az első parancsolat ígérettel), hogy jó legyen neked a te dolgod és hosszú életű légy e földön”. Lá- tod: még amikor Őket tiszteld, amikor Őket viszontszereted, abból is van hasznod: hosszú élet a földön és örökélet a mennyben. Tudtok ti így szeretni?

Az a Jézus, akiben úgy szerette Isten e világot, hogy Őt azért küldte, hogy a benne hívők el ne vesszenek, hanem örökéletük legyen; a nagy parancsolatot így adta a tanítványoknak: „Új parancsolatot adok néktek, hogy egymást szeressétek; amint én szeretlek titeket, ... erről ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok” (Jn 13,34-35). Ez a szeretet normája!

Háromszor írtam le ezt a kérdést: tudtok ti így szeretni? Három különböző viszonyban – bár van még sok más kapcsolat is. A válasz: emberi erővel és akarattal nem! De ez nem azt jelenti, hogy akkor mindenestül fogva alkalmatlanok vagyunk a szeretet gyakorlására. Mert Jézus nemcsak parancsot és normát adott a szeretet gyakorlására, hanem egy drága ígéretet is, amit aztán valóra is váltott. Mennybemenetele előtt azt ígérte, hogy elküldi az Atyának a Lelkét: a Szentleket és az majd megtanítja az övét mindenre: arra is, hogy mit higgyenek, arra is, hogy mit cselekedjenek, arra is, hogyan lehet egymást szeretni. A legnagyobb karácsonyi ajándék, hogy van kitől tanulni a Krisztus parancsát, mert a legfőbb tanítómaster maga a Szentlélek. És ez a parancs így van megírva: „Fiacskáim, ne szóval szeressünk, se nyelvel; hanem cselekedettel és valósággal” (1Jn 3,18). Van tehát tanítómaster: a Szentlélek, csak rá figyelj!

Mivel kívánhatnék áldott karácsonyt, miben adhatnék karácsonyi szeretetet, mint az Igében: „Mi szeressük Őt, mert Ő előbb szeretett minket! (1Jn 4,19). Ez az „Ő” pedig az Úr Jézus Krisztus; és aki Őt szereti, az szereti az embert is: hitvesét, gyermekét, szüleit, testvéreit, minden embert, Szeresd hát felebarátodat, mint magadat! Úgy legyen!

GÉCZY TIHAMÉR
református lelkipásztor

A "malenykij robot" 64. évfordulóján

Felavatták a Mártír Magyarok Kápolnáját

A szolyvai megemlékezés-sorozat hagyományosan a Lehoczky Tivadar által feltárthonfoglalási harcok emlékművénel kezdődött, ahol Vass István, a Szolyvai Magyar Kulturális Szövetség elnöke és Zubánics László, az UMSZ OT elnöke emlékeztek elődeinkre.

Zubánics László beszédében kifejtette:

– Ilyenkor általában leltárt készítünk az esztendő eredményeiről és problémáiról. Ez utóbbiakból is volt elegendő, hiszen márciusban Ungváron galíciai tüntetők a magyar "nacionalizmus" ellen tüntettek. Eredmény is akad bőven, hiszen Munkács várára hosszú idő után visszaszállt a turulmadár, a Vereckei-hágón átadásra került a honfoglalási emlékmű, igazságos Mátyás király domborműve pedig a munkácsi várban hirdeti a nagy magyar uralkodó dicsőségét.

A Szolyvai Emlékparkbizottság (tevékenységéért a múlt évben a Magyar Köztársaság Kisebbségekért díját kapta meg) munkájának köszönhetően az idén újabb objektummal bővült az emlékpark: a megemlékezés keretében avatták fel a Mártír Magyarok Kápolnáját. A kápolnát a történelmi egyházak képviselői: Zán Fábián Sándor, a

Kárpátaljai Református Egyház püspöke, Bendász Dániel, a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye eszperese, Demkó Ferenc görög katolikus parochus, Béres István, a Kárpátaljai Római Katolikus Egyházmegye plébánosa áldották meg és szentelték fel.

A megemlékezésen légerverek hangzottak el Bakos Kiss Károly költő és Kenyeres Mária, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet irodavezetője előadásában. Harangzúgás közepette olvasták fel a 4. ukrán front 36. számú, 1944. november 13-án kelt határozatát, azaz az elhurcolást elrendelő katonai parancsot.

Dr. Tóth Mihály, az emlékparkbizottság elnöke köszöntője után megvonta a testület idei munkájának mérlegét.

Időközben beérkezett a parkba az a többtucat felső-tisza-vidéki fiatal is, akik immár hagyományosan megteszik az Aknaszlatina-Szolyva távot, tisztelegve az elhurcoltak emléke előtt. Az idén záróidőszakukat az elhurcoltak mellett az 1932–33-as éhínség többmilliónyi áldozatának is szentelték.

– Nagyon sok költő énekelte meg a holtak dicsőségét, számtalan könyv örökíti meg az elhunytak emlékét. De vajon hányszor kell még emlékezni ahhoz, hogy azok, akik halálba kergettek milliókat, egyszer észhez térjenek? – tette fel a kérdést Bársony András, Magyarország ukránjai nagykövete. – Mert valószínűleg nemcsak az elhunytak gyermekei és unokái élnek köztünk, hanem azoké is, akik a halálba kergették mindazokat, akik életüket áldozták valamiért.

Emlékező beszédet tartott Gajdos István, az UMSZ elnöke, Beregszász polgármestere, Reöthy János, Szolyva polgármestere, Czabán Sára, a magyar Miniszterelnöki Hivatal főtanácsosa, Brenzovics László, a megyei tanács al-elnöke. Dupka György, az emlékparkbizottság titkára átadta a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből elhurcoltak névsorát Jüttner Csabának, Vásárosnamény polgármesterének. Jüttner Csaba (a kápolna harangját e település ajánlotta fel a Szolyvai Emlékpark számára) elmondta: a harang nem csak Szolyva határáig szól, Csonka-Beregben is mindig hallani fogják, akik emlékeznek.

Tudósítónk

Életfa a mártír lelkészeknek

Emlékművet állított a Kárpátaljai Református Egyház a szovjet diktatúra idején mártírhalált halt, börtönt szenvedett és egy időre lelképásztori szolgálatuktól megfosztott papok emlékére. 1944-ben negyven kárpátaljai lelkészt vetettek börtönbe, vittek haláltáborokba. A Beregszászi Püspöki Hivatal kertjében felállított emléktáblán az ő nevéük olvasható.

– Gyakran halljuk, milyen fontos az emberi szabadság, pedig ma is sok minden szabhatárt az ember szabadságának – hangsúlyozta ünnepi beszédében a Magyar Református Egyház Zsinatának elnöke, a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke. – Bár már nem kell attól félnünk, hogy bomba esik a házunkra, vagy eltalál egy golyó, ugyanis a háborúnak vége. Egyszer mégis megtörtént, hogy embereket ok nélkül elhurcoltak. A felállított emlékmű üzenete az itt és távolabb élők számára az, hogy intsen bennünket: ami megtörtént, az soha, semmilyen formában ne történhessen meg újra – jelentette ki Bölcskei Gusztáv.

Zán Fábián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyház püspöke a '44-ben történekről szolt.

Bársony András a Magyar Köztársaság elnöke, Sólyom László üdvözlő sorait olvasta fel. Magyarország ukránjai nagykövete aláhúzta: az emlékezés mindannyiunkat arra kösztet, hogy leltárt készítsünk környezetünkéről és önmagunkról.

Gulácsy Lajos hét és fél évet töltött Kazahsztánban. Mint a nyugalmazott püspök elmondta, nagy volt a nyomorúság, a félelem, de velük volt az Isten, és az Ő segítségével sikerült átvészelnük a borzalmakat.

A gránitból készült emlékművet Gulácsy Lajos és Matl Péter szobrászművész leplezte le. A művész bemutatva munkáját, kitért arra, hogy amikor felkérték az emlékmű elkészítésére, semmiképpen nem akart szögcsodót, szenvedést ábrázolni.

– Ez egy modern szobor, és a Gulácsy Lajos által elmondott dolgok ihlettek meg – tért ki az előzményekre Matl Péter. – A szobor a szenvedésből való kijövetelt mutatja be, azt, hogy hogyan lehet a rosszat jóra fordítani. Így született meg az életfát ábrázoló mű. A három gömb a lélek fejlődésének három stádiumát – a születést, a megpróbáltatást és az egyesülést az Istennel – ábrázolja.

A beregszászi gyülekezet kamarakórusának szolgálatát követően a jelen lévő vendégek: Czabán Sára, a Miniszterelnöki Hivatal főtanácsosa, Sziklavári Vilmos, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja, Bacskai József, a beregszászi konzulátus főkonzulja, Gajdos István, Beregszász polgármestere, Csizmár Béla, a járási tanács elnöke és még sokan mások elhelyezték a kegyelet koszorúit.

A rendezvény ünnepi istentisztelettel folytatódott a város református templomában, ahol Kárpátalja polgármestereit és magyar iskolaigazgatóit a Biblia éve alkalmából egy-egy Bibliával ajándékozták meg.

H. CS.

Prágai tavasz, 1968

1968 elején a világ közvéleményének figyelme Csehszlovákia felé fordult. A sztálinista A. Novotny helyett januárban Alekszander Dubcsekot választották meg a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottságának első titkárává, aki egy "emberarcú" szocialista rendszert szeretett volna meghonosítani, amit a szovjet pártvezetőség nem vett jó néven. L. Brezsnyev februárban el is utazott Prágába, hogy nyomást gyakoroljon a csehszlovák pártvezetőkre, útja azonban nem járt sikerrel, ezért néhány nap múlva Budapesten összehívták a kommunista- és munkáspártok konzultatív tanácsát, majd áprilisban ugyancsak a magyar fővárosban azok nemzetközi tanácskozását.

A Csehszlovákiában zajló demokratikus folyamatokat, változásokat azonban már nem lehetett megállítani. Az újságok egyre nyíltabban és főleg őszintebben írtak az országban zajló eseményekről, gyökeresen megváltozott a rádióállomások, tévéstudiók műsora, a helyzet sok mindenben hasonlított az 1956-os magyarországi események előtti időszakra.

Az 1956-os tragikus magyarországi események emléke azonban sajnos még nagyon friss volt, a szovjet kormány nyilván levonta azokból a tanulságot. A Szovjetunió előre felkészült a csehszlovákiai eseményekbe való beavatkozására, bár az újságok erről természetesen egy szót sem írtak.

Beregszászban már májusban behívták a tartalékosokat, katonaruhába öltöztették őket, kötelesek voltak a kaszárnyában tölteni napjaikat, csak néha térhettek haza családjukhoz. Munkások, kolhoztagok, orvosok, tanítók, mérnökök egyaránt voltak a behívottak között, munkahelyükről való távolmaradásuk komoly nehézségeket okozott mindenkinek.

Teltek-múltak a hónapok. Az érvényben lévő törvények értelmében tartalékosokat békeidőben legfeljebb három hónapig lehetett távol tartani otthonuktól. Ez Beregszászban elégedetlenséget szült a behívottak között, ezért júliusban kénytelenek voltak leszerelni őket, helyükre azonban új tartalékosokat hívtak be.

Csehszlovákiában közben egyre nagyobb tért hódítottak a reformok, szüntelenül nőtt Alekszander Dubcsek népszerűsége. Brezsnyev és közvetlen környezetje igyekezett mindenáron megakadályozni ezt a folyamatot. Július 29-én a határ közelében a Csehszlovákia területén lévő Tiszaágcsernyőn megkezdődött az SZKP KB Politbürojának és a Csehszlovák Kommunista Párt Elnökségének tanácskozása, amely augusztus 1-jéig tartott. A szovjet küldöttség különvonaton kelt át minden nap a határon, és ugyanúgy tért vissza Csapra éjszakai pihenőre. Csapra azokban a napokban csak a rendőrségen nehezen beszerezhető engedéllyel lehetett utazni. A sajtó rövid, semmitmondó közleményeket

adott ki a tárgyalásokról, amelyek végül is egy sablonos nyilatkozattal értek véget.

Közben Csehszlovákiában feltartóztathatatlanul tovább tartottak a társadalom megreformálására, az "emberarcú" szocializmusra való áttérésre irányuló folyamatok.

Végül is L. Brezsnyev döntő lépésre szánta el magát: a Szovjetunió durván beavatkozott Csehszlovákia belügyébe. 1968. augusztus 21-én hajnalban a szovjet csapatok Bulgária, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság és a Lengyel Népköztársaság néhány alakulatával együtt átlépték a határt, és megkezdték Csehszlovákia megszállását. Ezt a példátlanul otromba beavatkozást a TASZSZ azzal indokolta, hogy Csehszlovákia több párt és állami tényezője állítólag azzal a kéréssel fordult a Szovjetunióhoz, hogy nyújtson segítséget a csehszlovák népnek, beleértve a fegyveres erőkkel való segítséget is. A közlemény szerint Csehszlovákiában veszélybe került a szocialista rendszer. Aki viszont azokban az órákban a csehszlovák rádió és televízió adásait hallgatta vagy nézte, meggyőződhetett arról, hogy ez nem volt igaz. Az adásokban ugyanis Alekszander Dubcsek, a CSKP KB első titkára és Alekszander Csernik kormányfő az általa kezdeményezett szocialista reformtervek támogatására szólították fel a lakosságot, és óva intették az embereket attól, hogy fegyverrel szálljanak szembe a szovjet tankokkal. Kivételt ez alól csak az akkor először megszólaló Vltava rádióállomás képezett, amely nyilvánvalóan szovjet befolyás alatt állt, sőt, még az sincs kizárva, hogy szovjet területről közvetítette adásait, mint ez 1956 novemberében történt, amikor Kádár János és az általa megalakított magyar "munkás-paraszt kormány" felhívását nem Szolnokról, hanem Ungvárról közvetítette a rádió.

Kárpátalján keresztül, akárcsak az 1956-os magyar forradalom idején, szünet nélkül vonultak a katonai szerelvények Tiszaágcsernyő irányába. Bátyú határában, a szernyei legelőn több katonai alakulat állomásozott, de tele voltak katonákkal a guti, az izsnyétei, a gorondi erdők is. A kárpátaljaiakból sebtében összeverbuvált katonai alakulatok is útnak indultak. Kassán, Rozsnyón, Rimaszombaton keresztül erőltetett menetben vonultak előre, egészen Ceske Budejovicéig. Útjuk során több helyen találkoztak tüntető emberekkel, a kerítésekben, a házak falain orosz nyelvű feliratok fogadták őket, amelyek hazatérésre szólították fel a betolakodó csapatokat. Helyenként voltak magyar nyelvű feliratok is, ugyanis néhány órával korábban egy magyar katonai alakulat vonult át ezen a vidéken.

A beregszásziak nem szívesen vettek részt ebben az otromba akcióban, de nem tagadhatták meg bevonulásukat, hiszen a katonai behívók átvételét nem lehetett visszautasítani.

A Szovjetunió letiporta a prágai tavasz zsenge hajtásait, megfosztotta a csehszlovák népet attól a lehetőségtől, hogy ön maga rendelkezzen sorsa felett, esetleg valóban egy "emberarcú" szocialista társadalmat építsen fel.

Október végéig tartózkodtak Csehszlovákia területén a vidékünkéről behívott katonák, hazatérésük után nem szívesen beszéltek ott szerzett tapasztalataikról.

Kárpátalján minden járásnak kötelezővé tették, hogy baráti kapcsolatokat építsen ki egy-egy kelet-szlovákiai járással. A beregszásziaknak a nagyrészt magyarul beszélő tőketerebesi járás jutott. Vojtech Majkut, a CSKP tőketerebesi járásának vezető titkára és Jozef Mendel, a járási tanács elnöke vezette küldöttség első ízben 1968 októberében járt Beregszászban, mint az V. Barátságfesztivál vendége. Érdekes, hogy a járás vezetősége öt vendég érkezésére számított, nem kis meglepetésre azonban egy 20 fős (!) küldöttség érkezett. Hivatalosan nem adtak ugyan magyarázatot ennek okáról, de a küldöttség tagjaival folytatott magánbeszélgetések során kiderült, hogy a meghívás elfogadásának vagy visszautasításának kérdését a Tőketerebesi Járási Tanács rendkívüli ülészaka elé terjesztették, ahol kompromisszumos megoldás született: a meghívást elfogadják, de azzal a feltétellel, hogy a küldöttségben a baloldali, a jobboldali, a centrális erők egyenlő arányban kapjanak helyet.

A következő években a beregszászi és a tőketerebesi járás barátsága és együttműködése példaértékűvé vált, sok őszinte és igaz barátot szereztünk Tőketerebesen, Nagykaposon, Tiszaágcsernyőn, Királyhelmeceken, Ágszécseken. Ennek a barátságának az emlékét idézi még ma is Beregszászon a Trebisov élelmiszerüzlet.

Több működő együttműködés jött az elkövetkező években Tőketerebesen, Királyhelmeceken, Nagykaposon, Ágszécseken, Ágcsernyőn. Az oda látogató beregszászi küldöttségeknek módjuk volt ellátogatni a járás ipari üzemibe, többek között a DEVA csokoládégyárba, az Ágszécsei Gépgyárba, az élenjáró gazdaságokba, megtekinthették a járás műemlékeit, csodálatos tájait, ellátogattak a tőketerebesi múzeumba, a képtárba.

Akkor a beregszászi járásban még nem működtek magyar kulturális vagy érdekvédelmi társadalmi szervezetek. Ezért különösen nagy érdeklődéssel, őszintén szólva, kissé irigykedve ismerkedtünk a Ceske Budejovicéi járási szervezetének és alapszervezeteinek sokrétű tevékenységével. Bár az akkori csehszlovák hatóságok jelentős mértékben korlátozták a magyar közösségek működését, mégis sok érdekes és tartalmas rendezvényt, kulturális műsort szerveztek, működtek kultúrcsoportjaik, népi együtteseik. Mindenképpen hasznos volt tehát számunkra ez a barátság, amelyet nem árnyékolnak be az 1968-os csehszlovákiai események szomorú emlékei.

CSANÁDI GYÖRGY

Késmárk diákvilága Ugocsáig érő szálakkal – anno

Egy történelmi kisváros a Tátra alján, német ajkú és magyar szellemiségű lakossággal. Benne csaknem fél évezredes múltú evangélikus liceumával, a szépebbé, a cipster öntudat bástya szerepén túl távolról is odasereglett fiatalok otthona, jövőd életük forrása lett. Nagykaposi ügyvéd apám, öt gyerekével a rázúdult Csehszlovákiában, helyben középiskola nem lévén, sok tanácsalanság és próbálkozás után engem, egyik bátyámmal szerzett jó tapasztalat után oda, a késmárki német gimnáziumba küldött. Hogy előtte valamit németül is tudjak, egy évet még rám adtak a Poprád mellett, ma oda beolvastott Szepesszombati elemi iskolájában.

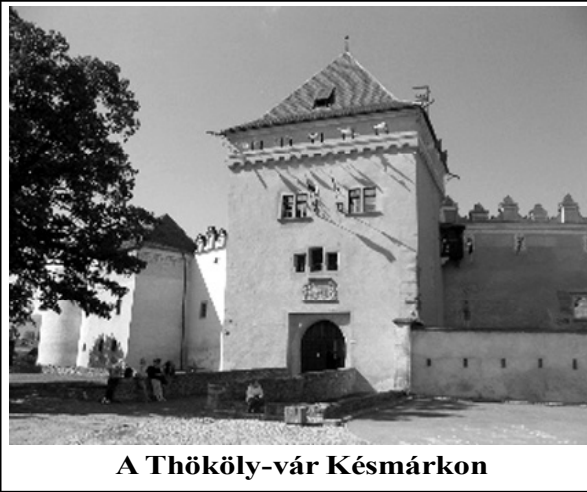
Kerek nyolc esztendő Késmárkon. Egy alig tízéves, az Alföld fecskés-gólyás pereméről egy ősi város ódon falai közé került emberkének bizony korán kellett beletanulnia abba, amit életnek neveznek. A maró honvágy lassú csitulásához hozzásegített az idegenségében is otthonos, befogadó környezet. Kezdvé azzal, hogy szinte mindenki, ha törve is, de beszélt vagy legalábbis értett magyarul. Aztán ott voltak, minden osztályban, a magyar társak. Meglepő gyorsasággal, nem utolsósorban indiánregények végtelen olvasásával, közelebb került az a német nyelv is, amelyből, nem a sajátomból, más nyelveket is kellett tanulnom.

De ez a világ megértő volt. A tanítási nyelvet 1918-ban váltották, nehogy „csehszlovák” legyen, magyarról németre, tanáraink többsége még az előző kor szellemét, gondolkodását képviselte. Történelemlényeink „Csehszlovákia történetét”, azaz a terület történelméről tartalmazták, immár a Cseh- és Morvaországgal közös hazajegyében, amit evangélikus pap-tanárnak az órákon kellően átsimított. Engem a latintanárnak, ha nem voltam felkészülve, a nem éppen németes „ejnye, ejnye” szavakkal dorgáltatott. Evangélikus gimnázium, a tanulók fele katolikus és zsidó, egy-két református. Ünnepekkor a régi konviktusban vagy a híres fatemplomban a cipster himnuszt énekeltük zengve, amelynek szövegét, hogy az Úr az őseinket „ins Ungarland” vezette államhatalmi szóra „ins Zipserland”-ra változtatták. Emberöltökön át megszokott életforma uralkodott, a különbözőségek elfogadott párhuzamosságával, a várost és az iskolát a mindennapok apró ütközései mellett is a természetes közösség szelleme hatotta át.

Mindent elárul, ha visszagondolok szabad óráink fő színhelyére, a futballpályára. A század harmincas éveiben, a világgazdasági válság, a tömeges munkanélküliség idején vagyunk. A futballpályán mindig van élet, mindig történik valami. Kamaszokként

pillanatok alatt kialakultak a csapatok, a leg-egyszerűbben keresztények zsidók ellen. Télen a korcsolyapálya, amelyet kitöltött a hangszóróból áradó pesti operett dalok hangja, magyarul. Ez a zene a hangversennyel kezdődő rangos iskolai táncestről sem maradt el. Az év nagy eseménye a várost megmozgató majális volt, amelyre dob szóval vonultunk a Jeruzsálem-hegyre. Mécs László, családnak barátja és nekem keresztapám, még bátyám diákoskodása idején útba ejtette Késmárkot, és megélt egy ilyen majális, ezt örököltette meg egy bűbajos versben.

Hát igen, Késmárk és mi magyarok, a gimnázium távolról jött magyar diákjai.

A Thököly-vár Késmárkon

A Tátrától nyugatra eső szórvány, ha német középiskolát akart, ott volt Pozsony. A mi szórványunk Kárpátalja mélyéig ment. A nyári vakáció, majd a rövid karácsonyi és húsvéti szünet után vasúton, menetközben gyarapodva, a nagyobbak a kisebbeket felügyelve érkezünk. Visszafelé kisütöttük: ha a gyorsvonatra kapott pénzből személyel utazunk, a különbözetet Kassán megehetjük a Megay cukrászdában. Persze a kárpátaljaiakat utaztak a leghosszabban. Volt köztünk egy Fedor Pityu és egy Ortutay Sanyi Ungból, ugyanonnan egy Siménfalvy Csaba, akinek az apja a bécsi döntést követő években a megye főispánja lett, két Fekésházy Beregből. Egy nálam idősebb, a nevére már nem emlékszem, Királyházáról. Tanulásban, viselkedésben sok baj volt vele, végül mégis katolikus pap lett. Az esti korzón olykor egymásba ütköztünk. De mesélnem kell valakiről, aki Ugocsából jött, osztálytársam volt és akihez sok emlék fűz. Szoninak hívták. Már mint nem a becsületes nevével, az Szabó Béla volt. Első késmárki évében érettségiző nagydiákokkal lakott, akik egyszer elvitték moziba. Az akkoriban esemény számba menő esten, egy Sunny boy című angol filmet vetítettek. Őt, aki mámorában hetekig csak erről a filmről beszélt, a

nagyok elnevezték Szoni boj-nak. Maradt a Szoni, de ez egész életére. Olyan tizenegy-tizenkét éves lehetünk, amikor az egyik órán a tanár a török világról beszélt, megkérdezve bennünket, tudunk-e valamiről, ami abból az időből megmaradt? Szoni lelkesen jelentkezett: „Egy még mindig itt van belőlük és az iskola előtt törökmézet árul”.

Neve ügyében Szoninak, akit csak így ismertek, később sajátos kalandja támadt. Úgy tizenéves lehetett, amikor szurkolóként belépett – volt több is – a cipszerek futballcsapatába. A csapat mindenese egy korábbi gimnáziumi diák, Szenczy patikus volt, a főutcaról. A tagsági igazolvány kitöltésekor egy-két kérdést intézett Szonihoz, így azt is, hogy hol született. A felelet: Batáron. Az utcára kilépve, Szoni belenézett az igazolványába, neve helyén ez állt: Batár Béla. Nem mert visszamenni, hogy a hibát helyesbítse. Ilyen respektusa volt egy kisdíák előtt egy öregdiáknak. A történethez tartozik még, hogy később Szoni is patikus lett, utóljára egy Balaton környéki faluban.

Szepesség, Késmárk – a történelmi Magyarországnak egy csehszlovák időkben is megőrzött értékvilága a második világháború közeledtével ment tönkre, tört darabokra. A bomlást a szudéta vidékek útján tért hódított nagynémet áramlat hozta. Az ifjúság nagyobb része szembefordult szüleivel, már nem cipster, hanem birodalmi német akart lenni. 1938 és 1939 hozta a tetőfokot: ami nekünk délen és keleten felszabadulás volt, a nyolc évszázados Szepességre a pusztulást jelentette, de nekem is Késmárk végét. A bécsi döntést követően hazautaztam

szülőhelyemre, nem akarván lemaradni a magyar csapatok bevonulásáról. Visszatámaszni nem lehetett, így az újra megnyílt ungvári magyar gimnáziumban érettségiztem. Amikor nyáron a holmimért visszamentem Késmárkra, már egy új világgal találkoztam: szepesi németek tüntető felvonulásával, fálvanként beosztva, hosszú menetben, horogkeresztes zászlók alatt. A Hitler által teremtett szlovák állam, mindenkit megelőző igyekezettel, immár az ő közreműködésükkel küldhette pusztulásba területének zsidó lakosságát.

A háború utáni Csehszlovákia, fő programjának megfelelően, a Szepesség német ajkú népét, ahogy azt az ország magyarságával is szeretete volna, teljes egészében kitelepítette. A szlovákság az őt megvető Benestől, aki nyelvüket is csak a cseh egyik dialektusának nevezte, a tőle ingyen kapott örökséget honfoglalói buzgalommal vette birtokba és azt mindmáig természetes jussának tekintti. Egyben kisa-játította a történelmi Szepes megye múltját is, amelyet ezentúl csak az ő átfogalmazásában kívánatos érinteni. Késmárkon ma német vagy magyar szót nem hallani.

SKULTÉTY CSABA

SZEKERES IMRE UKRAJNAI LÁTOGATÁSA

A közelmúltban kétnapos hivatalos látogatásra Ukrajnába érkezett Szekeres Imre, a Magyar Köztársaság honvédelmi minisztere. Apolitikus látogatását Ungváron kezdte, ahol Oleg Havasival, a Kárpátaljai Megyei Közigazgatási Hivatal elnökével folytatott rövid beszélgetést, koszorút helyezett el a közelmúltban felújított ungvári magyar katonai temetőben, majd felkereste az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Karát.

Az Oleg Havasival folytatott találkozó alkalmával minkét fél a két ország, és különösen a határ menti megyék és városok közötti szoros gazdasági, kulturális, és oktatási együttműködést hangsúlyozta. Az ukrán fél kijelentette, hogy Ukrajna célja az Euro-atlanti régióhoz való csatlakozás, amelyről Szekeres Imre Magyarország ez irányú tapasztalatainak megosztásáról biztosította Oleg Havasit. A magyar miniszter kijelentette: Magyarország és Ukrajna kapcsolata minden szempontból gyümölcsöző, de a gazdasági válságnak biztos lesznek olyan következményei, amelyek hatására az együttműködési formák megváltoznak, de emellett újak is nyílnak.

A magyar delegáció látogatást tett az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Karán, ahol Mikola Vehes, az egyetem rektora és Lizanec Péter, a magyar kar dékánja fogad-

ta a küldöttséget. Az újonnan átadott épületben lévő karon a miniszter több oktatóval és hallgatóval is beszélgetést folytatott, majd kifejtette: a kar a lehetőségek tárháza, amelynek segítségével a tehetséges hallgatók akár külföldön is tanulhatnak, vagy sajtóíthatnak el nyelveket. Szekeres Imre közölte, hogy ehhez a Magyar Köztársaság minden segítséget meg fog adni.

Az ungvári látogatás folytatásaként Szekeres Imre és kísérete az Ungvári Magyar Főkonzulátuson zártkörű beszélgetést folytatott a kárpátaljai magyar szervezetek képviselőivel, illetve a helyi egyházi méltóságokkal.

Ezután sajtótájékoztató keretében ismertette látogatásának célját a helyi médiumok képviselőivel. Szekeres Imre az anyanyelvi oktatással kapcsolatban kifejtette:

„Számunkra nagyon fontos az, hogy az Ukrajnában élő magyarok anyanyelvi oktatása, a képzés lehetősége maradéktalanul fennálljon és továbbfejlődjön. Kérni fogom a miniszter urat (*Jurij Jehanurov honvédelmi minisztert – a szerk.*), közvetítse azt a véleményünket, hogy kívánatos lenne átgondolni a két tannyelvről szóló rendelkezéseket, az egyházi iskolák támogatását, és a közös múlt, közös feldolgozását.”

Brjanka városánál Szekeres Imre és Jurij Jehanurov miniszterek felavatták a város határában kialakított sírkertet, illetve megkoszorúzták az áldozatok emlékművét. Az emlékmű a két állam támogatásával, illetve civil adományokból épült meg: 465 magyar hadifogoly és munkatáborokba elhurcolt civil emlékét őrzi, akik a II. világháború után a Brjanka környéki szénbányákban veszítették életüket.

(Internet)

Száz perc száz emberért

Vendégünk Beregszászi Olga, Beregszász díszpolgára

Adventi találkozóra hívta meg az érdeklődőket a közelmúltban Beregszászi Olga. Aművész, immáron ötödik alkalommal hozta el a Budapesten megtartott jótékonysági koncertjének bevételéből származó ajándékokat a beregszászi rászoruló, nagycsaládos és idős embereknek.

Az Európa–Magyar Házban megtartott estjén Beregszászi Olga elsősorban XX. századi dalokat énekelt, emellett elhangzott a „Két karodban” címmel megjelent legújabb szerzői lemezéről egy megzenésített Gyurkovics Tibor-vers is a közelmúltban elhunyt író tiszteletére.

Az énekszámokat követően a művésznő személyesen adta át az ajándékokat 100 szociálisan rászoruló idős és nagycsaládos embernek. Ugyancsak támogatásban részesült a Beregszászi Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesülete, valamint a Tabitha idősek otthona is.

Az énekesnő műsoráért és nagylelkű felajánlásaiért Imre József, a beregszászi művelődési ház igazgatója, Pirigyi Béla, a BMKSZ elnöke, illetve az UMDSZ beregszászi járási szervezetének elnöke, Bacskai József, a Beregszászi Konzulátus főkonzulja, valamint Nagy Béla, a Kárpátaljai Református Egyház főgondnoka mondott köszönetet.

Imre Margit, a Beregszászi Járási Jótékonysági Alapítvány, valamint a Beregszászi Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének elnöke emléklapot ajándékozott Beregszászi Olgának, Beregszász díszpolgárának a rászoruló beregszásziaknak nyújtott önzetlen támogatásért.

M. B.

Tanácskozás a kisebbségek oktatásügyi problémáiról

November 11-én a Beregszászi Járási Állami Közigazgatási Hivatal üléstermében értekezletet tartottak a nemzeti kisebbségek iskoláinak működéséről.

A megbeszélésen jelen voltak Dmitro Tkacs, Ukrajna magyarországi rendkívüli és meghatalmazott nagykövete (a képen középen), Omeljan Matelesko, a megyei állami közigazgatási hivatal megbízott elnökhelyettese, Hanna Szopkova, a megyei állami közigazgatási hivatal oktatásügyi és tudományos főosztályának helyettes vezetője, Volodimir Trikur, a Beregszászi Járási Állami Közigazgatási Hivatal elnöke, Csizmár Béla, a járási tanács elnöke, valamint Kárpátalja kisebbségi tanintézetének igazgatói.

Az összejövetel legfontosabb és legvitatottabb napirendi kérdése Ukrajna Oktatásügyi és Tudományos Minisztériumának legutóbbi rendelkezése volt, amely kimondja, hogy a nemzeti kisebbségek nyelvén oktató tanintézetekben fokozatosan át kell térni az ukrán nyelvű tanításra.

Dmitro Tkacs felszólalásában rámutatott: a kisebbségi iskolák tanulóinak többsége még mindig nem sajátítja el megfelelő szinten az ukrán állami nyelvet, éppen ezért a hatályban lévő rendelkezések ennek a problémának a megoldására irányulnak.

A kérdésről elmondta véleményét több magyar tanintézmény képviselője is. Szajkó Tibor járási képviselő, a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium igazgatóhelyettese felszólalásában rámutatott arra, hogy a jelenlegi szabályozás ellehetleníti a magyar iskolákban tanuló diákok helyzetét, mivel az állami nyelv ismeretének jelenleg elvárt szintjéhez nincsenek meg a megfelelő oktatási eszközök, nincsenek megfelelő magyar-ukrán szótárak, tankönyvek. Az érvényben lévő egységes tanulmányi követelményrendszer arra alapoz, hogy az általános iskolás magyar ajkú tanulók ugyanolyan szinten érjék és alkalmazzák az ukrán nyelvet, mint az ukrán anyanyelvűek. Beszédében pozitívként értékelte azt, hogy az érettségi teszteket lefordították magyar

nyelvre is, ami a többi tantárgynál esélyegyenlőséget teremt az ukrán és magyar diákok számára. Szajkó Tibor fontosnak tartotta kiemelni, hogy a jövőben is szükség van a fordítások biztosítására. Sajnálatos tény, mondta a felszólaló, hogy a rendelkezések hírére a magyar iskolákban az elsősök létszáma csökkent az előző évekhez viszonyítva, ezzel egyidőben az ukrán iskolák elsőseinek száma viszont megnövekedett, ami megítélése szerint azt mutatja, hogy sok magyar szülő ukrán iskolába adta a gyereket. Félt, hogy ez a tendencia a magyar kisebbség asszimilálódásához vezet.

A kérdéshez hozzászólt több más magyar oktatási intézmény vezetője, akik azt hangsúlyozták, hogy a korábbi oktatási törvények mellett is fel tudott nőni egy olyan magyar ajkú értelmiség, amely anyanyelvén érettségizve megállta(ja) a helyét az ukrán társadalomban. Valamennyi hozzászóló egységes véleményen volt abban a kérdésben, hogy differenciálni kell a követelményrendszert az ukrán és a kisebbségi nyelven oktató iskolák között és gondoskodni megfelelő taneszköz- és káderbázisról.

Dr. Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola elnöke felszólalásában kiemelte: az érettségi tesztelésen elsősorban az ukrán nyelvből és irodalomból állított követelményeknek nem tudtak eleget tenni a diákok, más tárgyak teljesítésénél nem értek el alacsonyabb pontszámot, mint az ukrán iskolák diákjai. Ugyanakkor az összesítésnél kialakult alacsony pontszámok miatt nagyon kevesen juthattak be Ukrajna felsőfokú tanintézményei-be. Ez több magyar oktatási intézmény vezetőjének véleménye szerint is kimeríti a negatív diszkrimináció tényét. Emellett a kérdés mellett Orosz Ildikó felhívta a jelenlévő és kijevi vezetők figyelmét arra a problémára, hogy az egyházi és alapítványi tulajdonban lévő és ezáltal hivatalosan nem állami liceumok és iskolák egy hibásan megfogalmazott törvény miatt nem juthatnak a jövőben állami támogatáshoz.

MOLNÁR BERTALAN

József Attilára emlékeztek

December 3-án József Attila halálának 71. évfordulója kapcsán a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) keretében működő Négy Égtáj irodalmi és képzőművészeti stúdió emlékműsort szervezett. A rendezvénynek az Európa–Magyar Ház adott otthont.

A megjelenteket Kenyeres Mária, a KMMI irodavezetője köszöntötte, ezt követően az irodalmi stúdió ifjú tehetségei Bakos Kiss Károly szakmai vezető irányításával felelevenítették József Attila életútját. A költő művei közül elhangzott többek között a Curriculum vitae címmel megírt önéletrajzi írás, valamint meghallgathattuk a Kedves Jocó!, a Tiszta szívvel, a Kérész leszek, az Ars poetica, a Születésnapomra, a Kései sirató című verseit.

A prózai művek és szavatok elhangzása után a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének énekkara a témához kapcsolódó dalokat adott elő Krajnikné Hegyi Irén vezényletével.

M. B.

Öröm a szemnek és a léleknek

Beregszászban a Bereg Alkotóegyesület tagjai munkáiból a karácsonyi és újévi ünnepek alkalmából kiállítást rendeztek. A művészet kedvelői megtekinthették a járásunkban és annak határain túl is jól ismert képzőművészek – Veres Ágota, Anatolij Szakalos, Csernyiga Gyula, Nyina Petenyko – alkotásait, amelyekről vidékünk festői szépségű tájai köszönnek vissza ránk.

A tárlaton kiállított szöttesekre a gazdag díszítés, a színek harmonikus ötvözése jellemző. Mester Irén, Bakó Olga, Ohár Katalin és Barát Irén keze munkáját dicsérik az általuk szőtt kendők, futók, terítők és egyéb textilák.

A képen: NYINA PETENYKO festménye

egymást

akik megadják neked azt, amit te akarsz, akik megfelelnek az elvárásaidnak, de elutasító és közömbös vagy azokkal, akik nem? Ebben az esetben is csak egy dolgot kell tenned, hogy elnyerd a szeretetnek ezt a tulajdonságát, az ingyenességet. Kinyithatod a szemed, és láthatsz. Csupán a látás leleplezi, hogy az úgynevezett szereteted valójában nem más, mint az önzésnek és az irigységnek az álcája. Már ez is nagy lépés a szeretet e tulajdonságának eléréséhez.

A szeretet harmadik tulajdonsága az önfeladtsága. A szeretet annyira élvezzi a szeretést, hogy boldogságában önmagáról mit sem sejt. Úgy, ahogy abbéli törekvésében, hogy világítson, a lámpa sem foglalkozik azzal, hogy vajon használ-e másoknak. Ahogy a rózsza is illatozik, egyszerűen azért, mert nem tehet másképp, függetlenül attól, hogy van-e a közelben valaki, aki élvezzi az illatát, vagy sem. Vagy ahogy a fa felkínálja árnyékát. A fény, az illat és az árnyék nem csak akkor keletkezik, ha valaki közeleg. A szeretethez hasonlóan ezek is személyektől függetlenül léteznek. A szeretet egyszerűen van, s nincs tárgya. A lámpa, rózsza és a fa is egyszerűen csak vannak, függetlenül attól, hogy valaki hasznukat veszi-e. Így aztán fogalmuk sincs arról, hogy érdemesek, vagy hogy jót cselekedtek-e. Bal kezük nem tudja, hogy mit csinál a jobb. „Uram, mikor láttunk mi téged éhesen, szomjasan, s mikor segítettünk mi téged?”

A szeretet utolsó jellemzője a szabadsága. Abban a pillanatban, hogy fellép az erőszak, irányítás vagy konfliktus, meghal a szeretet. Gondolj csak arra, milyen tökéletesen szabadon hagy téged a lámpa, a rózsza vagy a fa. A fa nem fog téged az árnyékába húzni, ha napszúrásnak vagy kitéve. A lámpa még akkor sem erőlteti rád fényét, ha sötétségben botorkálsz. De gondolj csak egy pillanattal mindarra a kényszerre és irányításra, aminek aláveted magad, amikor aggódva igyekszel megfelelni mások elvárásainak csak azért, hogy megvásárolj szeretetüket és elismerésüket, vagy azért, mert attól félsz, hogy elveszíted azokat. Minden egyes alkalommal, amikor aláveted magad ennek a kényszernek és irányításnak, lehetetlenné teszed a szeretetet, amely pedig lényed természete. Mert te is csak azt teheted másokkal, amit megengedsz, hogy mások tegyenek veled. Szemléld hát mindazt az irányítást, amely az életedben van, és remélhetőleg szemelésük egyedül elég lesz arra, hogy elhagyj őket. Abban a pillanatban, ahogy ezek elmaradnak, megjelenik a szabadság. A szabadság pedig csak egy másik szó a szeretetre.

(Anthony de Mello: *A szeretet útja*. Korda Kiadó, Kecskemét, 2006)

Az Adományozás Napja Beregszászban

Hét évvel ezelőtt a Templomos Lovagrend felvette karitatív tevékenységei közé a rászoruló gyermekek támogatását, és Fráter Ungvölgyi János vezetésével „Segítsünk a rászoruló gyermekeken” néven mozgalom indult. Az évek során Gyomaendrődön több száz család gyermekei részesültek támogatásban. Európai uniós képviselők is kiálltak az ügy mellett, többek között dr. Becsey Zsolt, és Surján László is. Surján úr javasolta, hogy immár az Adományozás Napja néven, évente e napon az Unió hivatalosan is vegye fel naptárába az eseményt. Így került sor idén Kárpátalján, Beregszászban hagyományteremtő szándékkal a szép programra. A rendezvényt december 11-én a délutáni órákban tartották a művelődési házban.

A műsorszámokat Hídvégi Krisztina, a Duna TV Híradójának hírolvasó szerkesztő-riportere konferálta. Ungvölgyi János köszöntőjében hangsúlyozta, hogy eddig csak Magyarországon szervezték meg az Adományozás Napját, de a Jóisten azt sugallta, hogy most Kárpátaljára jöjjenek.

Petei Judit, az Összefogás a Kárpátaljai Magyar Családokért Egyesület alelnöke örömmel konstataulta, hogy teltház várta a fellépő művészeket. Percekben belül a több száz gyermek legnagyobb öröme már a színpadon is volt az eszményi páros, Eszményi Viktória és Heilig Gábor. Aművészek nagy hozzáértéssel szórakoztatták a gyerekeket, sokukat a színpadra szólították, hogy

énekeljenek, játsszanak együtt. A rendezvény nagy élmény volt a csöppségek számára. Énekeltek még a jelenlévőknek a nagyszülősi születésű tehetség, Gricenkó Ágnes, aki immár a fővárosban egyengeti karrierjét, majd budapesti bohócok emelték a már úgy is jó hangulatot.

A koncert végén a gyerekek az előcsarnokban vehették át karácsonyi ajándéukat. De ezzel még nem ért véget a nap. A kora esti órákban az Összefogás a Kárpátaljai Magyar Családokért Egyesület és a Zenés Színjátszásunkért Művészetpártoló Alapítvány bemutatta Kálmán Imre Operettkirály című kétrészes operettjét Pitti Katalin Liszt Ferenc-díjas szopránénekesnő főszereplésével, Hídvégi Miklós rendezésében. Méltán állítható, hogy a darab nagy sikert aratott, hiszen a közönség percekig állva tapsolt. A jelenlévők nevében Gajdos István, Beregszász polgármestere köszönte meg a felejthetetlen estet a művészeknek. A csodálatos rendezvény a Himnusz eléneklésével ért véget.

rendezvény az összefogás eredménye. Az esti előadás szünetében is volt lehetőség adakozni: majdnem négyezer hrvnyia és négyezer forint gyűlt össze.

– Bizonyára folytatni kívánják tevékenységüket...

– Természetesen. Mint ahogy már említettem, most tettük meg az első lépésünket, gyerekcipőben járunk még, de bízom benne, hogy a jövőben számos hasonló programot szervezünk majd. Nagyon sok terüny van, többek között az, hogy a jövőben a magyar családoknak jogsegélyszolgálatot nyújtsunk. Kihhasználva a lehetőséget, a Kárpátaljai Hírmondó hasábjain közzéteszünk szeretnénk mondani azoknak a cégeknek és közösségeknek, amelyek anyagilag is hozzájárultak a beregszászi rendezvény megtartásához. Magyarországról a Szent István Könyvkiadónak, a Magyar Református Szeretetszolgálatnak, a Duna TV dolgozóinak, a Budapesti Operettszínház dolgozóinak, a Békés Megyei Jókai Színház színészeinek. Kárpátaljáról a Dorcas Internationalnak, a Mikalánd Konzervgyárnak, valamint az Eurhythmic-nek, és Istentől megáldott, sikerekben gazdag, boldog új esztendő kívánok minden nemes szívű embernek.

HEGEDŰS CSILLA

A rendezvény után találkoztunk Szivák Jánossal, a Kárpátalján októberben alakult Összefogás a Kárpátaljai Magyar Családokért Egyesület elnökével, aki egyben az Összefogás a Magyar Családokért Országos Egyesület titkára is. Tőle érdeklődtünk a hangverseny előzményeiről.

– Sok itt élő ember összefogásának, áldozatos munkájának köszönhetjük, hogy létrejött amai program – mondta. – Igaz, ezt két kisebb, nagyszülősi rendezvényünk is megelőzte. Ma Beregszászban is bemutatkoztunk, de a későbbiekben hagyományt szeretnénk teremteni: szeretnénk környezetünkben tudatosítani, milyen fontos napjainkban a gyermek, a család.

– A beregszászi rendezvényen egész Kárpátaljáról voltak családok, gyermekek, akik több száz ajándékesomagot kaptak. Kik voltak az adományozók?

– Hála Istennek, sok támogatónk van, magyarországiak, helyiek egyaránt. Sikerült áldozatkész embereket találni. Csak néhányat említek: az Összefogás a Magyar Családokért Országos Egyesület, a Templomos Lovagrend, a Mikalánd Konzervgyár, a Dorcas International, a magyarországi Bombonetti Ferrero csokoládégyár, valamint a színházak, a televíziók munkatársai, akik játékokat gyűjtöttek. Bátrán állíthatjuk tehát, hogy a mai

15 éves a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház

A napokban volt tizenöt éve annak, hogy a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház. Az eltelt időszakról Balázs Józseffel, a színház igazgatójával beszélgettünk.

– Számon tartja-e, hány darabot vittek színre az elmúlt másfél évtizedben?

– Több mint húszat. A darabok a nehéz körülmények ellenére Kárpátján is bemutatásra kerültek. A kezdetekben, megfelelő helyiség hiányában sajnos, nem tudtunk játszani Beregszászban rendszeresen. Néhány színművet a kultúrházban láthatott a közönség. Később béreltünk egy termet, egy ideig ott próbáltunk, és majd csak 2004-ben kerültünk jelenlegi helyünkre, tehát több mint tíz évig gyakorlatilag hányódtunk ide-oda.

– Mikor és hol lépett fel először a társulat?

– Napra pontosan meg tudom mondani: színtársulatunk legelső előadását, a Koldusoperát 1993. október 30-án az ungvári járási Szüirtében látta 103 néző. '93 augusztusában 11 színész szerződött le hozzánk, ők voltak a szereplői a Vidnyánszky Attila által rendezett darabnak. Közülük jelenleg csupán négyen maradtak itt: Trill Zsolt, Szűcs Nelli, Tóth László és Varga József. 1994-ben gazdasági okok miatt már akkor is nehézségekkel küzdöttünk, sokan kiváltak, így csupán hat színészünk maradt. Alikina Kátya például Moszkvába, Vasziljev színházába szerződött, Veres Ágota pedig férjhez ment, elhagyta a pályát.

– Hamarosan új tagokkal bővült a színház...

– 1998-ban végzett a második osztály Kijevben és Budapesten. Akkor 14-en szerződtek le, kicsit később pedig Katkó Ferenc és Kristán Attila csatlakoztak a társulathoz. Így jelenleg 20 színészünk van. Sokan felváltva játszanak nálunk és más színházakban is. Többnyire a debreceni Csokonai Színházba szerződtek le színészeink: mindnyájuknak családja van, el kell őket tartani.

– Ezzel meg is érkezünk az anyagiakhoz. Milyen támogatásokban részesülnek?

– A járási költségvetésből nagyon keveset kapunk. Az idén csak a fizetésre mintegy félmillió hrvnyára lett volna szükségünk, ehelyett csupán 80 ezret kaptunk összesen a 2008-as évre. A társulat egyhavi bére 48 ezer hrvnyra, a járás ebből valamivel több mint hatezret folyósít. Jó hír viszont, hogy tavaly kiemelt intézménynek nyilvánítottak bennünket, ami évente tízmillió forintos támogatást jelent. Ezt az összeget bármire felhasználhatnánk, de a legfontosabb a bérek kifizetése, ezért minden pénz oda megy. A fizetés egyébként egyre növekszik, ami örvendetes a színészek szempontjából. Viszont a színház gazdasági, anyagi helyzetét nagyon megterheli. Az idén is többször volt béremelés, jelenleg 900 hrvnyát kapnak a színészek nettóba, ami jövőre még emelkedni fog: 2009-ben előreláthatólag ötször lesz béremelés. Ám a magyarországi támogatással és az előadásokból befolyt összeggel sem jön össze annyi, hogy fedezni tudjuk a béreket.

– Hogyan lehetne orvosolni a helyzetet?

– Az idén mindent megtettünk annak érdekében, hogy átkerüljünk a megyei költségvetési keretbe. Minden szükséges kimutatást benyújtottunk arról, hogy jövőre mennyi pénzre lenne szükségünk. Oleg Havasi, a megyei állami közigazgatási hivatal elnöke megígérte, hogy kérésünket teljesítik. Ez azt jelentené, hogy a bérünket és a közüzemi díjakat a megyei büdzsé fedezné. Ha ez sikerülne, a támogatásokból befolyt összegeket fel tudnánk használni újabb darabok színpadra állítására. Egy színházi évadban legalább öt-hat, de inkább nyolc bemutatóra volna szükség. Jelenleg csupán kettőt-hármat tartunk, mivel nincs pénzünk többre.

– Többre is lenne igény?

– Az igazság az, hogy egy profi színháznak ahhoz, hogy közönsége legyen, legalább százezer lélekszámú városban kellene működnie. Annak idején azon tanakodtak, hogy Ungváron vagy Beregszászban legyen-e a színház? Végül Beregszász mellett döntöttek, hiszen Kárpátalja magyarsága a Verke-parti városban és környékén él. Ennek ellenére egy-egy darabot csupán két-három, esetleg öt teltház előtt játszhatunk, mivel elfogy a közönség. A megyében nem sok színházi előadásra alkalmas hely van, ezért mi szállítjuk ide a közönséget két autóbusszunkkal. Nagyberegről, Mezőváriból, Nagymuzsalyból, Haláborról, Badalóbból, Kaszonyból hoztunk

már közönséget. Egyébként ez Magyarországon is csodálatosan működik, tehát nem szokatlan.

– Honnan kapják a legtöbb meghívást?

– Az elmúlt években mintegy 15 európai országban léptünk fel. Volt már meghívásunk Amerikába is, de annak sajnos nem tudtunk eleget tenni: nem tudtuk volna kifizetni az útiköltséget, hiszen azt a meghívók nem fedezik. Hangsúlyozom: az utazás költségeit rendszerint mi fizetjük: ezt vagy pályázati pénzekből tudjuk megvalósítani vagy a saját költségvetésünkbe kalkuláljuk be. Voltunk már Finnországban, Norvégiában, Svédországban, Lengyelországban, Szlovákiában, Szlovéniában, Horvátországban, Romániában, Szerbiában, Ausztriában és természetesen a legtöbbször Magyarországon. De sokszor jártunk Moszkvában, Novoszibirszkben, Grúziában, illetve Zaporizzsjában, Kijevben, legutóbb pedig Lembergben. Kaptunk már Észtországba is meghívást, remélem, egyszer majd annak is eleget tudunk tenni. A fentebb említett országokba az ott élő magyarok hívtak meg bennünket.

– A mai napig Vidnyánszky Attila rendezte a darabokat?

– Igen, színházunk főrendezője Vidnyánszky Attila, 2005-ig az összes darabot ő rendezte, de rajta kívül több rendezővel dolgozunk. Többek között a debreceni Vidovszky Györggyel, aki a Don Quijote című színművet rendezte. Ezenkívül pályázat útján sikerült annyi pénzt szereznünk, hogy a Pityu bácsi fia című darab rendezéséhez meg tudtuk hívni Bérces Lászlót. Sárkány Sándor a Doktor Zsvivágót rendezte. Volt egy kijevid rendezőnk is, Vladiszlav Trojickij, aki a Hamletet vitte színre. Oleg Hmelyicsuk harmadik éve dolgozik nálunk, az ő rendezésében kerültek színpadra a Háztűznéző, és az Unalmas őszi estécímű darabok. Kísérletezgetünk tehát, hogy többoldalú, színesebb legyen a társulat repertoárja.

– Köszönöm a beszélgetést. A Kárpátaljai Hírmondó olvasói nevében további sikereket kívánok a társulatnak a következő évtizedekben is.

HEGEDŰS CSILLA

A fotó a Don Quijote premierjén készült.

A végrendeletről általában

A törvény biztosítja azt a jogot, hogy az egyén a tulajdonával ne csak élők között, hanem halála esetére is szabadon rendelkezhesen. A halál esetére szóló végintézkedés történhet egyoldalú jognyilatkozattal (végrendelettel) vagy kétoldalú jogügylettel (öröklési szerződéssel, illetőleg halál esetére szóló ajándékozási szerződéssel).

Az ember halála pillanatában a hagyaték tulajdonjoga átszáll az örökösökre. Az öröklésnek két típusát különböztetjük meg: az egyik a törvényes, a másik a végrendeleti öröklés.

Törvényes öröklés akkor következik be, ha az örökgyógyó végrendelet hátrahagyása nélkül hal meg. Ilyen esetben a törvény rendezi az öröklés rendjét, így az örökösök személyét is megjelöli. Ha azonban az örökgyógyó után maradt hátra végintézkedés, akkor az öröklést a végrendelező akarata fogja megszabni.

Végrendelezni kizárólag írásban lehet, egy kivételtől eltekintve: szóbeli végrendeletet az tehet, aki életét fenyegető rendkívüli helyzetben van, így írásbeli végrendeletet egyáltalán nem, vagy csak jelentős nehézséggel tehetne (az ilyen végrendeletnek még egyéb feltételei is vannak).

Az írásbeli magánvégrendelet érvényes, ha annak végrendeleti minősége, keltének helye és ideje magából az okiratból kitűnik, továbbá ha a végrendelező azt

* elejétől végig maga írja (kézírással) és aláírja; vagy

* két tanú együttes jelenlétében aláírja, vagy ha azt már aláírta, az aláírást két tanú előtt a magáénak ismeri el, és a végrendeletet mindkét esetben a tanúk is – e minőségük feltüntetésével – aláírják; vagy

* aláírja és akár nyílt, akár zárt iratként a közjegyzőnél – végrendeletként feltüntetve – személyesen letétbe helyezi.

Ügyvédek is készíthetnek végrendeletet, ilyen esetben az ügyvéd 48 órán belül zárt borítékban átadja a végrendeletet a Központi Végrendeleti Nyilvántartásnak és ott a végakaratot nyilvántartásba veszik. Ez a rendszer igen praktikus és megkönnyíti a hagyatéki eljárás lefolytatását is, hiszen nem lehet vitás, hogy volt-e végrendelet, és ha volt, az hol található meg.

A több különálló lapból álló írásbeli magánvégrendelet csak akkor érvényes, ha minden lapját ellátták folyamatos sorszámozással, továbbá a végrendelező és – ha a végrendelet érvényességéhez tanúk alkalmazása szükséges – mindkét tanú aláírta.

Az írásbeli magánvégrendelet érvényességének nem feltétele, hogy a tanú a végrendelet tartalmát ismerje, vagy tudjon arról,

hogy végrendelet tételénél működött közre. Az írásbeli magánvégrendelet érvénytelen, ha a tanú:

* a végrendelező személyazonosságának tanúsítására nem képes;

* kiskorú, vagy cselekvőképességet érintő gondnokság alatt áll;

* írástudatlan.

Az írásbeli magánvégrendelet tanúja vagy más közreműködő személy, illetőleg ezek hozzátartozója javára szóló juttatás érvénytelen, kivéve, ha a végrendeletnek ezt a részét az örökgyógyó saját kezűleg írta és aláírta.

A tanú, illetőleg a hozzátartozója részére szóló juttatás akkor sem érvénytelen, ha a végrendelezésnél – rajta kívül – két tanú működött közre.

Néhány példát idéznék a bírósági gyakorlatból, hogy melyek azok a hibák, amelyek a végrendeletek érvénytelenségéhez vezetnek (érvénytelenség azt jelenti, hogy a végrendeletre nem fűződik semmilyen joghatás, érvénytelenség fennforgása esetén nem száll át a hagyaték, nem következik be öröklés az érvénytelen végrendelet alapján).

Az örökgyógyó aláírásának csak az a név-írás tekinthető, amely a végrendelet szövegétől elkülönül; ha a két különálló lapon készült végrendelet első lapja ilyen nem tartalmaz, a végrendelet érvénytelen.

Az öröklési szerződésen a fél aláírásának közjegyzői hitelesítése (a tanúsítvány) nem teszi a szerződést közokiratba foglalttá, ezért a szerződés tanúk aláírása nélkül érvénytelen.

A több lapból álló öröklési szerződés alaki érvényességéhez az is szükséges, hogy az örökgyógyó és a tanúk annak minden – folyamatos sorszámozással ellátott – lapját írják alá. Az alaki kellékek hiánya bizonyítással nem pótolható.

A végrendelezés idejének magából az írásbeli magánvégrendeletéről készült okiratból kell kitűnnie, és az idő megjelölésének határozott napra kell vonatkoznia.

Mivel a végrendelezés személyes jog, ezért a két vagy több személy által készített közös végrendelet is érvénytelen.

DR. IGYÁRTÓ GYÖNGYI
jogász,
ingatlanforgalmi szakjogász

Várom bármilyen jogi témájú kérdéseiket, észrevételeiket, amelyekre a rovatban szívesen válaszolok anonim módon!

e-mailen: igyarto_gyongyi@yahoo.com; **postán:** 1062 Budapest, Andrássy út 97.; **telefonon:** +36-1-273-3650

Kézfogás határok nélkül

November 7-én Lengyel János és Czébely Gabriella kárpátaljai származású írók, költők, illetve Zoltáni Zsolt és zenésztársai közreműködésével a Békásmegyeri Polgári Kör szervezésében irodalmi esten vehettek részt a nagy számban egybegyűlt érdeklődők a Boldog Özséb templom plébániáján. Nagy Attiláné Éva, az est egyik rendezője köszöntötte a vendégeket, majd János atya, a templom plébánosa egy Mi-atyánk közös elmondásával teremtette meg a rendezvény alaphangulatát.

Lengyel János röviden szövegezte Kárpátalja történelméről, irodalmáról, képzőművészetéről, majd az alkotók a gyökökről, olvasmányélményeikről, az írott szó hiteléről, az író és az olvasó közötti láthatatlan kapcsolatról beszéltek, és felolvasták néhány írásukat. A szerzők néhány alkotását a Kárpátaljai Hírmondó következő számában is olvashatják.

Az Erdélyből származó Zoltáni Zsolt és két zenésztársa, Busi Katalin és Kálmán Margó számos megzenésített versnek, elsősorban kárpátaljai költők alkotásainak előadásával örvendeztették meg a közönséget. A siker a szünni nem akaró tapsokkal is mérhető volt.

Zoltáni Zsolt és zenésztársai egyébként örömmel szerepelnek műsorokkal különböző rendezvényeken. Előadásaik során saját szerzeményeket, megzenésített verseket, virágénekeket, históriás énekeket, népdalokat és kortárs zenészerzők dalait éneklük ki-csiknek és nagyoknak egyaránt. Ízelítőt a www.zoltani.hu weboldalon kaphatnak műsorukból.

“Megélni, és mindennel dacolva nem vegetálni!”

Lőrincz P. Gabi, írói nevén **Posták Gabriella** 27 éves beregszászi költőnő és olyan édesanya, aki egyedül neveli két gyerekeit. Nehéz anyagi körülményei ellenére szívvel-lélekkel ragaszkodik szülőföldjéhez. Vele beszélgettem irodalomról, gyökerekről.

– *Mióta foglalkozol versírással? Kik a példaképeid? Hol publikáltál eddig?*

– A költészet egészen kisgyermek korom óta része az életemnek, a versírást tizenkét évesen kezdtem ízlelgetni. Példaképem, mindenekelőtt József Attila, Ady Endre és Nemes Nagy Ágnes. Régebben a helyi lapok közölték az írásaimat, aztán jó ideig nem publikáltam sehol. Az elmúlt hónapokban a Kárpáti Magyar Krónika című helyi hírlevél nyújtott számomra publikálási lehetőséget.

– *De én azt is tudom, hogy a közelmúltban mutatkoztál be az Együtt című folyóirat (amely a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának fóruma – L. J.) idei harmadik számában. Mit jelent ez számodra, hiszen olyan neves költőkkel-írókkal szerepeltél együtt, mint Nagy Zoltán Mihály, Vári Fábrián László, Fodor Géza?*

– Nagyon örültem, hogy közzétették a verseimet Kárpátalja egyetlen irodalommal foglalkozó magyar nyelvű folyóiratában. Ez mindenképpen ösztönzően hat rám: jobban igyekszem megfelelni az elvárásoknak.

– *Mi a benyomásod a kárpátaljai magyar kulturális, ezen belül az irodalmi életéről?*

– Úgy gondolom, megerősödésemre, „vérpótlásra”, tehetséges fiatalokra van szükség.

– *Mostanában gyakran megfordulsz a nemrégiben Beregszászban felavatott Európa-Magyar Házban, ahol a Négy Égtáj irodalmi stúdió csapatához tartozol. Bemutatnád ezt a társaságot? Mivel foglalkoztok, kik a tagjai?*

– A Négy Égtáj nemcsak irodalmi, hanem művészeti stúdió is, ahol a tehetséges, szárnyukat bontogató fiatalokkal hozzáértő szakemberek foglalkoznak. A stúdió vezetője Kenyeres Mária, egykori tanárom, akinek többek között én is köszönhetem azt, hogy elindított az irodalom útján. Bakos Kiss Károly költő a versíró fiatalokat számos tanácsokkal látja el, segíti őket a versek formába öntésében, a verstan megértésében és alkalmazásában. A festéssel és grafikával kacérkodó fiatalokkal Csernyiga Gyula festőművész foglalkozik. A stúdió

mellett Kenyeres Mária színjátszó csoportot is szervezett. Közösségünk a kultúra minden iránya felé nyitott társaság.

– *Nem lehet könnyű két gyereket nevelni, miközben, ha jól tudom, nincs állandó munkahelyed. Aruld el az olvasóknak, mégis hogyan tudsz egyáltalán talpon maradni? Hogy van erőd verseket is írni?*

– Valóban nem könnyű, de vannak nálam sokkal rosszabb helyzetben élő emberek is. Idősebb fiam betegsége miatt, sajnos, állandó munkát nem tudok vállalni. A talpon maradás pedig anyai ösztön és kötelesség. A versírás nem teher, sokkal inkább menedék a gondok elől.

– *A gazdasági világválság még súlyosabb helyzetbe sodorta Ukrajnát. Te hogy látod a személyes sorsod alakulását? Magyarként milyen jövő vár Kárpátalján a gyerekeidre? Hiszen a hatalom arra törekszik, hogy elukránosítsa az iskoláinkat, megszüntesse kultúránkat, elűzze az értelmiséget. A közelmúltban, például, rendelettel tiltották meg a kábeltévé-szolgáltatóknak, hogy külföldi csatornák adásait sugározzák. Ez persze a magyar adókat is érinti.*

– A probléma valóban súlyos, de amíg elhangozhat a magyar Himnusz, míg születhetnek magyar versek, míg a templomokban magyarul hallgatjuk az Igét, addig van remény. Nem tudhatom előre, hogy milyen jövő az, ami felé haladunk, de abban biztos vagyok, hogy nem a menekülés a megoldás. Nem hiszem, hogy az elukránosítási terv sikerül. Már sokan, sokszor próbálták elnyomni a kárpátaljai magyarságot, de nem hagytuk. Most sem engedjük!

– *Olvastam, hogy Ukrajnában tervbe vették a minimálbér felemelését. Szerinted milyen összeg lenne méltányos, amiből egy állampolgár tisztességesen meg tudna élni?*

– Nem tudom, milyen összeg lenne az ideális, biztosan nem a mostani. Am a minimálbéremelés mindig áremelést von maga után, úgy hiszem, ez most is így lesz, ami nem old meg semmit. De bízni kell a jobb jövőben, még ha nehéz és kilátástalan a helyzet, akkor is. Nekünk itt kell megmaradnunk magyarnak, megélni, és mindennel dacolva nem vegetálni.

– *Köszönöm a beszélgetést, erőt és kitartást kívánok neked, hogy mint anya, költő és ember, egyaránt megállj a helyed az életben.*

LENGYEL JÁNOS

Posták Gabriella versei

Maradok

És újra indulsz.
Újra érzem
Hiányod nyomorát.
Karcolja már bűnből lopott
Éjszakák múlása
Hegedű-lelkem húrjait.
És maradok megint.

Velem

Egyetlen asztalomat
Önmagammal körülülöm.
Egyetlen tányéromból
Levesemet szüröcsölöm.
Aztán könyvet olvasok magamnak,
Megléhet, még írok is.
S mert kéz nem fogja már kezem,
Hát sajátomat fogom
Ölemben ringatom el
Hasadt tudatom.

Tóparti napnyugta

Délutáni kéjben
Füstfoltos kémények
Fetrengenek
Az ég alja
Öleli a városomba nőtt falat
Láttam, újra Élmi Kell Itt
A tóban mosdó ég alatt

Nyugalomhiány

Nem alszom
Bőröndbe csomagolt
Álmaimmal sétálok
A fejemben,
Csak így, fekve
Levegőkalitkában
Szenved a légyzümmögés.

Kép

Ágyamban agyamban vágylak
Lelkemre nagy lakatot rakva
Magamra morzsolom emlékeinket

Kedves Fiatalok!

A KÁRISZ honlapján olvashattok az aktuális tervekről, programokról, beszélgetéseink eredményeinkről.

Írjátok meg, mit látnátok még szívesen a www.karisz.egainet.hu című honlapunkon!

Lengyel János

A kezdet

Már az indulás sem volt zökkenőmentes. Édesanyám, ahogy aggódó szülőhöz illik, kikísért a beregszászi vasútállomásra. Itt találkoztam először jövőendő brigádtársaimmal. Senkit sem ismertem közülük. Így voltak ezzel mások is, azzal a különbséggel, hogy nekik nem ez volt az első ilyen útjuk. Elszorult a torkom, amikor a lestrapált Ganz szerelvény elindult velünk Csap irányába. Az ismerkedést elősegítendő csakhamar előkerült a poggyászköbökben lapuló vodka. Ha nem akartam már az elején kilógni a társaságból, nekem is meg kellett húznom a butykost. Csinján bántam az itallal, hiszen az utazás alatt a társaimat akartam feltérképezni.

Rögtön kiszúrtam, hogy Elek, a brigádvezető – ő legalábbis annak nevezte magát – igencsak öntelt ember. Folyton azzal hengegett, hogy ő milyen jó mester, s hogy merre dolgozott. Később kiderült, a magyar hatóságok nemrég leleplezték, mint feketemunkást, és kiutasították az országból. Ő, a bátyjával való hasonlóságát kihasználva, annak útlevelével szándékozott visszatérni Magyarországra. Legnagyobb meglepetésemre ez sikerült neki. Ami ennél is meglepőbb volt számomra: vele tartott a felesége is. Arra gondoltam, talán ő fog főzni a brigádra. Tévedtem. Az asszony, aki már közel járt az ötvenhez, bizony a férjével együtt dolgozott az építkezéseken: falat rakott, vakolt, betonozott, vasszerkezetet kötött. Annak bizonyosságául, hogy a nők semmivel sem gyengébbek a férfiaknál. Bár a tapasztalataimra hagyatkozva azt kell mondanom: jobb, ha az ember felettese nem a női nemhez tartozik. (Megkövetem a szebbik nemet, mielőtt még kikiáltanának férfi sovínisztának.)

Elek csicskása, Jani állandóan helyeselt, alázatosan engedelmeskedett a főnökének. Ekkor ismertem meg Mísát is, akinek a bátyja városunk ismert fogorvosa volt. Ő sokszor megnevettette a társaságot. Az a figura volt, akinek minden mozdulatában benne a komikum, amit hibás magyar nyelvtudása még inkább fokozott. Vele hamar jó viszonyba kerültem, annak dacára, hogy a későbbiekben rengeteg problémát okozott nekünk. De legalább őszinte volt, az egykor kedvelt valóságshow közhelyét idézve: önmagát adta. Ott volt még Kolja, akinek furcsállottam a nevét, mert állítása szerint ő magyar-nak született. Jól is beszélte a nyelvet. De hát találkoztam én már olyan Kovács Jánossal, aki megmukkanni sem tudott Wass Albert nyelvén.

A többiek részéről távolságtartást érzékeltem. Igaz, én sem igyekeztem kitergetni a kártyáimat, mert nagyon rossz lapok voltak a kezemben. Nem tudtam, hová megyünk; bár mesterként vetek fel, gőzöm sem volt az ácsszakma fortélyairól; korábban soha nem dolgoztam távol a szülői háztól, és nem laktam munkásszállón. Azt hittem, csak én vagyok így a dolgokkal. Később kiderült, mások is hasonló cipőben járnak. Furcsa módon ez a tény növelte soványka önbizalmamat, annyira, hogy már önálló kezdeményezéseket is megkockáztattam. Általában

szerettem a kihívásokat, de sose olyankor, amikor az esetleges kudarc az éhezés előszobáját jelentheti. Elmém folyosóin folyton ott téblábolt a tetemes adósság, amit magam mögött hagytam a szülővárosomban. Némely kölcsönkért összegek esetében még bizonyos kamatóra is kettyegett, nem éppen kedvező százalékkihatással.

Megerkeztünk Csapra, a határállomásra, amit a magyarországi hangosbemondók mindmáig következetesen Csopnak ejtenek. Szóval odacsoppantunk a határra. Itt várt az ungvári cég két képviselője. Hivatalosnak látszó, ukrán nyelven kiállított papirokat osztottak szét köztünk. Egy percig sem gondoltam, hogy ezek az irományok bármit segíthettek volna rajtunk, ha a magyar hatóságok esetleg igazoltatnának a munkaterületen. De legalább ez volt nekünk. És hitünk. Vagy csak tévhitünk.

Néhány óras várakozás után átmentünk az ukrán útlevélvizsgálaton és a vámon. Amikor felszálltunk a nemzetközi vonatra, még nem tudtuk, hogy rövid utazásban lesz részünk. Avonatonhárom csoportra oszlottunk, hogy ne keltsünk feltűnést, és könnyebben megüsszunk a magyar vámvizsgálatot. Az én csoportommal nem is volt baj. Rokonlátogatás – válaszoltuk egybehangozóan az utazásunk célját firtató kérdésre. Persze, kérdező és válaszoló egyaránt tudta, hogy a valóság egészen más. Ennek ellenére simán megüsszük a dolgot. Amikor az egyenruhások távoztak, mindenki megkönnyebbülten hátradőlt, és amolyan stressz-levezetés gyanánt ismét körbejárt egy üveg Raszputyin. Még a medve szagát sem éreztük, máris a bőrére ittunk. Korai volt az öröm. Két egyenruhás kíséretében Misa jelent meg a fülkénk ajtaja előtt. Be nyitott és megkérdezte:

– Titeket nem kaptak el, fiúk?

– Most már igen. Kérem, az egész társaság hagyja el a vonatot! – mondta az egyik egyenruhás.

Eddig tartott első munkaiügyi „kiküldetése”. A határőrség őrszobájában felvették az adatainkat, és néhányóra múlva feltettek egy Csap felé induló vonatra. Ha jól emlékszem, a Puskin Expresszre. Még jegyet sem kellett vennünk. Szerencsére az útlevelbe nem ütöttek pecsétet, mert nem voltunk kiutasítva; mindannyian kaptunk egy-egy lapot, amelyen nagyjából az állt, hogy eltanácsolnak a Magyarországra való beutazástól. Rendesek voltak a határőrök: megsúgták, hogy őket nemsokára váltják, tehát Csapon ülünk másik vonatra, próbáljuk meg ismét a beutazást, hátha akkor sikerül.

Aznap már nem próbálkoztunk, elég volt egy kudarcélmény.

Éjfél után érkeztünk vissza Beregszászba. Édesanyám nagy meglepetésére kettő körül már otthon voltam.

Még a vonaton megbeszéltük, hogy másnap próbálkozunk újra. Mert nem adjuk fel könnyen. De nem ám! A kárpátaljai embereket nem ilyen fából faragták.

Ettől függetlenül mindenki csalódottan, keserű szájjal bandukolt haza, és ezen a vodka sem tudott változtatni.

(Lengyel János írása „Arccal a falnak” című legújabb kötetéből való)

Mester Magdolna

Vágyak

Valami megváltás kellene. Ne legyen túl gyors, a sebesség félelmetes. Lassan találjon rám, hogy meg tudjam érteni, hogy örülhesek az érkezésének.

Valami fény hiányzik. De ne legyen bántó. Az éles sugár félsebezhet. Fokozatosan ömöljön szét, hogy hozzászokjam a jelenlétéhez.

Élni lenne jó. Gondolatok nélkül, vak érzésekkel, ösztönszerűen. Megbámulni a rikító virágot, és rálépni a megbúvóra. Örülni mindennek, boldognak lenni: gondolatok nélkül, fényben – emberietlenül.

Pedig a kitömött madarak mind azt várják, hogy egyszer még repülhessenek. Tollpíhéik lassan kifakulva fejünkre hullnak. Mélybelobbanásuk egy-egy vadászat és tavaszdiszkrét, egyetlen szemrehányás – hogy létezik enyészet és ember.

Szemvillanásaink összefonnak és taszítanak, míg végül meleg vonaglások szorítják libabőrös testünket. Vágyaink föl-szegeznek, meggyötörnek – halálra boldogítanak.

Időnk

Pillantások nélkül telnek napjaink. Lehajtott fejjel, bárgyú mosollyal pózolunk. Arcunkat lilára festi az igyekezet, hajunk kuszált, szemünk a semmibe réved.

A kirakat másik oldalán laposfejű emberek rohannak szavak nélkül, felemelt fejjel. Arcukat feketére festik a mindennapok. Hajuk lakkozott, szemük az egész teret betöltő órára tapad. A kasza alakú percmutatót csuklyás alak markolással, miközben árnyak és fények váltakozása lassan visszahívja a Kezdetet.

Vádirat

Takargatom sebeimet vastag, sokszínű leplekkel, de mégis átviláglanak.

Közeledtem hozzátok – kitaszítottatok, menekültem tőletek – megaláltatok. Így hát közetek vegyülve rejtőzöm előletek.

Minden szürke körülöttem: piszkoszürke, arcnélküli tenger a világ. Hullámozó sokfejú, egytestű szörny vagyatok, és igyekeztek befogni a kirekesztetteket, hogy egy fej legyen csak undorító nyakatokon.

Fekete törpék kacagnak körülöttem. Sugárnyelvükkel reszelőre ponyvázzák a szavakat.

Nézem tükröcserepeiket, a suhanó lét-darabkákat, de csak a remegő iszonyat kocsnyái tartanak a sikamló felszínen.

Allatias kalodám vasfala lassan olvadni kezd. És fekete törpék sírnak körülöttem. Szivárványszemükből zubog a valóság.

Szabadságra ment a félelem.

„RAJZÁVAL AZ ARARÁTNAK”

Bakos Kiss Károly: Legyen vers

A magyar-ruszin nyelvhatáron, Beregújfaluban született, ám lassan krisztusi korba lépő Bakos Kiss Károly versei nem ismeretlenek az „anyaországi” olvasók előtt. Rövid, sűrű szövéssé, ugyanakkor igen erős intenzitású költeményeivel már eddig is számos hívet szerzett magának. Közel három esztendővel ezelőtt, egy szerencsés véletlen folytán magam is tanúja lehettem, újdonsült olvasói miként adják kézről kézre a Hítel 2005 novemberi számát, s annak is, miként állnak helyt önmagukért (és szerzőjükért) a frissen megjelent versek, bár mindebből a mentor, Vári Fábián László mellett szerényen meghűződő fiatalember vajmi keveset érzékelhetett akkor.

„Szilánkok ezek a versek, az egykor Újfaluban bárdolt mestergerendák szilánkjai. Amelyeken még nincs felvésva a költő arca, csak egy-egy szilácson tűnik fel tükörképe.” Ez a nagyrabecsülésében is mértéktartó, s ezzel egyszerűen rokonszenven is éberszítő megállapítás az ugyancsak kárpátaljai származású S. Benedek Andrásról való (Együtt, 2008/1), aki azzal válik ki az elsőkötetes Bakos Kiss Károly teljesítményét méltató notabilitások sorából, hogy – lelkesültsége mellett is – talán a legtávolatosabb megfontolással méri a mérhető. Hasonlóan a Legyen vers előszavát jegyző Vári Fábián Lászlóhoz, aki azon túl, hogy a legnemesebb irodalmi hagyományok szellemében szólítja meg az olvasót, bölcsességével, személyes hitével a kötet szellemi-morális erőterét is képes jelentősen kiterjeszteni.

Magyarországon jelenleg is él és munkál a ritka (s tegyük hozzá: egyre körülményesebb) ukrainai kiruccanások tapasztalatait összegző gondolat, mely szerint mélysegesen elszomorító, hogy a XXI. század első évtizedében egyre kilátástalanabb dolognak tűnik Kárpátalján magyarnak születni. Bakos Kiss Károly azonban már kötelete első, címadó versében nemhogy csírájában fojtja el az ilyesféle előítéleteket és a belőlük táplálkozó negatív energiákat, de óhajával (József Attilát s talán még inkább a fiatal Nagy Lászlót idézően) olyan tágas porondot rajzol önmaga köré, amelyet belakni, s ami még fontosabb, otthonossá is tenni eleddig csak a legnagyobbak tudtak talán. „Lегyen vers, hogy legyen minden. / Szív ne vágyjon menni innen” – fohászkozik az „Adjon az Isten szerencsét” ifjonti lendületével, és az emberi méltóságba s annak teremő erejébe vetett egyetemes hitével, ám e két autentikus sornak az ismert történelmi, földrajzi, politikai és egyéb súlyos meghatározottságok következtében egészen különleges, mondhatni a költészet, a költői létezés alapjait, rejtett ok-okozati összefüggéseit is láttatni képes tartalma és üzenete is van. Ugyanakkor (vagy inkább éppen ezért!) a verset elindító sorpár látványosan ellent is mond a „józan és prakti-

kus” gondolkodásnak, tehát az irracionális, a diszharmónia egyik iskolapéldája is lehetne akár – felületesebb olvasatban. Am csak lehetne, mert ugyan ki gondolhatná komolyan egyetlen percig is, hogy bármilyen vers létrejötte vagy pusztá létezése egyenértékűvé válhat az ember által birtokolható javak összességével? Természetesen erről így szó sincs. Am arról már igen, hogy kortárs költőink színe-java szinte egyöntetűen vallja, amit közlünk is talán Döbrentei Kornél fogalmazott meg a legpontosabban, hogy tudniillik a versek megírása között lepergő rövidebb-hosszabb időt megélve olybá tűnik, mintha az nem is a költővel történe meg, mégpedig azért, mert úgy érzi: nincs fölötte hatalma. Mind-ebből pedig egyenesen következik, hogy a „Lегyen vers, hogy legyen minden” vágyakozása korántsem szépelgő nagyotmondás, hanem éppen ellenkezőleg: a jelenkor költői gyakorlatának egyik legfontosabb alkotás lélektani alapvetése. Hiszen miközben a

Bakos Kiss Károly

Búcsúzás-Töredék

Jöttem, hogy hagyjam lábnyomom.
Velem a kérdés, tán rád hagyom,
Hogy menni vagy maradni képes?
S e nyelv, mely bármire képes.

Ha magamtól menekülni vágyom...
Szeressem anyám, szeretöm, barátom
S ha vége minden...

Hogy el tudjak menni innen.

Portré

Egy homlok álsima vászna
Egy koponya (tán turáni)
Az arcon
Itt-ott szakáll
Keskeny repedés
Fogak rácsa a szájban
Két szem merev ablaküvege

Ceterum Censeo

Cato nem nyughatott
Szajkózta minden szólaláskor
Legyenvolt bármi ügy a téma
A sokat látott ősi Curiában
S a bölcs öreg szenátorok
Csak hallgattak és szavazgattak újra
Tribusról centuriákról
S lehetett bármi ügy a téma
A sokat látott ősi Curiában
Cato nem nyugodott

Még mit sem tudott gótról gepidáról

költő verset ír, minden van, mert mindent birtokolni érez magában és maga körül, ellenkező esetben semmi sem létezik, mert – mint láttuk – semmi sem áll a hatalmában, ami így együttesen, ha úgy tetszik, nem egyéb, mint József Attila kozmikus gyémántengely-metáforájának afféle egzisztencialista változata. Am Bakos Kiss Károly azzal, hogy a „Lегyen vers, hogy legyen minden” személyes gyötrelmeit a „Szív ne vágyjon menni innen” közösségi attitűdjével kapcsolja össze, nemcsak hogy ölelésre lendülő karokhoz teszi hasonlósá a két versmondatot, de még e lappangó, „lesajnált” képiségnél is tovább merészkedik. Olyan, mára ugyancsak idejét múltnak kikiáltott szellemi tartományok felé szorítja az értelmezés egyéb lehetőségeit, amelyek kizárólag az önazonosságra, az identitásra apelláló irodalmakban (értsd: „háztáji”, jobb esetben „helyi érdekű”) találnak önnön céljaikra. Ez pedig köztudomásúan a főbenjáró bűnök közé tartozik manapság, hiszen még klasszikusainál, Tamási Aronnál, Sinka Istvánnál, Sütő Andrásnál s a többieknél, mi több, névtelen földijeik ezreinel még szigorú parancsai voltak a bölcsőhelynek, addig a globalizálódó világ teli torokból zengett üdvтана szerint már leginkább csak irrelevanciája van. Szerencsére Bakos Kiss Károlynak mindettől a szeme sem rebben, s bár a kötet egészére nézvést nála is inkább a szuverén életminőség kérdései dominálnak – csakúgy, mint a közösségi terhek alól önmagukat főlshabadító határainkon túli irodalmak legújabb generációinál –, mégis mindvégig érezhető, hogy a szülőföld legégetőbb kérdéseit egyetlen pillanatra sem téveszti szem elől. „A madarak visszatérnek / Szájuk tele ághiánnyal / Mind egy szálig visszaszárnyal / Ide ahol még remélnek / Víztorésben hogy az árnak / Hártái majd kettéválnak / S nem merül a teli bárka / Éhe szomja a halálba...” – írja a Bárkaszonettben, amely a költő egyik legfinomabban cizellált, már-már légiiesen könnyed hitvallása, ugyanakkor különös feszültségét éppen az adja, hogy – egyáltalán nem véletlenül – az egyik legsúlyosabb bibliai motívum előhívója és hordozója is egyben. A folytatásban azonban már jóval meszebbre tekint e statikus és fölöttébb baljós állapotnál, s az emberi lét örök körforgását jelképező újbóli nekigyürközésével képes a verset a megalkuvást nem tűró életigenlés és a közösségi hűség hiteles példájává emelni. „Fehér arnyai a vágnak / Holnap újra nekivágnak / Szemük szögén új eséllyel / Hiszik egyszer visszazállnak / Rajzával az Ararátnak / Olajággal és kenyérrel”.

(Részlet Léka Géza kritikájából.
Hítel. Irodalmi, művészeti és társadalmi folyóirat, 2008. szeptemberi szám, 126–128. oldal)

Mottó: 1999. november 18-án Beregszászban a Városi Tanács és a Kárpátalján működő magyar szervezetek erőfeszítéseinek köszönhetően felavatták a sztálinizmus beregszászi áldozatai, a II. világháborúban elesett magyar honvédek és munkaszolgálatosok emlékművét.

EMLEKIDÉZŐ ERZSÉBET

– Akkor is ilyen idő volt, mint ma, havas eső esett, éppen ilyen – mondja félhangosan a barázdált arcú, hajlott hátú asszony. – Erzsébet estéje volt, egy hónapja voltunk házasok és nagyon vártam haza az uramat... Az én nevem is Erzsébet. Bözsike, így szólított.

Könnyei a barázdák közt utat keresve megállás nélkül patakanak a szeméből, mintha egy soha ki nem apadó forrás táplálná őket, ahogy csendesen folytatja:

– Soha többé nem jött haza, ki tudja, melyik haláltáborban veszett oda... Pedig azt mondták, csak három napra viszik el munkára, a többi magyarral együtt...

Allunk a szemerkélő havas esőben, néma megilletődéssel a légerekbe elhurcoltak emlékművénél. Gyászolunk. Valamennyi itt állónak van valakije, akire emlékeznek: rokona, ismerőse, szomszédja, aki megjárta a kínok poklát, vagy örökre odamaradt...

Ki is mondta mindig így: *odamaradt?*... Elkalandozó tekintetem két ismerős arcot fedez fel a gyászoló emlékezők gyűrűjében. Anyám révén rokonom a két asszony és abban a pillanatban, ahogy meglátom őket, olyan tisztán hallom a Many néni hangját, mint ha itt állna melletttem: *odamaradt Bálint a lágerben... Ő meg itthon maradt kilenc gyerekekkel, akik közül a legkisebb pár hónapos volt akkor. Most itt van a nővérével együtt. Tiszteességben nevelték őket anyjuk. Mindet. De milyen áron?*...

...Jó ember volt Bálint, nem ártott a légynek sem, becsületes, dolgos, szorgalmas vincellér... Miért kellett meghalnia?... Sokszor, nagyon sokszor hallottam tőle, amint csak úgy, magától kérdezgette, miközben a mosóteknő fölé hajolva, talán a gőztől, vagy a könnyektől harmatos arccal napszámában mosta, egyre mosta a soha fogyni nem akaró szennyes ruhát. Mert a gyerekek éhesek voltak és kenyeret kértek... Az udvarra kiöntött lúgos mosóléval együtt enyészett el egész keserves fiatalága... Vajon, hogyan érezte most, ha elolvasták a férje, az ő Bálintja nevét az „oda maradtak” márványtábláján?...

Nem érthette meg: fáradt, elgyötört testét pár éve visszafogadta, magába ölelte az Áldott Anyaföld. Helyette lányai olvassák apjuk nevét.

Feleségek... Anyák... Ágnes néni... Faluról hordta be hetente egyszer a tejfölt, a túrót. Szomorúan könnyezve jött egy nap: elvitték az urát... Anyám csendes szóval vigasztalta, biztatta:

megsegíti az Isten, hazakerül, ne féljen, Ágnes... Pár napra rá váratlanul megint bejött. Megkövült arccal, halottaikat sirató ősmagyar asszonyok sötét fájdalommal kulcsolta fejére két kezét, miközben jajongva egyetlen szót ismételt megállás nélkül. Szívet marcangoló, fuldokló zokogásától megriadtan, félve húzódtam anyám szoknyája mögé, és iszonyodva néztem a zilált hajú, fájdalomtól félőrült asszonyt, akit úgy szerettem, és aki engem csak „kisbecsesnek” szólított. Anyám ijedt részvétellel kérdezgette tőle, mi történt, ki halt meg?

Meglepő, milyen tisztán látom magam előtt a jelenetet, pedig még nagyon kicsike voltam abban az időben. Vagy inkább azért maradt meg bennem, mert anyám olyan sokszor felidézte...

– A fiam, jaj, a fiam... az én ártatlan, drága gyermekem... Elvitték, elvitték a gyeheña tüzére való gyilkosok... Legyenek átkozottak mind!

– Istenem, Ágnes, nagyon sajnálom, nyugodjon meg... Vigasztalódjon – csitíttgatta anyám az asszonyt. Hiszen a férjét is elvitték, látja, azt nyugodtabban elviselte...

Ágnes néni szemében a világ összes anyai fájdalma benne sűrűsödött, amikor alig hallhatóan válaszolta: „Elviseltem, mert ő az uram, akit én igazán szeretek... De ez más! Most a GYERMEKEMET, a belőlem szakadt MAGZATOMAT vették el tőlem, és én ebbe belepusztulok!”

A melletttem álló asszony csendes hangjára ocsúdok emlékeimből: „A fiam soha nem ismerhette meg az apját, nem is igen hitte, hogy volt neki... Én azóta is gyászolom.”

Most néz rám először, és meglepődve látom, milyen tiszta, mélylők szeme van a korban már igen csak benne járó asszonynak. Szép lehetett fiatalon, azon a több mint fél évszázaddal ezelőtti Erzsébet napon. Halkan folytatja mondanivalóját: „Ma először érzem úgy, hogy csitul bennem a fájdalom, csendesül lelkemben a bánat. Lesz már hová tennem virágot, lesz már hol gyűjtanom egy szál gyertyát halottak napján. Itt van az én emberem neve is a táblán... Nem is: inkább Erzsébetkor hozom el neki! Ő tudni fogja, hogy Bözsikétől van. A jó Isten áldjon meg mindenkit, aki tett érte valamit, hogy felállítsák ezt az emlékművet.”

Aztán lehajtott fejjel elindul, hogy a díszes szegfűkoszorúk tövébe ő is letegye a kezében szorongatott pár szál kizantémet at többi mellé.

Erzsébet este van...

KERTÉSZ VIRÁG

Az elhurcoltakra emlékeztek Beregszászban

A Beregszászi Városi Tanács, a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség városi szervezete közös szervezésében az elhurcolások 64. évfordulóján a város magyar közössége november 16-án, vasárnap emlékezett a „malenykij robot” beregszászi áldozataira.

A megemlékezés a Beregszászi 5. Számú Középiskola falán elhelyezett emléktábla megkoszorúzásával kezdődött, ahol Horkay Sámuel, a Beregszászi Városi Tanács KMKSZ-frakciójának vezetője és Riskó Márta, a KMPKSZ alelnöke idézte fel a történelmi eseményeket.

Ezt követően a rendezvény a Puskin-téri emlékműnél folytatódott, ahol Nagy Jenő Búcsúzás című versének elhangzását követően Pirigy Béla, a BMKSZ elnöke köszöntötte az egybegyűlteket és a meghívott vendégeket: Pető János konzult a Magyar Köztársaság beregszászi konzulátusának képviselőjében, Gajdos Istvánt, Beregszász megyei jogú város polgármesterét, az UMDSZ elnökét, Medvigy István megyei képviselőt, a történelmi egyházak képviselőit, valamint a megjelent civil szervezetek elnökeit, elnökségi tagjait és tagságát. Pirigy Béla beszédében így fogalmazott: 1944 novembere a holokausztot jelentette a kárpátaljai magyarság számára.

Ezt követően Bohán Béla katolikus, valamint Kacsó Géza református lelkész rövid fohással adózott az elhurcoltak emlékének.

Gajdos István emlékező beszédében sajnálatosnak nevezte, hogy országunk előljárói mind a mai napig nem követték meg a mártírokat, a túlélőket, nem szolgáltattak igazságot számukra annak ellenére, hogy rehabilitációjukról és akartérítésükről szóló tervezet korábban bejegyzésre került. Így a túlélőknek meg kell elégedniük a Magyarországtól, a magyar érdekvédelmi szervezetektől és a magyar önkormányzatoktól kapott támogatással.

Horkay Sámuel a történelmi eseményeket idézve kiemelte, hogy vidékünk magyar lakta településeiről többen is önként és vidáman vonultak a meghirdetett háromnapos munkára, mit sem sejtve későbbi sorsukról. Sajnálatos tényként említette, hogy a „malenykij robot” eseményeiről mindössze 20 éve emlékezhetünk meg nyilvánosan. Felsőfokú iránti hűséget, a kitarás eszmeiségét, valamint a hivatalos rehabilitációt hangsúlyozta.

A túlélők közül Balási László idézte fel emlékeit, ismertette a deportálás részleteit Beregszásztól Szolyváig.

Csobolya József történész, a BMKSZ választmányi tagja Keckés Béla Kisértő múlt című versének alap gondolataival emlékezett az elhurcolásokra és idézte fel a történelmi eseményt.

Az emlékbeszédek megtartását követően a jelenlévők elhelyezték a megemlékezés koszorúit az emlékmű talapzatánál.

M. B.

„A szőlő a magyarság emlékezete..”

Beszélgetés Benza György üzletemberrel, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjával

Előrebocsátom: erre a beszélgetésre hosszas időegyeztetés után került sor. Magam is ludas vagyok benne, mert a sok utazás miatt az utóbbi időben igazi „medencelakó” lettem, másrészt Benza György sokrétű elfoglaltsága miatt húztuk-halasztottuk az interjút. Nos, karácsony küszöbén végre körülnéztem a „birtokon”, ugyanis a találkozásra a Palota Borház Kft. és a Borfalu Kht. Városligetifasorban lévő irodaházában került sor.

Élve a gyanúperrel, hogy beszélgetésünk nem lesz zavartalan (úgy is történt, az együtt töltött negyven perc alatt legalább tíz telefonhívása volt), kis „puskát” készítettem riportalanyomról, amelyet ide is másolok.

Amit tudok róla:

1955. október 29-én született Beregszászban.

A Beregszászi 1. Sz. Középiskolában érettségizett.

A Kijevi Mérnöki-építészeti Főiskolán szerzett diplomát.

Később elvégezte a Budapesti Közgazdasági Egyetem Külgazdasági Szakát.

Dénesi Ödön neves építész, Bécs város volt főépítésze, egykori Vérke-parti öregdiák volt az, akit szakmai példaképének tart, ő inspirálta, mikor is 28 évesen Magyarország legfiatalabb városi főépítészévé avanszált Sopronban.

Szabadidejében borászattal foglalkozik, szőlőt művel, tervez, vadászik, siel, rajzol és fest, teniszezik, olvas, utazik, sakkozik.

Amit kérdezni szeretnék:

Mire idáig jutottam jegyzeteim olvasásában, házigazdám meg is érkezett a nagy tárgyalóba. Lopva „látletet” vettem külsőjeiről. Semmi feltűnő: ing, farmer, kis szakáll, félmosoly, kíváncsi tekintet. Ilyen ember hát Benza György üzletember, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja. Megmutattam neki a feljegyzéseimet, mindennel egyetértett, azt még külön hangsúlyozta, hogy valóban sokat köszönhet Dénesi Ödön építésznek.

– Mikor települt át Magyarországra? – tettem fel a szokványos, elcsépelet kérdést.

– 1979-ben – jött a lakonikus válasz. (Rossz megközelítés, állapítottam meg.)

– Köztudott, hogy édesapja, dr. Benza György beregszászi ügyvéd is ott bábáskodott a Kárpátaljai Szövetség születésénél. Tudna erről mondani valamit?

Édesapám 1983-ban települt át. Ügyvédi praxisát az anyaországban már nem folytatta, így volt rá energiája, hogy bekapcsolódjon a szövetség tevékenységébe. Igyekezett mindenkinek segíteni, aki hozzá fordult.

– Édesapja emlékére alapítványt hozott létre. Miért? Példakép volt az Ön számára?

– Halála után húgommal, Benza Györgyi operabékesnővel hoztuk létre a Dr. Benza György – a Határon Túli Magyaro-

kért Alapítványt, így szerettem volna megörökíteni az emlékét. Az alapítvány célja az, hogy támogassa a Magyarországon tanuló rászoruló kárpátaljai fiatalokat, illetve, hogy üdülést szervezzen olyan szegény sorsú kárpátaljai gyerekeknek, akiknek másképpen nem volna erre módjuk. Az alapítvány elnöke Kövér Katalin, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja, aki közben tartja annak működését.

– A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóinak lebonyolításában elnökségi tagként rendszeresen részt vesz, anyagilag is támogatja, hiszen a Riviéra szálló adothont e rendezvényeknek immár sok éve. Hiányoznak Önnek a kárpátaljai arcok, az a hangulat, amely ezeket a találkozókat belengi?

– Természetesen fontos számomra, hogy ha tudok, segítsék. És jól mondta: a kárpátaljai hangulat is elválaszthatatlan eleme az életemnek, hiszen az embert ki lehet emelni a szülőföldről, de a szülőföldjét nem lehet kiemelni az emberből.

– Beregszászban, a gyermekkorban voltak-e az Ön közelében komoly jellemformáló felnőttek?

– Természetesen elsősorban a szüleim, nagyszüleim, közeli rokonaim, akik biztosították számunkra a gondtalan és boldog gyermekkort. Édesapámról már beszéltem. Édesanyám, Boksay Márta pedagógus volt: biológiát és kémiát tanított a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskolában, a 7. sz. általános iskolában, illetve az esti iskolában. Anyai nagyapám, dr. Boksay Gyula pártonkívüli-

ként hosszú ideig volt a beregszászi kórház és rendelőintézet igazgatója. Felelősége, Haluskay Margit máramarosszigeti gyökerű volt, szépen festett, énekelt, zongorázott, ügygondolom, tőle örököltük, én is, a húgom is a művészet, a zene szeretetét. A húgom, Benza Györgyi a Müncheni Operaház magánénekese. Györgyi december 19-én a Lembergi Operaházban vendégszerepel majd (miután végigénekelte a világ legnagyobb operaházait, életében először Ukrajnában!), Puccini Pillangókisasszony című operájának főszerepében láthatja a közönség. De hadd folytassam a példaképek felsorolását. Apai nagyapám, Benza Pál az egykori Ugocea vármegyebeli Fancsikán született. Kemény, erős ember volt, ludovikás tisztí nevelést ka-

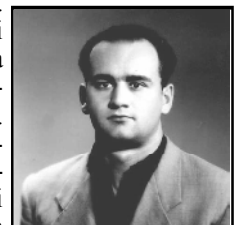

Az édesapa szüleivel 1943-ban

pott, a Magyar Államvasút szolgálatában élte le aktív életét. Bármilyen kormány regnált, ő megrögzött ellenzéki volt. Nádudvaron volt állomásfőnök, amikor szülőföldje szovjet kézre került. Minden vagyonukért, életük munkájáért erdőket vásároltak Rahó környékén és emiatt telepedtek vissza Fancsikára. Természetesen az erdőket államosították. A szülői ház ma is megvan. Nagyanyám, Lemák Mária, Mariska néni, vérbeli földműves, szőlő- és bortermelő volt. Tőle örököltem a föld szeretetét, a szőlő tiszteletét. Soha nem felejttem el apai nagyapám öccsét, a Munkácson élő Benza Gyuri bácsit, a nagy tudású és műveltségű népi tanítót.

Valamint anyai nagybátyámat, a fantasztikus humorú, szellemes dr. Boksay Gyula orvos-pszichiáter-elmegyógyászt, aki népes családom legvidámabb tagja volt.

– Műépítésként milyenek látja szülővárosát? Mely épületek azok, amelyeket szépnak tart?

A nagybácsi, dr. Boksay Gyula

Az anyai nagyszülők, az édesanya és a nagybácsi

„A szőlő a magyarság emlékezete...”

Beszélgetés Benza György üzletemberrel, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjával

– Beregszászban megkapó a városépítészeti természetes jellege: a régi város egy különleges szövet, ennek ellenére minden jelentősebb középület egyedi. Gondoljunk csak a templomokra, a törvényszék épületére, a Méhes palotára, a Kubovich házra. Gyógyíthatatlan sebek a város testén a lakótelepek, és az, hogy egy hatásaiban fel nem mért döntés értelmében elpusztították a város körüli szőlőültetvényeket.

– **Beszélgetésünk során többször szóba került a szőlő. Mit jelent az Ön számára ez a kultúra?**

– Nem szeretnék nagy szavakat használni, de meggyőződésem: a szőlő a magyarság emlékezete. Rezsimek, rendszerek, kormányok, politikusok jönnek-mennek, toronyházak épülnek és összedőlnek, minden elmúlik, de a szőlő megmarad. Számomra a legnagyobb elismerés, hogy szakmai körökben tokaji szőlősgazdának neveznek. Ma már úgy érzem, az életemben minden egyéb csak kitérő volt: most a legfontosabb a szőlő és a bor. Elárulok valamit: még Kárpátalján, Kaszonyban is nevelek szőlőt: két beregszászi születésű barátommal, a kijevi Pascsenko Jurijjal, a New Yorkban élő Lebovics Tiborral, a beregszászi volt osztálytársammal, Újhelyi Zitával, Bugajenkó Irinával és Buda Szabolccsal 40 hektáron gazdálkodunk.

Kislánya, Barbara és húga, az operaénekes Benza Györgyi

– **Közzájon forog, hogy minden sikeres ember mögött ott van a családi háttér. Az Ön esetében is beszélhetünk ilyenről?**

– Nem. Nálunk ugyanis nincs háttér! A feleségem, Pfandler Katalin nagyon komoly és sikeres üzletasszony. Régi soproni borászcsaládból származik, apai nagyapja Sopron vármegye legnagyobb borkereskedője volt. Sopron város főépítésze voltam, amikor megismer-

kedtünk, később házasodtunk össze. Van két lányunk, Kornélia politológus, a 11 éves Barbarából még bármi lehet. Katalin beruházóként adta át Európa legnagyobb élményfürdőjét és szállodakomplexumát, a BUDAPEST AQUA-WORLD RAMADA RESORT-ot. A 9 hektáron elterülő épületegyüttes, a termálvíz, a közel egy kilométer hosszúságú csúszdapark, a 17 medence, a több mint egy tucat szauna, 500 fős konferenciaterem felejthetetlen élményt nyújt minden ide látogatónak. Bár a párom is, én is nagyon elfoglaltak vagyunk, de a családra mindig marad időnk.

– **Közeledik karácsony, a szeretet ünnepe. Egy gyermekkorú boldog karácsony emléke ott van-e valahol a lelkében?**

Egy boldog karácsony (1957-ben) szüleivel és húgával

– Valóban ott van. Én görög katolikus vallású vagyok. Voltak idők, amikor a beregszászi görög katolikus templom pravoszláv kézben volt, tiltották a vallásgyakorlást, ezért a római katolikus templomba jártunk. Emlékszem egy olyan karácsonyra, amikor a kazahsztáni száműzetést megjárt Kampó Józsi bácsi, görög katolikus esperes, anyai nagymamámnál a Rozsokertben, besötétített ablakok mögött, titokban misézett dédnagyapám, dr. Haluskay Orest, szintén beregszászi görög katolikus esperes emlékére, majd az egész család a beregszászi római katolikus templomba ment el az éjfélti nagymisére, mi gyerekek „betlehem-nézőbe”: A kis Jézus ott feküdt a jászolban, és a templomban csodálatos énekek zengtek a szeretetről. Sokszor elgondolom: mennyire hiányzik ez a hangulat a mai rohanó világból...

– **Köszönöm a beszélgetést, szép telt, boldog ünnepeket, olvasóink nevében is békés, boldog új esztendőt kívánok Önnek és szeretőinek!**

FÜZESI MAGDA

Vörösmarty Mihály

Fóti dal

(Részletek)

... Bort megissza magyar ember,
Jól teszi;
Okkal-móddal meg nem árthat
A szesz.
Nagyot iszik a hazáért
S felsívít:
Csakhogy egyszer tenne is már
Valamit.

No de se baj, másképp leszen
Ezután;
Szóval, tettel majd segítsünk
A hazán.
Ha az isten úgy akarja
Mint magunk,
Szennyet rajta és bitor bünt,
Nem hagyunk.

Rajta társak hát, igyunk egy
Húزامost;
Bú, szerelmek, házi gondok
Félre most:
A legszentebb —, legdicsebbért
Most csak bort,
De ha kellend, vérben adjunk
Gazdag tort!

* * *

Minden ember legyen ember
És magyar,
Akit e föld hord s egével
Betakar.
Egymást értve, boldogítva
Ily egy nép
Bármí vésszel bizton, bátran
Szembe lép.

Ellenség vagy áruló, ki
Hont tipor,
Meg ne éljen, fogyjon élte
Mint e bor.
Áldott földé szép hazánkknak,
Drága hon,
Meg ne szenvedd soha őket
Hátadon!

S most hadd forrjon minden csep bor
Mint a vér,
Melyet hajdan frígyben ontott
Hét vezér;
S mint szikrája a szabadba
Felsiet,
Ugy keresse óhajtásunk
Az eget.

Légyen minden óhajtásunk
Szent ima,
S férfikeblünk szent imáink
Temploma.
És ürítsük a hazáért
E pohárt:
Egy pohár bor a hazáért
Meg nem árt.

(1842. október 5.)

Keresztelő Nagyberegen

A Kárpátaljai Hírmondó legutóbbi számában a „Népi kultúra” című rovatunkban a beregvidéki táplálkozási szokásokkal foglalkoztunk. A számos visszajelzésből azt tapasztaltuk, hogy olvasóink szívesen kísérnek el bennünket egy-egy visszatekintő időutazásra. Mivel jelen lapszámunk karácsony küszöbén lát napvilágot, ezúttal azt vizsgáltuk meg, milyen szerepet töltenek be napjaink népi kultúrájában a gyermek születése, a keresztelő, a gyermekágyas asszony táplálása, illetve a gyermeknevelési babonák.

Természetes dolog, hogy a kívánt gyermek születését nagy előkészületekkel fogadják. Az állapotos asszony megvásárolja a babaruhákat, elkészíti a textilpelenkákat. Ha kislányt vár a család, rózsaszínű kelengyét készítenek, ha kisfiút, akkor kéket. A néphit szerint, ha az asszony hasa gömbölyű, kislányt, ha hegyes, kisfiút szül. E látható jelek szerint választják ki a babakocsit is. Aki racionálisan gondolkodik, fehér babaruhát vásárol, és később hímezi rá a rózsaszín vagy a kék virágokat.

Amíg a kismama az újszülöttel a kórházban van, a családtagok előkészítik azt a szobát, ahová hazatérnek: rendet raknak, szépen kitarítanak. Nemcsak a szükséges higiénia miatt, hanem azért is, mert a gyermekágyas asszonyt sokan meglátogatják és megszólnák a családot, ha rendetlenséget találnának.

Az első napokban a családtagok foglalatokodnak az édesanya és az újszülött körül. A bába egy hétig jár fürdetni a csecsemőt.

A kisedet háromhetes korában keresztelik meg. Ha gyenge, beteges, akkor hamarabb, „nehogy pogányként haljon meg, ha a jó Isten magához veszi”.

A kereszteletlenül meghalt gyermeknek is rendes sírt ásnak, de az is előfordul, hogy a korábban elhunyt hozzátartozójának sírjába temetik.

A keresztelő a keresztény egyházba fogadás rítusa, amely egyúttal az újszülött befogadása a család és a falu közösségébe az ez alkalomhoz kötődő hagyományok, szokások és hiedelmek rendszerén át.

Gyülekezete válogatja, mikor keresztelnek. Egyes helyeken harangszó alatt, istentisztelet előtt, de van, ahol a záróének előtt. Ennek vallási szempontból nincs jelentősége. A gyermeket az egyik keresztanya tartja a keresztvíz alá. Megbeszéli előre, ki legyen az. Előfordul sértődés is ezzel kapcsolatban, mert aki csak kíséri a gyermeket, mellékes figurának, nem első keresztanyának tartja magát. Régebben csak egy keresztanya volt, manapság hármát-ötöt is hívnak. A keresztszülők általában a szószék előtti első padban ülnek. Nem maradnak ott a szertartás végéig.

A keresztvizet vagy a szülők hozzák, vagy az egyházi gondoskodik róla. A keresztelőedények rendszerint ónból készültek, de mindenképpen fémről vannak. Két edényt használnak: egy kancsót, amiből a vizet öntik a gyermek fejére, illetve a keresztelő-medencét, ebbe csurog le a víz. A keresztvíz maradékát kiöntik, semmilyen rituálé nem fűződik hozzá.

Attól sem vonják meg a kereszttség sákramentumát, aki törvénytelen gyerek, azaz házasságon kívül született.

Régebben az apa és a keresztapa nem vett részt a szertartáson, csak az édesanya. Manapság már a férfi hozzátartozók is jelen vannak a csecsemő keresztelésekor. Az édesapa vagy valamelyik nagyszülő állapodik meg a lelkéssel a keresztelés időpontjáról. A keresztelőruhácskát a keresztanya vagy a család vásárolja. A kislányokat rózsaszínű, a kisfiúkat kék színű ruhában keresztelik. A gyermeket a neme szerinti színű keresztelő terítővel takarják le, amikor a templomba viszik.

Mielőtt elindulnának az Isten házába, az egyik keresztanya ezt mondja:

“Áldja meg az Isten az egybegyűlésünket, és velünk együtt a kis újszülöttet.

Pogányt viszünk, keresztényt hozunk.”

Amikor hazahozzák a megkeresztelt kisedet, ezt mondják:

“Hazahoztuk a kisedet, adtunk neki Margit (János) nevet, apja-anya örömére és a keresztszülőkére. Isten dicsőségére.”

A keresztelőkör a lelkésznek a keresztszülők pénzt adnak, ki-ki tehetsége szerint.

A gyermeknek a család választ nevet. Manapság, különösen a fiatal szülők körében a híres színészek neve divatos: Claudia, Brigitta, Nikolett, Renáta, Anett, Vanda, Ronald, Roland. A legtöbb nagybereg-i család azonban a hagyományos magyar nevek mellett dönt: Márta, Éva, Piroska, Jolán, Ágnes, László, István, Gábor, József.

Lehoczky Tivadar “Beregvármegye monographiája” című könyvéből tudjuk, hogy 1881-ben a magyarok között a legelterjedtebb keresztnevek: Ferke, Jóska, Estván, János, Pál, András, Miska, Marci, a lányoknál: Panna, Marcsa, Lidi, Eszti, Borcsa, Julcsa, Sári, Magda.

Általában a nagyszülők nem szólnak bele, kinek kereszteljék a kisedet. Az viszont előfordul, hogy egy-egy divatos név esetén napokig hordják a cédulát a zsebükben, mert enélkül nem tudják megmondani, hogy hívják az unokát.

A második gyerekek is találomra, nem valamilyen ősi szokás szerint választanak nevet. Csak elvéve keresztelik a születésnapra eső névre. Ilyenkor azt mondják: “meghozta a nevét”. Divatos nevek a régi magyar utónevek is. Kárpátalján a magyar családok évtizedekig szem előtt tartották, hogy olyan nevet válasszanak az újszülöttnak, amelyet nem lehet lefordítani orosz

vagy ukrán nyelvre. Ellenkező esetben a gyermek nevét szlávok alakban anyakönyvezték. Ezért volt gyakori az Attila, a Csaba, a Csilla, a Zsolt név.

Általában egy keresztnevet adnak a gyermeknek. Ez gyakorlati okokból is fontos, mert a bürokrácia útvesztőjében rengeteg baj van a két keresztnévvel. Az ikrek esetében semmilyen különleges névadást nem alkalmaznak. A meghalt gyermek nevére nem keresztelik a következő gyermeket, mert rossz jelnak tartják.

A keresztszülőket a tisztség ellátására valamelyik családtag kéri fel. Egy gyermeknek általában két házaspár a keresztszülője. Meghalt házastárs helyett nem hívnak újat erre a tisztségre. Nem rangsorolják a keresztszülőket, de a keresztgyerekek az utónevükön emlegetik őket: Ilonka keresztanyám, Béla keresztapám.

A keresztkomaságot illik elfogadni. Rossz jel, ha valaki visszautasítja a meghívást. A szegényebb emberek általában a maguk fajtájából hívnak komát, ha már kimerült a testvér-komaság. Egyébként a beregvidékiek felfogása szerint két gyermek az ideális. Van, aki hetet is szül, de erről a falunak nincs jó véleménye. Van példa arra is, hogy raktárost vagy gazdag vállalkozót hívnak keresztszülőnek, abban a reményben, hogy a családnak vagy a gyerekeknek valami előnye származik ebből.

A komaság nem valódi rokonság, de a komák általában összetartanak. A komaság csak arra a nemzedékre érvényes, amelyet érint. A kölcsönkomaság élő jelenség, legtöbbször visszahívják a rokonokat komáknak. A környező falvakban nem házaspárokat, hanem barátot, barátnőt hívnak keresztszülőnek, akiknek a házastársa nem keresztanya, illetve keresztapja az adott gyermeknek.

Az egykori Ugocsa megyei Salánkon például nem hívnak rokont, különösen testvért keresztszülőnek, mert az a tapasztalat, hogy ha összevesznek az örökségen, a gyermeknek nem lesz támogatója a keresztülő személyében.

Nagyberegen, ha keresztszülőket hívnak, úgy illik, hogy az édesanya és az édesapa rokonsága egyenlő arányban legyen képviselve.

A vegyes házasságban született gyermekek közül a fiúk az apjuk, a lányok az anyjuk vallását követik. Nagyberegen csak reformátusok (és elvéve pravoszlávok) élnek, a gyerekek 90 százaléka református.

A keresztszülőknél egész életen át feladatuk, hogy gondoskodjanak a keresztgyerekekről. Ha születésnapjuk van, illik pénzt vagy ajándékot adni, konfirmáláskor komolyabb összeggel járulnak hozzá a konfirmálási ebéd költségeihez (ilyenkor meghívják a rokonságot, az utóbbi időben ez nagy esemény a nagybereg-i reformátusok életében), ballagáskor, egyetemi felvételükkor, diplomaosztáskor és minden nagyobb eseményen ki kell tenniük magukért. Házasságkor pedig különleges feladatuk háruznak a keresztapára. Ilyen a lánykérés, a násznagyság.

Keresztelő Nagyberegen

► A keresztszülők általában nem szólnak bele a keresztgyerek nevelésébe, de előfordul, hogy komoly lelki kapcsolat alakul ki a keresztanya és a keresztgyerek között.

Ha a keresztszülő vagy a keresztgyerek elhalálozott, kötelesség részt venni és segíteni a szertartás lebonyolításában. Nem jellemző, hogy a keresztgyerek örököljék bármit is a gyermektelen keresztszülő után. A vagyón általában a vér szerinti rokonokat illeti.

A keresztelő szertartás után ünnepséget tartanak. Ezt komaságnak nevezik. A vendégeket a családtagok hívják meg a komaság előtt egy héttel. Ajándékot nem visznek, hanem pénzt adnak a kised számára. Az asztali ülésrendben nincs semmi különleges, mindenki a házas társa vagy a családtagja mellé ül. A ház legnagyobb szobájában tartják a komaságot, általában a tisztaságban, amit elsőháznak neveznek. A menü: tyúklevés csigatésztával, pörkölt krumplival vagy nagyobb csigatésztával, töltött káposzta, hidegtál, sütemény.

A lelkészt nem hívják meg a keresztelőbe, csak pénzt adnak a keresztelésért. Újabb egy tányér süteményt és egy hidegtálat is visznek a parókiára.

A komaság költségeit a család viseli. A vendégek addig maradnak, amíg jól érzik magukat. Nem csomagolnak nekik a maradékból (mint ahogyan a lakodalom vagy a temetés után szokás), hiszen ebben az esetben a vendégek nem járultak hozzá élelemmel a komaság költségeihez. Az ünnepség végén az egyik keresztanya egy tányérral körbejárja az egybegyűlteket, és azt mondja, hogy az újszülött „meztelen jött a világra, gyűjtsünk neki ruhácskára”. Ha nem gyűjtenek nyilvánosan, a vendégek a pénzt az újszülött párnájába dugják.

Az édesanya a családi helyzettől függően fekszik ki a gyermekágyat. Általában hat hétig, de legtöbbször csak egy hónapig. Van, akinek egy hét után már fel kell kelnie, mert nincs, aki ellássa a családot.

Első útja a templomba vezet. Nem kíséri el senki, legfeljebb csak a családtagok, ha amúgy is akarnak menni az istentiszteletre.

Amikor a kismama hazatér a kórházból, az első héten a vele nem egy háztartásban élő legközelebbi hozzátartozók látogatják, ők visznek neki enni. Természetesen nem kötelező a látogatás, de a rokonok elvárják egymástól. Felírják, kik „hoztak enni”, hiszen alkalomadtán illik visszaadni a látogatást.

Régebben a gyermekágyas asszonyok vasárnap kivételével mindennap vettek ennilót (vasárnap általában otthon tartózkodtak a családtagok, volt, aki főzött). Találomra vitték az ételt, kinek mikor volt rá alkalma: reggel kilenckor, délben, délután öt órakor. Etelhordóval vitték az ételmet, komaedényben, amit más célokra nem használtak. Az etelhordó, amelyet Magyarországon vásároltak, négy rekeszes. A süteményt külön vitték, tányérban, amit egy díszes, kivarrott komakendőbe kötöttek be, amely minden férjhez menendő lány kelengyéjé-

ben benne volt, és más célokra nem használták. A gyermekágyas asszonynak levest, főtt húst, pörköltet, rántott húst vagy rántott csirkét, töltött káposztát és fasírtot vittek. Azt, aki enni visz, a kisgyereke (általában a kislánya) is elkíséri. A látogatók ünneplőbe öltöznek. A gyermekágyas asszonynak meg kell kóstolnia minden ételt, nehogy megsértsen valakit. Egy-egy asszony általában egyszer vagy kétszer visz ételt, attól függően, milyen közeli rokon. A látogatót megkínálják egy pohár itallal, egy darab süteménnyel, esetleg rántott hússal (ha van). Az otthon maradtoknak a háziak küldenek süteményt, ha nem másból, abból, amit a látogató hozott.

Amikor bemennek a gyermekágyas asszonyhoz, azt mondják: **“Isten tartsa meg az újszülöttet mindnyájunk öröme.”** Nem maradnak sokáig, hogy ne fásszák a fiatal édesanyát. Egy székre ülnek le, nem az ágyra, nehogy elvigyék az anyatejet, de mindenképpen leülnek, nehogy elvigyék a gyermek álmát.

(Előfordult, hogy valaki mégis leült a szoptató asszony ágyára és annak elapadt a teje. Akkor a maradék tejből egy pár cseppet egy szelet kenyérré kellett fejnie, s azt a “gyanús” látogatónak meg kellett ennie, hogy visszatérjen a tej.)

Az anya és a látogatók általában a születről, a csecsemő fejlődéséről beszélgetnek, találgatják, kire hasonlít az újszülött. Úgy tartják, hogy ha valamelyik asszonynak éppen havi vérzése van, nem látogathatja meg a gyermekágyast, mert a gyermek pattanásos lesz.

Itt el is érkeztünk az újszülöttel, illetve a csecsemőkkel kapcsolatos babonákhoz. Levéltári okmányok bizonyítják, hogy a XVIII–XIX. században vidékünk közegészségügye rendkívül siralmas képet mutatott. Nem is lehetett másképpen, hiszen a vagyonos emberek inkább papnak, katonatisztnak vagy jogásznak adták a fiukat, nem pedig orvosnak vagy gyógyszerésznek. Nem lehet csodálkozni, ha a köznép megmaradt a babonás gyógy módok alkalmazása mellett.

Különösen a csecsemők köréből szedte a halál az áldozatait. Nem volt ritka az olyan család, ahol tíz-tizenkét gyerek született, de csak hat érte el a felnőtt kort. A gyermekhalált gyakran a megrontás következményének tulajdonították.

A rontás ismert módja a szemmelverés volt. Az ugocsi boszorkánypercek iratai szerint ennek jele, hogy iszonyatosan megfájdul az illető feje és nincs étvágya. A szemmelverést többnyire szenes vízzel hártották el: megittatták a beteggel, vagy lemosták vele. Sokfelé szokás volt, hogy a mostadát után az alsószojnya szélével visszakézzel megtörölték a beteget. Helyenként vízbe mártott ujjal három keresztet rajzoltak a beteg homlokára. A szenes vizet pedig a háztetőre, vagy olyan helyre öntötték, ahol senki sem járt, mert ha valaki

belelépett, arra ragadt át az igézet.

Érdekes módon napjainkban is erősen élnek az áldott állapotban lévő nők viselkedésével és a csecsemők nevelésével kapcsolatos babonák. A gyermekágyas asszony számára minden rokon tud mondani valami, gyermekneveléssel kapcsolatos, hagyományokban gyökerező hasznos tanácsot. Az alábbiakat nagyberegi adatközlőtől gyűjtöttem.

* Nem szabad minden este fürdetni, mert elgyengül a gyerek.

* A vendégnek le kell ülni egy pillanatra, mert elviszi a kicsi álmát.

* Nem szabad levágni a körmét, csak lerágni, ollót használni tilos.

* Nem szabad hagyni, hogy a gyerek felfelé nézzen, mert kancsi lesz.

* Ha a nő látogatónak havi vérzése van, a gyermek arcát meg kell törölni a kombinéjával, nehogy a gyerek kiütéses legyen.

* Meg kell húzni a csecsemő orrát, nehogy megverődjön.

* A gyermeket meg kell köpdösni, nehogy megverődjön.

* Nem szabad azt mondani, hogy szép a gyerek, mert megverődik.

* Ha a látogató az anyának leves ételt hoz, az ágya alá kell önteni egy kicsit, hogy sok teje legyen.

* Ha az anyának nagyon sok teje van, a kifejt tejet olyan helyre kell önteni, ahol sem állat, sem ember nem jár, mert elviszik a tejet.

* A gyermekhez selypen kell beszélni, mert így könnyebben ki tudja majd mondani a szavakat.

* Ha a gyermeknek zöldes a széklete, biztos, hogy megverődött.

* Hagymás, köménymagos teát kell itatni a csecsemővel, attól nyugodtan alszik.

* Ha az anya a terhessége alatt megüti a homlokát, az újszülöttnek is sebhelyes lesz a homloka.

* A terhes nőnek nem szabad nyújtózkodnia, mert a gyermek szájából kiesik a tömlő, amelyen keresztül az anyja hasában szopik.

* A fájó, gyulladt szembe anyatejet kell fejni, attól meggyógyul.

* A lánygyermeket nem szabad korán felültetni, mert nehéz születe lesz.

* Ha üresen ringatják a bölcsőt vagy a babakocsit, a gyermek meghal.

* Ha a gyermek hány, hízik.

* Terhes nő nem viheti más gyermekét keresztelni, mert az egyik kisbaba meghal.

* A kicsinek nem szabad tükörbe néznie, mielőtt megtanul beszélni, mert néma lesz.

Végezetül álljon itt egy mondóka, amely ma is él szülőfalumban. Ha a gyereknek kiesik a tejfoga, az ágy lábánál a sarokba kell dobni és ezt kell mondani:

**Tücsök bácsi,
hoztam neked csontfogot,
te meg adjál vasfogot.**

Azért olyan egészségesek a nagyberegi gyerekek fogai, mert a Tücsök meghallgatta őket. No meg azért, mert mostanában egyre kevesebb pénz jut édességre. De ez már egy más téma...

FÜZESI MAGDA

Weinrauch Katalin

Különös álmom

A vonat monoton zakatolásától Anának időről időre lecsukódott a szeme, fejében tompán zsongtak a gondolatok, hol előre szaladtak az időben, hol a múltban kutatva időztek el egy-egy megtörtént, őt közelről érintő eseménynél, miközben a körülötte ólálkodó álmom egyre puhábban, egyre szorosabban ölelte karjaiba. A fülke ajtaja fémcsattanással vágódott ki és a nő szeme riadtan pattant fel a nem várt zajra. Kisebb állomásnál fékezett a vonat, ettől kelt önálló életre az ajtó.

– Nemsokára megérkezem – gondolja Anna és megdörzsöli a szemét. Matatni kezd táskájában, keres valamit, ami segítsen lekötöni a figyelmét, elúzná szeméből az álmot. A könyv... igen, ez éppen jó lesz... Hű, milyen nehéz! Ez húzta meg úgy a vállát, hogy még most is zsi bong bele... Értékes, szép könyv, a Hadtörténeti Intézet kiadványa, nemrég jelent meg. A II. világháború véres zivatarában nyomtalanul eltűnt és elesett katonák névsorát tartalmazza. Furcsa érzés keríti hatalmába: mintha abban a pár percben, amit az ébrenlét és az álmom határára töltött, édesapjának öccse, Gyula emléke szökött volna be gondolataiba. Csak hallomásból ismeri... Levente volt és majdnem gyermekként került ki az orosz frontra, ahonnan többé nem jött vissza... Asszociáció, valószínű ennek a könyvnek hatására került a felszínre a soha nem látott nagybácsi emléke. Belelapoz a könyvbe, ujjai között lustán peregnék a lapok, aztán elakad a lélegzete, és mozdulatlanul mered az elmosódott fényképre: ismeretlenül is ismerős, komoly szemű, gyermekarcú katona néz rá a képről. Az alatta lévő, pár adat minden kétséget kizár: B. Gyula, hősi halott. Fehéroroszországban esett el a partizánok ellen folytatott harcban. Évszám. Brjanszk közelében, a magyar katonai temetőben temették el. Uristen, ez nem lehet igaz! Ennyi év után most végre konkrét adatai vannak Gyula haláláról. Hihetetlen! Könnyeit nyelve apjára gondol, akinek ezt a hírt már nem mondhatja el. Kár, hogy nem élte meg... Hányszor, de hányszor mesélt öccséről, a „kicsiről”, aki mindössze kilenc hónapos volt, amikor édesanyjuk meghalt, három árvát hagyva maga után. Nagyapám kezesen, de becsületben felnevelte mind a hármat, néz Anna mélázva maga elé. Gyulát még taníttatta is, a háború vége felé vették fel a Mezőgazdasági Főiskolára. Jó fejű fiú volt és nagyon jó kiállítású. Olyan igazi leventének való... Százkilencven magas, kék szemű, sportos alkatú. Még ezen a kopott, elmosódott fényképen is jól kivehetők szabályos arcvonásai, világos, értelmet sugárzó tekintete.

Anna a könyvet melléhez szorítva, gondolataiba mélyedve lép le a vonatról. A hozzá intézett szavak, köszönések üre-

sen kopognak fülében, a hangok kívül rekednek, nem jutnak el agyáig.

Alig várja, hogy felérjen a második emeletre, türelmetlenül piszmozg a zárral, a kulcs sehogyan sem akar engedelmeskedni merev ujjainak. Végre! Lehajítja táskáját, aztán úgy, ahogy van, felöltözve, lábait maga alá húzva veti le magát az első útjába kerülő székre, és belemélyed a könyv olvasásába. Sokkal többet nem tud meg Gyuláról, mint amennyit már eddig is tudott, mégis mohón falja a betűket. Fájó végtagjai zökkentik vissza a valóságba. Elmacskásodott lábait addig ösztökéli, amíg nem engedelmeskednek akaratainak. Vállfára akasztja kabátját, vacsorát készít magának. Étvágytalanul, inkább csak szokásból eszik. Gondolatai szüntelenül a rég halott nagybácsi körül forognak. A tévében egy szappanopera százvalahányadik részét vetítik, szeme néha rátéved a képernyőre, de mert a cselekmény egy pillanatra sem köti le figyelmét, elzárja a készüléket.

– Vajon mikor kapcsoltam be? – motyogja maga elé csodálkozva. Megvonja a vállát: fürdöm és lefekszem. A fürdőszobából kilépve tekintete a telefonra téved: felhívom a nővéremet, még nincs késő! Jutkának is meg kell tudnia Gyuláról azt, amit én már tudok. Pár percig beszélgetnek, azaz inkább csak ő beszél, nővére ámultan, némán hallgatja. A kagylót letéve megágyaz és pillanatokon belül mély álomba zuhan.

Már jócskán túl volt az éjszaka derekán, amikor különös álmot látott. Vonaton utazott távoli, ismeretlen vidéken. Fehér törzsű nyírfaligetek váltogatták egymást sűrű bozótossal, fenyvessel. Apró, egymástól távol eső, szegényes falvak futottak versenyt a vonattal, poros szürke, arctalan városokon robogtak keresztül. Aztán megérkezett valahová. Lécekből tákolt kerítés mellett gyalogolt hosszú ideig, amely mögött sírkert húzódtott, süppedő, gazzal benőtt sírokkal. Bejáratot keresett, mindenáron be akart jutni a temetőbe, de nem talált nyílást a kerítésen. Végre kiért egy tenyérnyi füves tisztásra és egy megrögglyant tetejű, fából ácsolt ház előtt találta magát a temető bejáratánál. Megkönnyebbülten indult a ház felé, biztos volt benne, hogy a temetőőr lakja, akitől megtudja majd, melyik sírban nyugszik a nagybácsija. A recsegő deszkalépcsőn felérve benyitott az ajtón. Tagbaszakadt, kék szemű, őszbecsavarodott hajú, bajuszos férfi nézett vele szembe. Ruházata kopottas, szegényes: a foszladozó inget zsineggel szorította a derekához, nadrágja oroszosan be volt gyűrve a csizma szárába. Karján egy kisgyermeket tartott. Olyan kétéves forma fiúcskát, akin mindössze egy kis fehér atlétatrikó volt. Szorosan a férfihez húzóda

alacsony, tömzsi, barnahajú nő állott. Jóval fiatalabbnak tűnt, mint az ember. Az arca slávosan széles volt, elnagyolt, jellegtelen vonásokkal, csak a szeme volt különlegesen szép, éppen olyan tisztán és kéken csillog, mint a mellette álló idős férfié.

– Ő a lánya, a gyermek pedig az unokája – gondolta Anna. A férfi haragosan, elutasítón nézett Annára, aki nem tudott megszólalni. Aztán még mielőtt bármit is kérdezett volna, a férfi mély, rekedtes hangon megszólalt: Ne keresse őt a halottak között, menjen innen, ne zavarjon minket.

Csapzottan ébred, tétován nyúl az asztalkára készített vízzel teli pohár után, iszik pár kortyot. Majd a maga számára is váratlan éberséggel igyekszik álmára koncentrálni, kétségbeesetten kutat agyában egyetlen kérdésre keresve a választ: milyen nyelven szólt hozzá az álombeli idegen férfi, hiszen tökéletesen megértette.

Napokig nem hagyta nyugton az álma, vele volt minden percben és órában. Látni akarta a Gyula sírját. Végül úgy döntött, felhívja a Hadtörténeti Intézetet és megtudja, hogy juthatna el Fehéroroszországba, abba a magyar katonai temetőbe. Oda, ahol Gyula van eltemetve.

– Nőknek nem tanácsos, hogy egyedül nekivágjanak az útnak – figyelmeztetik jóindulatúan. – Ha indul oda csoport, mi értesítjük önt és csatlakozhat hozzájuk. De ha mielőbb menni akar, valaki kísérelje el...

– Kísérjen el, de ki? – töpreng Anna fennhangon. Judit, hát persze! Vasárnap van a születésnapja, akkor majd megbeszélhetjük...

Az előttük álló csészekben régen kihűlt a kávé, de ők észre sem veszik. Ülnek egymással szemben, és hitetlenkedve bámulnak egymásra. Ez nem lehet igaz, ilyen nincs, ingatja fejét felváltva hol Anna, hol Judit. Ilyen az életben nem fordult még elő, legalábbis ez idáig nem, ismétlik zavartan.

Anna, amint átadta testvéreinek a virágot, csatolva hozzá jókívánságait, alig várta, hogy végre elmesélje Juditnak furcsa álmát. Szinte szétfeszítették a belőle kikíváncskozó szavak és már éppen belekezdett volna, amikor Judit ránézett és halkán annyit mondott: álmodtam Gyuláról... Legalábbis úgy gondolom, hogy ő volt... Emlékszel, te azonnal felhívtál azon az estén, amikor a könyvben ráakadtál a nevére... Nos, azon az éjszakán furcsa álmom volt.

– Mondjad – szólta Anna rekedten. Valami furcsát érzett, ami marokra fogta a torkát, és amitől nehezen tudta a szót kipereselni az ajkán. Ahogy nővére belelendült az álma elmesélésébe, úgy élesedett ki Anna arcán a rémület, amelyet képtelen volt palástolni. Judit észrevette, és egy mondat közepén váratlanul elhallgatott. Anna szemét a semmibe fúrva halkán, szinte megbabonázva folytatta a megkezdett mondatot. Judit szája elé kapta

Weinrauch Katalin

Különös álom

kezet, ekkor már az ő szemében is rémület csillogott, ahogy akadozva kérdezte: honnan, honnan tudod, hogy így volt, így folytatódott? Aztán egymás szájából kapkodva a szavakat, fuldokolva a bensejüket feszítő izgalomtól csak mondták, mondták megmagyarázhatatlan álmukat: a ház a temető ölelésében, a hozzávezető recsegő deszkalépcsők; az orosz ruházatú idős férfi; a kisgyerek a férfi karján; a barna hajú, kövérkés falusias nő; az ember elutasító magatartása és így tovább, sorra. Te... te is... Ezt álmodtuk... szóról szóra egyformán, ugyanazon az éjszakán... Istenem...

Egyszerre hallgattak el. Sűrű, bénító csend hullott rájuk. Valahonnan távolról a goromba őszi szél hátán fáradt harangszó kúszott be a szobába és vigasztalón simított végig a két nővér rémült arcán.

Oda kell utaznunk, meg kell győződni minderről a saját szemünkkel! Anna bólintott: én is erre akartalak rávenni, Judit. Aztán már csak néztek egymásra szó nélkül.

A vonat szuszogva, erőlködve araszolt az úti cél felé. Annán és Juditon kívül csak a melléjük kirendelt tolmács ült a lepusztult, piszkos vagonban. A két nő ritkán szólalt meg, gondolataikba merülve néztek ki a vagon hályogos, szürke ablakán, a férfi újságot olvasott.

– Ha elhagyjuk ezt a nyírfaligetet, egy kis falu következik – törte meg a csendet Anna. – Utána nemsokára elérjük azt a csúf szürke várost, bólintott Judit.

A tolmács az újság felett csodálkozva nézett a nővérekre:

– Mikor jártak erre, hogy ilyen jól ismerik ezt a vidéket?

A két nő nem válaszolt. A férfi megvonta a vállát és tovább olvasott.

Keskeny ösvény simult talpuk alá, ahogy egymás sarkába lépve haladtak a temető őrző, dűledező kerítés mellett. Anna ment elől, de amint egyre közelebb kerültek a kis faházhoz, úgy lassúdtak a nő léptei. A füves tisztásra kiérve mindhárman megálltak. Itt kell lenni a temető bejáratának valahol, dűnyögte a tolmács figyelmesen tanulmányozva a lonccal befutott rozoga kerítést. Anna és Judit szemé megbabonázva tapadt a karnyújtásnyira álló roskatag házra. A férfi követte pillantásukat és helybenhagyón bólogatott: igazuk van, kérdezzük meg a temetőgondnokot.

A csizmákat látták meg először, a belegyűrt nadrággal. A lépcsők ismerősen recsegtek a szálfatermetű, idős férfi léptei alatt. Hangjára egyszerre kapták fel fejüket és megborzongva egymáshoz húzódtak.

– Jó napot! – fogadta a tolmács köszönését. – Kit keresnek? Oroszul beszélt, furcsa tájszólasban, de ez láthatóan nem

okozott gondot a tolmácsnak. Az öregebb közönyösen rápillantott a nővérekre, majd a tekintete megélesedett és szeme riadt félelemmel tapogatta végig a két nő arcát.

– B. Gyula sírját keressük, a nagybácsink volt – válaszolta Anna, mint aki megértette a kérdést. Megmutatná melyik az ő a sírja? Mi a testvérenek, Bélának vagyunk a lányai és...

A tolmács idegesen közbe akart szólni, hogy hagyja abba, úgyszem érti az öreg, de az idős ember megelőzte:

– Ebben a temetőben nincs eltemetve ilyen nevű magyar katona.

A válasz oroszul jött, de a kérdésre válaszolt.

– Azt mondja nincs itt – fordította a férfi mogorván.

– Itt van – mondta Anna és hosszasan belenézett az öreg szemébe. Tekintetének súlya alatt az ember megremegett, vállalai előregörnyedtek, karja szinte megnyúlt és két hatalmas, dagadó erekkel átszótt öklét erőtlenül, súlyos koloncként hagyta csüngen a teste mellett. Hangja, amikor megszólalt, karcosan mély volt, akár az öreg kutyák acsarkodó hangja. Tekintete a testvérekről a tolmácsra vándorolt, neki vakkantotta oda a szavakat:

– Több, mint ötven éve élek itt, gondolom ezt a temetőt, ismerem minden rögét, minden halmát. Vegyék tudomásul, itt nem nyugszik ez a katona és kész!... Különben is, mit számít már ennyi idő után, kit takar a föld... Ki van itt eltemetve, ki nincs... Tegyük le azt a koszorút valamelyik süppedő halomra, és vegyék úgy, hogy a rokonuk sírjára tették... Hiszen itt minden sírban magyar katona nyugszik. No, menjenek Isten hírével, ne zaklassanak tovább!

A két nő szívében iszonyatos harag ágaskodott. Lépni akartak az öreg után, ám az a küszöbre téve lábát megtorpant, majd a vállá fölött tűnődő pillantást vetve rájuk, halkán odaszólt: hagyják meg a címüket, hátha mégis rátalálok arra a sírra... De legjobb lenne, ha elfelejtenék: élő az élőkkel, halott a holtakkal... Hagyják őt békében pihenni, ha már eddig nem hiányzott senkinek!

A nők a lépcsők közelében, az öregtől jó karnyújtásnyira állottak, mégis alig hallották a hangját. Nem értették, mit mond, de a szavak mögött megbúvó feneketlen szomorúság mindkettőjük lelkét megérintette. Adják meg a címüket, szólt a tolmács, azt kéri.

Ahol az ösvényelfordult a kis tisztástól, még egyszer visszaneztek az öregebbre. Magába roskadva álldogált a lépcső tetején és a testvéreknek úgy tűnt,

mintha a kezében tartott névjegykártyával sután utánuk integetett volna. De az is lehet, hogy csak a fáleveleken átszűrődő napfény játszott a képzeletükkel...

Alacsony, vaskos, barna hajú fiatalasszony jött szembe az ösvényen, két év körüli legénykét terelgetve maga előtt. A szeme éppen olyan kék volt, mint az öregebbé, csak a tekintete volt barátságosabb. Köszönt és végigmérve őket kérdezte: otthon találták apámat, Fedor Petrovicsot? A tolmács bólintott. Akkor jó, felelte az asszony és szaporán tovább indult.

Már Brjanszk közelében járt velük a vonat, amikor a fiatal, jóképű tolmács újságját térdére fektetve zavartan fordult a két hallgatag nőhöz:

– Hm... izé... nem tudom, önöknek is feltűnt, vagy csupán én képzelem, de néha, egy-egy pillanatra az volt az érzésem, az öreg érti magukat... A hozzá intézett kérdéseikre szinte azonnal válaszolt...

A nővérek, kerülve a férfi kutató tekintetét, némán bámultak maguk elé.

...Az ablakon beszökő őszi nap aranyló sugara kíváncsian tapogatta végig a tömblakás sötét előcsarnokának szürke falait, és megpihent a postaládából kikandikáló gyűrött borítékon. Anna két ujjá közé csippentve a levél sarkát könnyedén kiemelte azt a ládából, és a fény felé fordítva nézegette az ismeretlen kézírást. Külföldi pecsét van rajta... Nincs tévedés, nekem szól... Milyen régies, szálkás betűk... no lássuk, ki írta... valamiféle... Fedor Petrovics... A szíve akkorát dobogott, majd kiugrott a mellkasából. Ezt Ő küldte... Istenem!

Amikor ki tudja, hányadszor újra, meg újra végigbetűzte, amikor már úgy érezte, kívülről tudja a levél minden sorát, Anna lelkét egészen különös békeesség szállta meg. Mi tudtuk, azonnal megérezte Judittal. Ahogyan te is ránk ismertél, bár soha nem láttuk egymást. A vér nem válik vízzé. Hát... ha te így akard, legyen így... Fedor Petrovics... Ha a harcban elesett, veled egykorú fehér orosz partizányerek igazolványának köszönhetően életben maradtál; ha az ő nevével leéltél ott több mint fél évszázadot, téged már úgyszemint odaköt. Ahhoz a földhöz, amely otthont, családot adott neked. Nem, nincs jogunk megzavarni a nyugalmaidat... Magyar maradt a te lelked így is. Lám, a tudatod legmélyére temetett anyanyelv, a magyar szavak zenéje, amelyet a légnyomás okozta amnézia évtizedekig tetszhalott álomban tartott, ahogy megszólítottunk, ahogy egymásra néztünk, azonnal újjászületett, életre kelt benned...

Anna szeméből egy könnycsepp hull az ölében tartott papírlapra, és ragyogó szivárvánnyal fonja körül a levél végén olvasható nevet: B. Gyula. Egykori magyar levente.

Szöllősy Tibor

Pali bácsi

Szélteben-hosszában úgy ismerték, mint a vidék legjobb asztalosmesterét. Nem alaptalanul, mert olyan munka került ki a kezéből, hogy azt megnézhetette bárki. Nem is munkák voltak ezek, hanem valóságos remekművek: két konyhaszekrény vagy könyvespolc, vagy bármi más nem volt egyforma, mert Pali bácsi mindig újított, belevitt a következő megrendelésbe egy polcot, más ajtót készített, a díszítőelem köré egy-egy új motívumot csempezett be. Ezek voltak az ő monogramjai. A jó megfigyelő azonnal felismerte, hogy ezt vagy azt a darabot ő remekelte. A megrendelők szótlanul elfogadták újításait, mert a mester nemcsak precíz munkát végzett, az ízlése is egyedülálló volt.

Képkereteket is készített. A kuncsaftot, ha csak a méreteket hozta, megkérte, hogy hozza a képet is, mert nem mindegy, hogy milyen rámba kerül. Volt olyan eset, nem is egy, hogy nem vállalta a megrendelést, mert kifacodott ízlésről tanúskodott a festmény. Ő meg – mint mondta – nem tud, nem akar a képnél csúnyább rámat készíteni.

Néhány rosszmájú megjegyzés is elhangzott olykor-olykor:

– Ne filozofáljon, Pali mester, hanem csinálja azt, amit kérnek, hiszen megfizetik a munkáját.

E szóbeszédekre, ha egyáltalán a fülébe jutottak, nem is reagált. Elégé szófukar volt munka közben: órákig, napokig meg sem szólalt. Tudta ezt a családja, nem is zavarták, a szomszédok sem jártak be hozzá napközben, a megrendelők is általában este keresték.

Voltak kivételek, ezek általában két esetben történtek. Az egyik, amikor kész volt a legújabb darabbal. Akkor komótosan elhelyezkedve a vele egyidős széken, hellyel kínálva a vendéget, órákig tudott

beszélni, kérdezni, hallgatni, megvitatta-latolgatta a városka meg a világ dolgait, gyűjtötte a híreket, átszűrte agysejtjei finomszítáin: a rosszat kiselejtezte, a jót, a hasznosat elraktározta.

No meg a jóra való idők estéin, mikor a nap már ásítózva bukácsolt a nyugati hegyek vonulatán, kiült a ház elé a maga faragta lócára, kívárta, míg szomszédja, vagy az éppen arra vetődő ismerős egy-egy „Jó estét!”, meg „Hogy vagyunk, Pali bácsi?” elhangzása után mellé telepedett. A mindig hosszúra nyúlt terefereinek az Esthajnalcsillag hunyorgása, vagy éppen felesége kedves unszólása vetett véget.

Reggelenként is volt kivétel, igaz csak néhány pernyi, amikor vonult a csorda a legelőre. A csordás ez idő tájt a fejüket lépteik ütemére lóbáló tehének elé sietett, hogy míg az utolsó is elhagyja Pali bácsi portájának határát, néhány szót váltson a mesterrel, aki nem mulasztotta el sosem, hogy végigmustrálja a vonulást.

Ez is hozzátartozott az eseményekben nem éppen dúskáló mindennapok összetevőjéhez, mint ahogy Pali bácsi a Kossuth utcához, a takaros házhoz, amelyet még nagyapja épített, az örökösök meg hozzá-hozzáragasztottak valamit: egy verandát, a színt nagyobbították, vagy éppen a műhelyhez toldottak egy helyiséget, kicserélték a kis méretű ablakokat.

Pali bácsi és örökké mosolygó élete párja három gyerekre bízta családjuk folytatását: egy lány s két fiú vitte volna a beléjük plántált géneket, de a sors másként rendelkezett: mindhárman tanultak, idővel csak hazalátogató vendégek lettek.

A leány férjhez ment Magyarországra, le is telepedett rövid időn belül. Majd aszszonyt talált a bátyjának, aki szintén budapesti lakos lett. A harmadik csak megismételte

azt, amit testvérei végigjártak: ő is a fővárosba, Budapestre költözött.

Pali bácsi nem szomorkodott ugyan, de ha gyermekei sorsának alakulásáról volt szó, nem is volt kimondottan vidám.

A gyerekek vitték magukhoz az anyjukat. Kezdetben egy-két hétre, majd egyre hosszabb időre, mígnem Pali bácsi azt újságolta, hogy a gyerekek kötik az ebet a karóhoz: települjenek át a szülők is Magyarországra. Lakás van, bármelyiküknél lakhatnak, ha meg úgy gondolják: hol az egyiknél, hol a másiknál.

Évekig nem adta be a derekát. El-elutazott néhány hétre gyermekeihez, de javarészt itthon volt. Két éve aztán engedett az unszólásnak: áttelepedett ő is. Nehezére esett a változás: a papírai már régen rendben voltak, de ő – ilyen-olyan kifogással élve – húzta-halasztotta az utazást. A két fia jött érte: több napos futkosással elintézték a ház adásvételét, felpakolták a maradék holmikat. Pali bácsi kézzorítással búcsúzott a szomszédoktól, meg azzal, hogy „hamarosan hazajövök.”

– Vajon hogy van az öreg mester? – kérdezték egymástól a szomszédok anélkül, hogy választ vártak volna. Majd egyre kevesebbet, ritkábban emlegették, ha meg mégis, akkor az volt az egyöntetű vélemény, hogy „biztos semmi baja, a gyermekeinek jól megy soruk, szeretik az öreget, törődnek vele.”

A minap láttam Pali bácsit. A Kossuth utcán hajtottam, mikor felfedeztem ismerős alakját volt portája előtt. Megálltam, odasiettem hozzá. A városban, úgy látszik, duplán mérik az éveket, mert arcáról ítélve új lakóhelyén gyorsan pergett a kalendárium. Nem fogtam fel azonnal: sírt-e vagy szájjuga felé igyekvő ráncai magukkal húzták szemhéját, és az dacolva és erőlködve belepirosodott a hasztalan próbálkozásba?

– Isten hozta, Pali bácsi! Hogy tetszik lenni?! – nyújtottam parolára kezemet.

Az öreg simuló barátságba küldte jobbját, rám nézett, és halkán mondta:

– Köszönöm, szomszéd, köszönöm! Látja: ez hiányzik nekem, ez az, ami nincs. E nélkül nagyon nehéz nekem.

Csak gondolkozott a folytatáson, majd felfogta kérdező pillantásomat, mert nagyot nyelve, egy kis idő múltán folytatta:

– Megvan mindenem, a gyerekek mindent megadnak, drága feleségem is mindig mellettem van. De nagyon hiányzik a jó szó, hogy „Hogy van, Pali bácsi? Hogy érzi magát?” Órákig állhatok a ház előtt, senki rám se hederít. Mindenki mindig rohan, nem áll meg, nem jön oda hozzám senki. Nekem meg nagyon hiányzik...

– De Pali bácsi – próbáltam valamiféle megnyugtatót kipróbálni magamból –, a gyermekei, és már hál' istennek, az unokái ott vannak, együtt vannak, ők biztos törődnek magával, biztos megkérdezik?!

– Igen, igen... – pásztázta végig az utcát fáradt szemével –, aranyosak, figyelmesek, érdeklődnek, megkérdik a reggeli rohanáskor, no meg este is, ha éppen holtfáradtan hazavánszorogva nem felejtik el. Rohanás ott az élet... Szerettem volna folytatni a mesterségemet, de a gyerekek azt mondták, hogy egy nagyvárosban sok pénzbe kerül, meg nehéz is műhelyt berendezni, meg a fa nem is divat már... Minden műanyagból van, az meg szófogadatlán, nem követi az ember akaratát, kezét, meg hát eleget dolgoztam életemben, pihenjek már... Hát ebbe lassan belétörődtem – küldte pihenőre kimondott gondolatait, majd két lélegzetnyi szünet után, míg azon gondolkodott, hogy egy mondatba öntse lelke marcangoló fájalmát, folytatta:

– De erről nem tudtak lebeszélni, hazajöttem, mert arra vágytam, hogy kiálljak a ház elé, mert tudtam, biztos voltam: valaki jönni fog, kezét szorít és szól, megkérdezi: „Adjon Isten, jó napot, Pali bácsi! Hogy van?” És ha még emlékszik rám, ha van egy kis ideje, hát elbeszélget velem...

„Kis karácsony, nagy karácsony...”

Nyugdíjas nagyapai feladatához tartozik, hogy reggelenként kis unokáimat óvodába kísérjem. Ahogy közeledünk az épület felé, egyre hangosabban szárnyal felénk a vidám gyermekdalocska:

**„Kis karácsony, nagy karácsony,
Kisült-e már a kalácsonom?”**

Unokáim is csatlakoznak az énekléshez:
**„Ha kisült már, ide véle,
Hadd egyem meg melegében.”**

Elbúcsúzom tőlük, és hazafelé indulok. Útközben gyermekéveim emlékeiben kalandozom. Talán én is ilyen önfeledten énekeltem e vidám karácsonyi gyermekdalt, és velem együtt még sok-sok csemete Kárpátalja egyik legnagyobb magyarok lakta településén – Nagydobronyban –, ahol gyermekéveimet töltöttem. Arra az időre gondolok, amikor a szovjethatalom ateista árnyéka még nem érkezett e vidéken teljesen elködösíteni Jézus születésének ünnepét.

Még nem sejtettük, hogy a boldog magyar hat esztendő hosszú sötét évek fogják követni, hogy az 1944-es Erzsébet-nap, amelyen háromnapos „malenykij robotra” vitték a kárpátaljai magyar férfiakat, örökké fájó emlék marad sok család számára, hogy karácsony ünnepét csak titokban ünnepelehetjük meg, hogy a Mikulás bácsi csak december végén kopogtathat be ablakainkon. Ebben a faluban még nem kerültünk az ateizmus sötétségének teljes hatalmába – legalábbis így gondoltuk –, amikor a szovjet típusú tanításra átvedlett hétosztályos iskolában néhány színészkedésre hajlamos osztálytársammal – persze tanítóink segítségével – december hatodikán Mikulás-napi ünnepséget rendeztünk. Volt ott minden: hosszú kenderszősz-szakállas Mikulás bácsi, szerény ajándékokkal, de sok-sok szeretettel teli hátikosár, meg mosolygós arcú gyermekcsereg.

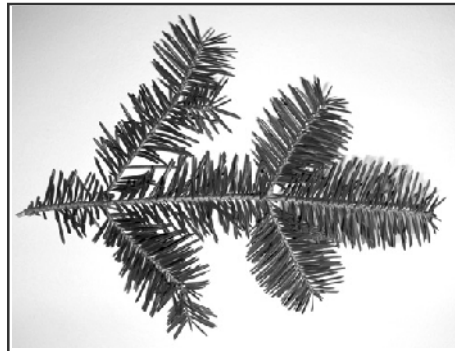
Javában folyt az ünnepség, amikor Ungvárról a járási tanügyi osztály képviselőiben váratlanul megjelent a teremben egy „gonosz krampusz”, és csípős virgácsával egykettőre „elnáspágotla” az ünneplő sereget. Mikulás bácsit hosszú évtizedekre Újév napjára parancsolta, miközben a nevé Téliapóra változtatta.

Ez a rosszindulatú, hivatalos, de hivatalosan szovjet krampusz nagy port kavart az ünnepség körül, még a politikai nyomozó-osztály is foglalkozott ügyünkkel. A vád az volt, hogy az iskolában megünnepelték Horthy Miklós névnapját. Igazgatónkat kis híján leváltották, osztályfőnökünk is alapos dorgálásban részesült, a „vétkes” diákokat pedig majdnem kirúgták az iskolából. Summa summárum, első „rendezésem” a „szervek” szemében elítéltetett.

Közelgett a karácsony. A történetek után szó sem lehetett arról, hogy nyilvánosan megünnepeljük. Ilyen körülmények között hozta meg nekünk Jézuska a szovjet rendszer első karácsonyfáját.

Állt a kiskertünkben egy öreg fenyőfa, annak alsó ágaiból készült a karácsonyi fenyőnk. Törzsét izzásig hevített dróttal kilyuggatott seprűnyél szolgáltatta, s ezekben a lyukakba dugtuk az ágakat: alulra a nagyobbakat, feljebb a kisebbeket. Barkácsolmányom messze elmaradt az igazi fenyő szépségétől, de akkor ott nekem különösen formásnak, tetszetősnek tűnt. Annál is inkább, mert karácsonyfa nem volt minden házban. A karácsonyfa-állítás abban az időben még nem volt elterjedt szokás ebben a nagy református faluban. Annál inkább a kántálás és a betlehemes játék. De próbáltak volna akkoriban kántálni! Vagy próbálták volna az iskolás fiatalok a Betlehemmel jární a falut! Az ilyesmi „nem méltó a szovjet pionirokhoz” – magyarázták később kényszeredetten a szovjet pedagógusokká átvedlett tanítók.

Édesanyám is letette a szovjet tanítói esküt, ezért csak titokban, a hátsó szobában, lefüggönyözött ablak mögött díszíthettük fel a karácsonyfát. Nagyon féltünk, hogy valamelyik rosszindulatú „idegen” észreveszi, feljelentést tesz, és édesanyámat elbocsátják állásából. Hála Istennek, erre nem került sor.

Eljött a Szenteste, elhozta Jézuska a karácsonyfát. Ajándékot sajnós, nem hozott, csak szeretetet és békességet. De kellett-e akkor ennél több nekünk?! Szüleimmel együtt boldogan álltam szerény karácsonyfánk mellett és együtt énekeltek a *Mennyből az angyalt*. Noha ebben a református faluban karácsonykor a *Krisztus urunknak áldott születésén / Angyali verset mondjunk szent ünnepén...* református éneket énekeltek. De édesanyám római katolikus hitére való tekintettel és kedvéért ajkunkról az előbbi ének hangzott fel.

Szerényen, házukba zárkózva ünnepeletek akkor a faluban mások is. Közben „házon kívül” megtanították: a Szovjetunióban nem a Jézuska hozza a karácsonyfát, hanem a Téliapó, és nem karácsonyfát, hanem fenyőt, és nem Jézus születésének napján, hanem Újévre.

Ha titokban és halkabban, de kántált a falu népe, ha lopakodva járták is a betlehemesek a sötét melléktucákat, ha az óvodák falain át sem lehetett már hallani a Kis kará-

csonty, és az egykor kemencényi ünnepi kalács csupán egy-két tepsinyi, blóderben sült mennyiségre zsugorodott (mígnem „bulocska” lett belőle), a szeretet ünnepét a hatalom akkor sem tudta kitörölni az emberek szívéből, lelkéből.

A pártbizottságok ideológiai osztályainak megbízottjai szorgalmasan látogatták a városok és a falvak iskoláit, ellenőrizve, hogy nem érződik-e a karácsonyi hangulat? Az osztályokat járva vizsgálták a tanulók létszámát, még arra is figyelve, hogy hétköznapi vagy ünneplő viseletben ülnek-e a diákok a padokban. Jó volt, amikor karácsony ünnepének első vagy második napja vasárnapra esett: nem kellett iskolába menni, a szülőknek munkába jární, békésen ünnepelehetett otthonában a család.

De a kor ateista harcosai ilyenkor sem nyugodtak. Csalafintábnál csalafintább dolgokat eszeltek ki, hogy legalább a karácsony vallási mivoltát tompítsák a felnövekvő nemzedék elméjében. A szép, megihitt, békés családi ünnepből „A tél ünnepe” néven kulturműsorokkal és sportversenyekkel tiltott népi ünnepélyt kívántak sikeríteni. Erre csalogatták a gyerekeket, hogy ne otthonukban, a karácsonyfa mellett ünnepelejenek.

Ezek az agyszülemények azonban a legtöbbször kudarcba fulladtak. Beregszászi működésem során – a hatalom utasítására – több ilyen sikertelen rendezvényt volt szerencsém részt venni. Az egyik „tél ünnepe” a szabadteri színpadon tervezték/terveztük lebonyolítani. A környéket övező domboldal alkalmas volt ródlí- és síversenyek rendezésére, a közelben pedig csilingelő lovas szánon szórakoztathatták volna a gyerekeket, a színpadon különböző műsorszámok, hópehely-tündérek színesíthették volna a programot. Forogatókönyv szerint ment volna minden, mint a karikacsapás, ha lett volna hozzá hó! Csakhogy hópehelyek helyett napokig hideg eső hullott a tájra. Egy gyerek sem jelent meg az „ünnepségen”. Talán a jó Isten akarta így!

Mint azt is, hogy ma a függetlenné vált Ukrajnában szabadon ünneplik ezt az ünnepet. Sőt kántálásból, meg betlehemes játékból seregszemléket, versenyeket rendeznek.

Szabadon ünnepli Kárpátalja népe Jézus születését, kétszer is – a szláv és a magyar karácsonyt egyaránt. És így van ez jól!

... Még aznap papírra vettem e letűnt korból fakadt szomorú karácsonyi emlékeimet. Mire letettem a tollamat, beesteledett. Elindultam az óvodába az unokáimért. Vidáman karomba futottak, s bennem a rossz emlék nyomban feledésbe ment. S míg szaporán lépkedünk otthonunk felé, boldogan énekeltek mindhármán:

**„Kis karácsony, nagy karácsony,
Kisült-e már a kalácsonom...”**

SCHOBER OTTÓ
Budapest, 2008. december 1.

100 éve született Jantsky Béla Kossuth-díjas geológus

Egy életre példakép marad

Lapunk 2007 márciusi számában szűkebb pátriánk Kossuth-díjasait mutattuk be. A négy neves földünk között ott van Dr. Jantsky Béla geológus is. Ebben az évben ünnepeltük a tudós születésének centenáriumát. A jubileumot személyes hangú megemlékezéssel szeretnénk volna méltatni, ezért felkértük Jantsky Béla egykori kedves tanítványát, Sebi András sárosorszi pedagógust, ossza meg olvasóinkkal gondolatait.

A 80-as évek végén, egy napon a beregszászi házasi iskolaigazgatóinak értekezletéről hazaérve a feleségem újságot, hogy kedves, régi ismerős vár rám. A vendég Jantsky Béla professzor úr volt.

– Keresem a kis mesemondót, Munkács város Árpád fejedelem gimnáziumának egykori kis diákját – mondta mosolyogva. A régi fényképek megtekintése után (amelyeket könnyes szemmel nézett) visszaemlékeztünk az internátusban töltött évekre és egyúttal a találkozásunkra, megismerkedésünkre is.

... Az internátusban akkoriban szombatnapként és vasárnapként irodalmi esteket rendeztek. Az igazgató úr felfigyelt egy kis parasztfiúcskára, aki jó, ízes falusi nyelven mesélt a többieknek. Ez a fiúcska én voltam. Később találkoztam vele a folyosó körtermében, a tanulószobákban, sőt otthon, családi környezetben is, ahol meséltem lányainak, Áginak, Bettinek és Zsuzsának. Mindig megragadott a jelleme, kedvessége és egyszerűsége.

Találkozásunkkor valami delejes bővöletet éreztem, ami kisugárzott meleg tekintetéből. Mindenki nagy tisztelettel beszélt róla.

De mit is tudok mondani már utólag a Kossuth-díjas dr. Jantsky Béláról? Az igazgató úr 1908-ban született Bereg-Kisalmsón, tanítói családban. Középszkolai tanulmányait a Beregszászi Gimnáziumban folytatta, majd az egyetem elvégzése, a tanári diploma elnyerése után 1934-től 1939-ig természetrajzot tanított. A fiú cserkészcsapat parancsnoka, az internátus igazgatója, a Magyar Internátus Egyesület jegyzője, s egyben választmányi tagja volt.

Egy alkalommal, beszélgetés közben megkérdezte, tudom-e, hogyan lettem az Árpád fejedelem Gimnázium ösztöndíjas diákja? Nem tudtam. Annak köszönhető, mondta, hogy elolvastam a Kikaptam című dolgozatodat. Majd másnap bent voltam a magyar nyelv és irodalom vizsgán, ahol tetszett a felelet. Ebből a kisdíjából embert neveltek, gondoltam. Örömmel láttalak szeptember elejétől a kisdíjak között. Nagyon meglepődtem az irodalmi esten, amikor váratlanul felszólítottalak. Most mesélj a faludról, az iskolákról, az emberekről. De igazat mondj, mert elmegyünk Sárosorsziba és utánanézzünk a dolgoknak...

És én meséltem. A tanári kar nevetett egy-egy szófordulaton. Tanulótársaim szeméből láttam, hogy büszkék rám.

Egy napon Hici Albert magyar nyelv és irodalom szakos tanárunk vitt magával a 6. A-ba, ahol ő volt az osztályfőnök. Itt beszélgettünk el a falusi életéről, a szokásokról, beleértve a falusi lakomákat, a ténhrontást és egyebeket. Ilyenkor úgy éreztem, hogy az öreg diákok befogadtak társaságukba.

A vasárnapok mozgalmasok lettek számomra. Az egyik este, amikor meséltem Jantsky Béla tanár úr kislányainak, azt mondta: „Holnap melegen öltözz fel, mert megyünk cserkészkedni”.

Reggel fiákeres állt az internátus bejáratánál. Irány Debrecen! Oda fiákerrel, de haza már gyalog... Minden füvet, követ ismert. Tudta, hol folyik forrásvíz. Igazi cserkész volt. Elbűvölt nagy tudásával. A kirándulásunkkor ő volt nekem Béla bátyám, én meg a kis Bandi gyerkőc. Mindig mondta: „Bandi, benne vagy a szívemben.”

Egy napon így szólt: Bandi, vasárnap délután meghívtátok kaptunk a „Menhelyre” egy mesés teadélutánra. Aztán meghívták minket Oroszvégre: Hadamaszky Zsolt igazgató úr kérésének teszünk eleget. Aztán meghódítjuk Podheringet, jó uzsonna és alkoholmentes sör, üdítő vár ránk. Tavasszal megnézzük a Szozsora folyó forrását, a máramarosi hegyeket. Jó természettudós lesz belőled. Minden egyes szava, mondása beleivódott a lelkembe, ma is látom mosolygó tekintetét, csodálom természetszeretetét, a léptenyomon jelen lévő pedagógust. Oroszvégen, Pósházán, Podheringen mindig szépen beszélt, előadott. Az előadása hosszú ideig eltartott. A kocsis már türelmetlenkedett, a lovak fáztak, de ő még mindig beszélt, nevelt, oktatott.

A ruszin gyerekeket nagyon szerette. Ezek között szeretek pihenni, mondta. Ők adják a szállást, ételmet, ha cserkészkedem. Alig várta, hogy beköszöntsön a tavasz. Mindketten turistaruhába öltöztünk, és jártuk a hegyeket, ültünk a patakok, a folyók partján, hallgatva csobogásuk mesés hangját, a madarak énekét. Ekkor határoztam el, hogy én is tanító, természetkutató leszek.

Később az Élet és Tudomány című tudományos lapban is gyakran találkoztam a nevével. Büszke voltam rá, hogy az egykori igazgatóm, tanítómmal vezettem a tizenhat kutatóból álló mongóliai magyar földtani expedíciót, amelyről 7500 oldalas orosz nyelvű jelentésében számoltam be.

Tudományos publikációinak száma meghaladja a negyvenet, s ebből négy kül-

földön az UNESCO-program keretében jelent meg.

Dr. Jantsky Béla nemcsak tudományos körökben elismert geológus, hanem nagyszerű ember, családapa, pedagógus is volt. A Vérke-parti öregdiákok találkozóira rendszeresen eljárt. Rendkívül ragaszkodott szülőföldjéhez, Kárpátaljához, szeretett városához, Beregszászhoz.

Büszke volt szűkebb pátriájára, egykori gimnáziumi diákjaira, amit rendszeres látogatásával is bizonyított.

Egy ilyen látogatás alkalmával keresett fel engem Sárosorsziban. Nagyon tetszett neki az iskolánk, az iskola kísérleti részlege. Hosszasan beszélgettünk. Elmondta, hogy megkapta a Magyar Tudományos Akadémia nagydoktori címét és a Magyar Földtani Társulat Szabó József-emlékéremmel tüntette ki.

Felkerestük a nagybaktai kísérleti állomást, ahol a bátyám, Sebi István gazdasági igazgató tájékoztatta a nagy tudóst az állomás munkájáról. A pincelátogatás után borkóstoló közben beszélt tudományos munkájáról.

Megtekintette a szőlőhegyeket a muzsalyi oldalon, meghívott minket a saját szőlője pincegazdaságába. Felesége, Erzsébet asszony nagyra értékelte a tanulmányi kirándulást. Örült annak is, hogy Béla bácsi ilyen jól érezte magát a gazdaságban, a pince világában és az emberek között.

Búcsúzáskor több tanulmányával és tudományos cikkével ajándékozta meg iskolánkat. Örömmel mondta, boldog, hogy nagyon sok egykori diákja pedagógus, nevelő és tanító lett. Leveleiben biztatott, hogy írjam le természeti megfigyeléseimet. Beajánlott több kutatót, többek között Ortutay Gyula etnográfusnak is.

Bár időközben jómagam is nyugdíjas lettem, még ma is szeretettel gondolok a kiváló emberre, a szeretett tanár úrra, a nemzetközileg elismert tudós geológusra. Ebben az esztendőben méltatta a tudományos világ Jantsky Béla születésének centenáriumát. Én az egykori tanítványok nevében a fenti rövid visszaemlékezéssel nem a tudóst, hanem a hús-vér embert próbáltam megidézni. Ha itt lenne közöttünk, az alábbi pár sor, amelyet egyik művéből kölcsönöztem, bizonyára jóindulatú, s talán elégedett mosolyt csalna amúgy is mindig derűs arcára:

„Szerettem volna bemutatni a geológust, aki a Föld legboldogabb embere, akinek a geológus munka a legnagyobb öröme forrása. Mert ez a munka örök reménységgel teli, mindig újat kereső, mindig ismeretlen kutató, örök problémafelvető.”

Jantsky Béla professzor úr egész életében kereste az újat, szerette az embert, a természetet. Isten a nagy tudóst hosszú élettel áldotta meg: 1993-ban hunyt el.

SEBI ANDRÁS,
a Sárosorszi Általános Iskola
nyugalmozott igazgatója

Búcsú a legidősebb magyar válogatott labdarúgótól

Dr. Kalocsay Géza

(1913–2008)

Bár több mint tíz esztendő korkülönbség volt közöttünk, mint elemi iskolás tanulók nagy érdeklődéssel – és természetesen „komoly” szakértelemmel – tárgyaltuk a Magyarországtól elszakított, az újonnan alakult Csehszlovák Köztársaság fővárosától pedig ugyancsak messze fekvő, félreeső kisvárosnak, Beregszásznak akkoriban meglehetősen élénk sportéletét. Az érdeklődés középpontjában természetesen a labdarúgás állt. Nem is véletlenül, hiszen a város legeredményesebb csapata, a BFTC, jelentős tényezője volt a hosszúkás ország keleti felén folyó bajnokságnak.

A labdát ügyesen kezelő csapatársak közül is kiemelkedett ellenállhatatlan játékával Kalocsay Géza. Nem volt kamasz megkiskololás fiú, aki ne ismerte volna a nevét.

Sokáig nem élvezhettük meglepő cseleit, mert az érettségi után egyetemre Prágába ment, és sporttehetségét magasabb osztályban művelte, nem csekély büszkeségünkre.

Bemutatkozásakor a prágai AC Sparta azonnal szerződtette, és 1937-ig állandóan az első csapatban küldte pályára. Ezenkívül a csehszlovák válogatottban is több alkalommal sikeresen szerepelt.

1937-től két évet töltött Franciaországban az Olimpique Lille játékosaként, és csapatával részt vett a Francia Kupa döntőjében.

1938-ban az I. bécsi döntés folytán Beregszász Magyarországhoz visszatért. Így a következő évben Géza már magyar állampolgárként Budapestre jött, és a jogi diploma megszerzése mellett a Kispest AC, az FTC (Ferencváros) és az UTE (Újpest) csapatában folytatta sportpályafutását. Közben két alkalommal is játszott a magyar válogatottban.

1943-ban az ungvári járásbírószagra nevezték ki, és akkor abahagyta a labdarúgást. A háború után Budapesten megint csak a bíróságon kapott állást, de a csekély fizetésből nem futotta családfenntartóként új élet megalapozására. Vagyona, mindene Beregszászban maradt, felesége, az ugyancsak beregszászi Kovács Ica gyerekestül a Tiszán átgázolva menekült hozzá. Ezért visszatért a sporthoz, immár nem játékosként, hanem mint oktató.

A szorgalom és a lelkiismeretesség ebben a minőségben is meghozta gyümölcsét. Edzője volt többek között a Ferencvárosnak, az Újpestnek, az MTK-nak, a Videotonnak. Sikerei révén keresetté vált külföldön is. Meghívták a jugoszláv Partizánhoz, a belga Standart Liegehez, a lengyel Gornik Zabrzehez, a pakisztáni és az algériai válogatotthoz, végül az egyiptomi Kairo Nationalhoz. Többjükkel bajnokságot is nyert.

A szép sportkarrier visszhangra lelt szülővárosában, Beregszászban. Hálából a városnak szerzett hírnévért, 85 éves korában díszpolgárrá avatták. Tíz évig viselhetette még ezt a kitüntetést a sors jóvoltából.

2008. október 22-én tartott temetésén a Kárpátaljai Szövetség, ezen belül a beregszászi öregdiákok nevében Benda István búcsúztatta, rámutatva arra, hogy a szorgalmas tanulás, a komolyan vett sportolás és a lelkiismeretes ellátott munka egyáltalán nem idegen egymástól. Ezt példázza dr. Kalocsay Géza tartalmas élete. Beregszász egy nemzetközi színű szalaggal díszített koszorúval búcsúzott díszpolgárától.

A Magyar Labdarúgó Szövetség – amely saját halottjának tekintette – és a sporttársak nevében Buzánszky Jenő, az egykori aranycsapat tagja búcsúztatta a legidősebb magyar válogatott labdarúgót.

Budapesten, a Megyeri úti temetőben nyugszik, de hamvait takarja az a kevéssé föld is, amelyet Magyar Zoltán, az FTC és a magyar válogatott egykori menedzsere hozott szülővárosából.

B. I.

Elhunyt Szemédi János nyugalmazott munkácsi megyéspüspök

Életének 88., püspöki szolgálatának 31., papságának 62. évében megpihent az Urban főtisztelendő Szemédi János, a munkácsi görög katolikus egyházmegye emeritus-püspöke.

János püspök 1921. június 26-án született Kárpátalján, Felsőveresmarton, a Nagyszőlősi járásban. 1942-ben elvégezte a huszti gimnáziumot. Ugyanabban az évben felvételt nyert az Ungvári Teológiai Akadémiára. 1944 tavaszán a csehszlovák felszabadító hadsereg önkéntese lett. Parancsra leszerelték, hogy folytassa a tanulmányait a Teológiai Akadémián, amit 1947-ben fejezett be. 1947. július 6-án Romzsa Tódor püspök pappá szentelte. Az Ungvári Teológiai Akadémia prefektusává és tanárává nevezték ki, eközben az egyházmegyei hivatal jegyzői feladatkörét is ellátta. 1949. február 16-át követően, miután felszámolták a munkácsi görög katolikus egyházmegyet, állami vállalatoknál dolgozott. 1978. szeptember 24-én az Ungvárhoz közeli Felsődomonyán (Onokivci) Chira Sándor püspök püspökké szentelte.

1979 januárjában, Murányi Miklós apostoli adminisztrátor halála után, a Munkácsi Egyházmegye ordináriusa lett. 1991. január 21-én Öszentsége II. János Pál pápa megerősítette megyéspüspöki hivatalában. 2003. január 25-én, miután a Szentatya elfogadta lemondását, János püspök nyugállományba vonult.

2008. december 6-án hunyt el. A gyászszertartást december 9-én tartották.

SZKOROPÁDSZKY PÉTER
V. éves papnövendék,
Beregszász

Hosszas betegség után Budapesten elhunyt Boráros János, Beregszász város díszpolgára

Boráros János, a Kőbányai Sörgyár Illyés Gyula Irodalmi Körének elnökeként akkor kezdett el szűkebb pátriánk ügyeivel foglalkozni, amikor még „nem volt divatos” Kárpátaljára járni az anyaországból. A 80-as évek végén, amikor Beregszászban megalakult az Illyés Gyula Irodalmi Kör, Boráros János azonnal felvette tagjaival a kapcsolatot, felajánlotta segítségét. Kezdeményezésére a Kőbányai Sörgyár dolgozói gyűjtést indítottak Illyés Gyula Beregszászon felállítandó mellszobrának költségeire. Ez a mellszobor tehát, amely egyébként a nagy magyar író egyetlen köztéri szobra, a Kőbányai Sörgyár dolgozóinak ajándékként került a Verke-parti városba, 1945 után első magyar vonatkozású műemlékként.

Boráros János barátaival együtt kivette részét a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházért Alapítvány létrehozásából, sokat tett a színház megnyitása, működésének anyagi támogatása érdekében. Beregszász város tanácsa közérdekű tevékenységének elismerésül a Beregszászi Magyar Kulturális Szövetség ajánlására 1996. július 10-i ülésén a város díszpolgárává választotta.

Egyszerű, közvetlen ember volt, aki mindenkinek segíteni próbált. Számos olyan kulturális rendezvény zajlott régióinkban, amelynek anyagi fedezetét ő állta, vagy teremtette elő. Az utóbbi években megromlott egészségi állapota miatt egyre ritkábban jött Kárpátaljára, de találkozásaink során mindig azt tapasztalhattuk, hogy a szíve Beregszászért dobog.

Pótolhatatlan ember távozott körünkől, akire mindenkor emlékezni fogunk.

GAJDOS ISTVÁN, Beregszász város polgármestere,
PIRIGYI BÉLA, a Beregszászi Magyar
Kulturális Szövetség elnöke

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

Szeptember

*Kárpátalján mintegy kétszáz ezer tanuló és diák kezdte el az idei tanévet. Tizenháromezer-ötszázharmincegy hat éves először lépte át az iskola küszöbét. A legtöbb kiskispolás a Técsői járásban van (2163), majd Ungvár (1290) és Munkács (935), illetve az Ungvári járás (645) következik. A megyében szeptember 1-jére három új tanintézetet adtak át, az év végéig pedig további kettőt avatnak. A tanévnyitói ünnepségeken részt vettek az UMDSZ tisztségviselői is és tiltakoztak az oktatási miniszternek a magyar iskolákat leépítő rendelete ellen.

*A Magyar Országgházban megtartották a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fórumát, amelynek munkájában részt vettek Dupka György és Kőszeghy Elemér, a megyei tanács képviselői (UMDP). A Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fórumán kiállt a kárpátaljai magyar oktatási rendszer mellett dr. Szili Katalin, a Magyar Országgyűlés elnöke.

*45 éves az UNE Magyar Filológiai Tanszéke. Ebből az alkalomból tudományos konferenciát tartottak.

*Négy kárpátaljai képzőművész közös kiállítása nyílt meg a Kárpátaljai Honismereti Múzeumban. Az ismert nagydobronyi keramikus, Hidi Endre népi ihletésű kerámiái között a művész új tematikájának megvalósulásaként a magyar népművészetben szimbolikus jelentőségű állatalakos – bika, páva, ló – díszművek is láthatók. Mihajlo Beleny kárpátaljai ruszin szobrászművész, a munkácsi Turul-szobor alkotója ezúttal – jobbra vallási témájú – grafikaival van jelen a tárlaton, felesége, Magdalina Puhlik-Beleny pedig olajfestményeket, megkapó tájképeket és csendéleteket állított ki. Az ismert művészek mellett egy ígéretes ifjú tehetség, az Ungvári Képzőművészeti Főiskola kerámia szakán tanuló Lőrincz Katalin alkotásai is megtekinthetők.

*Tizenöt lelkes fiatal részvételével a Karácsfalvai Sztojka Sándor Görög Katolikus Liceumban idén először rendezték meg az I. Kárpátaljai Magyar Görög Katolikus Gitárostábot.

A hangszer varázslatos világába Szentesi Csaba debreceni tábori lelkész vezette be a fiatalokat. Az órák után Ferenczi Éva, Csaba atya kísérője játékokra tanította a jelenlévőket. A délelőtti órákban aktívan folytak a gitárórák, délután pedig különféle programokat rendeztek: Tisza-túra, szalonnasütés, pólóbatikolás, közös filmnézés, csocsó-, illetve asztalitenisz-bajnokság.

*Az Ukrán–Magyar Kormányközi Kisebbségi Vegyes Bizottság Ukrán Tagozata Kijevben vitatta meg az ukránai magyar, illetve a magyarországi ukrán kisebbséget foglalkoztató problémákat. A tanácskozás Olekszandr Szahannak, a vegyes bizottság társelnökének vezetésével zajlott, amelyen mások mellett jelen volt Jevcsák Judit, a megyei nemzetiségi osztály vezetője és Hanna Szopkova, a megyei oktatási és tudományos főosztály vezetőjének helyettese is. A helyi

magyar kisebbséget dr. Tóth Mihály, az UMDSZ tiszteletbeli elnöke és Kovács Miklós, a KMKKSZ elnöke képviselte.

A résztvevők az előző, XIII. ülés jegyzőkönyvében foglalt ajánlások megvalósulását értékelve jelentősebb vita nélkül vették tudomásul azokat a megállapításokat, amelyek szerint egyes kérdésekben sikerült előre lépni, ugyanakkor az ajánlások zöme megvalósítatlan maradt.

*Ülésezett a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma (KMKF). A határokon átnyúló fejlesztések támogatására hamarosan megnyíló brüsszeli kisebbségi irodát vezette a legfontosabb eredmények Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke, miután határon túli magyar képviselőkkel tárgyalt. A Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fórumán (KMKF) – amelynek hatodik plenáris ülésén 83 határon túlról érkezett képviselő vett részt – a határon túli magyarság helyzetét áttekintő Szórvány Munkacsoport létrehozásáról is döntöttek. Ukrajnát az Ukránai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) képviselte.

*Munkácson, a várban ünnepélyes keretek között felavatták Petőfi Sándor mellszobrát, Mihajlo Beleny alkotását. A szoborállítás kezdeményezője a Magyar Újságírók Kárpátaljai Szövetsége és partnerszervezete, a Kárpátaljai Magyar Média Fejlesztésért Alapítvány volt. A történelmünkhez, irodalmunkhoz kapcsolódó emlékmű avatása jó alkalom arra, hogy ne csak a múlton, hanem a mán is elgondoljunk. Gémesi Ferenc, a Miniszterelnöki Hivatal kisebbség-és nemzetpolitikaiért felelős szakállamtitkára kijelentette: Kárpátalján ma szükség van a nemzeti önzonosság megerősítésére.

Az ünnepségen részt vett és felszólalt Gajdos István, az Ukránai Magyar Demokrata Szövetség elnöke, Beregszász polgármestere. Olekszandr Szahan, az Ukrán Nemzetiségi és Vallásügyi Állami Bizottság elnöke a közös múlt megőrzésének, az egymás iránti tolerancia és konstruktivitás, az abból eredő értékteremtés fontosságát hangsúlyozta.

A Munkácsi Humán-Pedagógiai Főiskola magyar csoportjának tagjai a legnagyobb magyar költő verseiből összeállított csokorral kedveskedtek az egybegyűlteknek. Elhangzott Petőfi Sándornak az 1847. július 12-én e várban tett látogatása alkalmával született alkotása is. A mellszobrót az Ukrán–Magyar Kormányközi Kisebbségi Vegyes Bizottság két társelnöke, Olekszandr Szahan és Gémesi Ferenc avatta fel.

*Az Ukránai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) kezdeményezésére, a Magyar Miniszterelnöki Hivatal és a Szülőföld Alap támogatásával az Ungvári Nemzeti Egyetemen megalakult a magyar tannyelvű humán-természettudományi kar. Amegnyitón az UMDSZ képviseletében jelen voltak Gajdos István elnök, Dupka György és Kőszeghy Elemér megyei képviselők, Zilahi László, a MEH főigazgató-helyettese.

A magyar filológia, magyar történelem

és európai integráció, valamint fizika-matematika szakot egyesítő struktúrában a mintegy háromszáz diákok harminc egyetemi előadó oktatja. Az egyetem tizenkilencedik karának megbízott dékánja Lizanec Péter professzor, a nyelvtudományok doktora, aki egyben a magyar filológia tanszék és a Hungarológiai Központ igazgatója is. A fizika-matematika tanszék vezetője Spenik Sándor egyetemi docens, míg a magyar történelem és európai integráció tanszékét Ferkó Okszana, a történelemtudományok kandidátusa, docens vezeti. Az új kar jelentősége abban rejlik, hogy a magyar diákok anyanyelvükön sajátíthatják el a szaktantárgyakat.

Ami a távlati terveket illeti, a magyar tannyelvű humán-természettudományi karon magyar újságíróképzést indítanak a Magyar Újságírók Kárpátaljai Szövetségének (MUKSZ) kezdeményezésére.

Október

*Több mint kétezer kárpátaljai magyar kapott az elmúlt két hónapban – a magyar szervezetek (UMDSZ, KMKSZ) és a történelmi egyházak által kiállított garancialevél alapján – schengeni vízumot a magyarországi utazáshoz.

*Az Október 23. Bizottság Alapítvány és a Nemzeti Jogvédő Alapítvány kezdeményezésére a kommunizmus áldoztainak emlékére táblát avattak a Szolyvai Emlékparkban. Zétényi Zsolt, a NJA elnöke beszédében azokról a kárpátaljai magyarokról emlékezett meg, akik a sztálini diktatúrában csupán a magyarságuk miatt estek áldozatul. Dupka György, a Szolyvai Emlékparkbizottság titkára ismertette a tábor történetét, Szőr Anna a kommunizmus neoliberalizmusban való továbbélésének fenyegető veszélyéről beszélt. A rendezvényen részt vett Morvai Krisztina, a Civil Jogász Bizottság egykori társelnöke, Gaudi Nagy Tamás, a Nemzeti Jogvédő Alapítvány ügyvezető elnöke, Juhász Imre, a Független Pannasztestület alelnöke, Csóky András idegsebész főorvos és Eger István, a Magyar Orvosi Kamara elnöke. A táblaavató megemlékezés szónokai és az őket kísérő jeles közéleti személyiségek aznap Orosz Ildikó elnök meghívására a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán tartottak fórumot.

*Ungvár napja alkalmából többek között könyv- és karikatúra-kiállítást szerveztek. Ekkor rendezték meg az „Interlaljka-2008” nemzetközi bábfesztivált is, amelyen magyarországi bábosok is részt vettek.

*Munkácson mintegy ezer ember részvételével megalakult a Kárpátaljai Roma Keresztény Új Élet Egyház. Az alakuló ülésen Szenczi Sándor, a Magyar Baptista Szeretetszolgálat elnöke Jónás János személyében beiktatta az egyház püspökét, valamint 16 roma származású lelkészt és presbitert.

*Koszorúzási ünnepség volt Ungváron, a Kálvária temetőben a MÉKK és az UMDSZ városi szervezete rendezésében, majd a Drugeth gimnáziumban és

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

az UNE magyar karán irodalmi műsorral emlékeztek az aradi vértanúkra. A Kálvária temetői rendezvényen jelen volt Sziklavári Vilmos, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja is. Ünnepi beszédet mondott Dupka Nándor, az UMDSZ ISZ elnöke, Gortvay Erzsébet irodalomtörténész, Kovács Gábor, a MEKK aktivistája, dr. Ljáh Erzsébet, az UMDSZ ungvári városi szervezetének elnöke.

*Szajkó Tibor fotóművész mutatta be alkotásait az Európa–Magyar Házban a KMMI szervezésében. A rendezvényt Kenyeres Mária irodavezető nyitotta meg. A fotóművész munkáit Zubánics László, a KMMI elnöke és Gajdos István, az UMDSZ elnöke méltatta.

*Regions.hu - Régiós Interaktív Térinformatikai Rendszer – ez egy összefogó, több síkon mozgó, több ágazatot átfogó fejlesztési program, amelyet a Miniszterelnöki Hivatal Kisebbség- és Nemzetpolitikáért Felelős Szakállamtitkárságán alapoztak meg. A www.regions.hu – régiós interaktív térinformatikai rendszerről van szó, amelynek adatfeltelepítő, adatelemző, adatgyűjtő munkájába bevonták a kárpát-medencei információs irodákat. A tanácskozás munkájában részt vett Dupka György, az Ungvári Központi Információs Iroda igazgatója és Fuchs Andrea, a KVK igazgatója, a Régiós Interaktív Térinformatikai Rendszer kárpátaljai adatbázisának kezelője.

*A Dédai Általános Iskolában a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ szervezésében tanfolyamnyitó ünnepséget tartottak azok részvételével, akik bővebb ismereteket kívánnak szerezni a falusi vendéglátás és falusi turizmus terén. A rendezvényen jelen volt és felszólalt Dupka György, az UMDSZ alelnöke, Hanusz Árpád nyíregyházi tanszékvezető professzor, Géryni Gábor, a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium főosztályvezetője, Fuchs Andrea, a KVK igazgatója, Kocsis Mária, a KAMOT Jótékonyági Alapítvány elnöke, Nagy György, az UMDSZ koordinátora, Szabó György, a helyi iskola igazgatója, Tarpai József, az Ukrán–Magyar Területfejlesztési Iroda igazgatója.

*Diplomaosztó ünnepségeket tartottak a benei Faluházban (házigazda: Szuhán András polgármester) és a tiszapéterfalvai önkormányzathoz tartozó farkasfalvai múzeumban (házigazda: Borbély Ida alpolgármester, a Tiszaháti Tájékoztató igazgatója) a falusi vendéglátás és falusi turizmus tanfolyam végzősei a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ szervezésében. A rendezvényen jelen volt és felszólalt Dupka György, az UMDSZ alelnöke, Hanusz Árpád nyíregyházi tanszékvezető professzor, Fuchs Andrea, a KVK igazgatója.

*Nemzetközi konferenciát és üzletember-találkozót szerveztek a beregszászi Európa–Magyar Házban a Nagykaposi Regionális Vállalkozásfejlesztési Szövetség és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kereskedelmi és Iparkamara szervezésében a Négyszögletes Vállalkozók Szövetségének köz-

reműködésével, a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium támogatásával. A rendezvényen előadást tartottak Gajdos István, Beregszász polgármestere, az UMDSZ elnöke, Kincs Gábor alpolgármester, Rajnai Gábor, a Miniszterelnöki Hivatal (MeH) osztályvezetője, Géryni Gábor, a Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium főosztályvezetője és mások.

*Kisdobronyban megrendezték az I. Dobronyi Paprikafesztivált. A rendezvényt Ember Balázs polgármester, az UMDSZ ungvári járási szervezetének alelnöke nyitotta meg. A bográcsosok és az előre elkészített ételek kategóriájában versenyeztek is, a díjazottak – stílszerűen – egy csomag dobronyi paprikát kaptak. Az ételek mellett főszerephez jutott a lelki táplálék: a helyi és a környékbeli néphagyományok megismerése is.

*A beregszászi Európa–Magyar Házban a KMMI szervezésében megnyílt Profusz Mariannának, a népművészeti mesterének beregi szötteket bemutató kiállítása.

*Vállalkozók Akadémiája. Tanfolyam a kezdő vállalkozóknak a Tatabányai Modern Üzleti Tudományok Főiskolája közreműködésével, a KVK szervezésében. A tanfolyamot Deés Szilvia tanár, dr. Szaniszló Gábor, a Modern Üzleti Tudományok Főiskolája felnőttképzési igazgatója, valamint Fuchs Andrea, a KVK igazgatója nyitotta meg.

*Ülésezett a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fórumának külügyi és Európaügyi, valamint gazdasági albizottsága. Az előbbi testület ülésén döntés született arról, hogy szórványmunkacsoport jön létre a külügyi és Európaügyi albizottságon belül. Ebben a bizottságban az UMDSZ-t Ambrus Pál képviseli.

*A Beregszászi Városi Tanács soros ülésén a képviselők döntése nyomán Beregszászban, a Muzsalyi út közelében lévő három új utca egyikét Fodó Sándorról nevezték el.

*A Miniszterelnöki Hivatal égisze alatt 15 taggal létrejött a Szórvány Tanács, amelynek egyebek mellett feladata lesz a szakmai kapcsolattartás, és bizonyos kérdésekben javaslatok előkészítése döntéshozók számára. A tanácsadó testület előzetesen véleményezni fogja a Szülőföld Alap stratégiai anyagait. A testület elnöke Göncz László szlovéniai magyar parlamenti képviselő. Kárpátalját a testületben dr. Tóth Mihály, az UMDSZ tiszteletbeli elnöke és Ambrus Pál, a Técsői Református Líceum igazgatója képviseli.

*A képviselők döntése nyomán immár zászlaja és címere is van az Ungvidéknek. Az Ungvári Járási Tanács ülésén egyhangúlag támogatták Mihály Belényi képzőművész pályázatát.

*A kijevi Lavra területén lévő NEF Galériában rendezték meg az Ukrajnában élő finnugorok első találkozóját, amelynek egyik főszervezője a Magyarok Kijevi Egyesülete volt (elnöke Vass Tibor, az UMDSZ alelnöke). A rendezvényt támogatta a Finn-permi Népek Kijevi Kulturális Szövetsége, a Kijevi Észk Kulturális Szövetség,

a Norvég Királyság Ukrajnai Nagykövetsége és az Orosz Kulturális és Tudományos Központ. A találkozón többek között felszólalt Bársony András magyar, Christer Michelsson finn, Olav Berstad norvég, Jaan Hein észk nagykövet.

*Az Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Középiskolában a diákok zenés verses összeállítás keretében hajtottak fejet az '56-os mártírok emléke előtt, és részleteket olvastak fel az egykori szabadságharcosok visszaemlékezéseiből.

*A Mezőkasznói Középiskolában ugyancsak méltatták '56-ot. Történelmi emléketűtő Roják Vince, a tanintézet történelemtanára tartott, majd Bacskai József, a beregszászi konzulátus főkonzulja, illetve Kádár Rozália, az UMDSZ beregszászi járási szervezetének elnöke szólt a jelenlévőkhez.

*Az ungvári járási Gálócson is ápolja az utókor a szabadságharcosok emlékét. Gecse Endre református lelkész sírjánál többek között Molnár Sándor, Gálóc polgármestere, Bacskai József beregszászi főkonzul, Dupka György, a MEKK elnöke, a megyei tanács képviselője, Szanyi Béla, az UMDSZ járási szervezetének alelnöke, járási képviselő, Tártsy Jolán helyi lakos, a mártír "nevelt lánya" hajtott fejet.

*A Hágón túl is méltatták a magyar szabadságharc évfordulóját. A kijevi magyarok, a hagyományhoz híven, Liszt Ferenc emléktáblájánál gyülekeztek. Mint ismeretes, a nagy magyar zeneszerző 1811. október 22-én született. Mivel az ukrán fővárosban nincs '56-os emlékhely, a kijevi magyarok összekapcsolták a két megemlékezést, amelyet Vass Tibor, a Magyarok Kijevi Egyesületének elnöke nyitott meg. A Kontraktovij Dom falán elhelyezett domborműnél (Kijevben egykor itt adott hangversenyt Liszt Ferenc) leróttá kegyeletét Bársony András, a Magyar Köztársaság ukrajnai nagykövete, a diplomáciai testület több tagja, Vadim Kolesznicsenko parlamenti képviselő, dr. Tóth Mihály, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség tiszteletbeli elnöke. A megjelent kijevi magyarok hitét Pocsai Vince, a fővárosi református gyülekezetet is istápoló tiszteletes erősítette.

*Ugocsában a Nagyszőlősi Perényi Zsigmond Középiskola falán elhelyezett, a tanintézményben egykor működő ifjúsági ellenálló csoport tevékenységét megörökítő emléktábla előtt zajlott le az UMDSZ központi koszorúzási ünnepsége. Ünnepi beszédet mondott Bacskai József, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja. Gajdos István, Beregszász polgármestere, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke 1848-hoz hasonlította az '56-os történelmet, hiszen akkor is idegen zsarnoki hatalom és egy túlhaladott államforma ellen fogott fegyvert a magyar nemzet. A forradalom olyan fáklya volt, amelynek fénye az egész világ számára kéréstelenül rávilágított a szocializmus embertelen voltára. Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke történelmi visszatekintés-

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

■ sel méltatta a röplapterjesztő fiatalok tetteit, hősként említette Bucsellá Józsefet, aki inkább a dezertálást, és ezzel a hadbíróóság halálos ítéletét választotta, de szovjet katonaként nem volt hajlandó magyar véreire tüzelni, valamint Gecse Endre gálóczi református lelkészt, aki a kárpátaljai '56-ért szenvedett mártíromságot. Beszédében kiemelte, hogy sajnós, még ma is vannak, akik tagadják a megtorlás tényét. A megemlékezés zárásként a résztvevők, köztük Kincs Gábor, a KMSZF elnöke, Kocsis Mária, a KAMOT Jótékonyági Alapítvány elnöke, Dánics Éva, az UMDSZ nagyszülői járási szervezetének ügyvezető alelnöke és mások is elhelyezték a kegyelet és az emlékezés koszorúit.

*Tiszapéterfalván Seres János, a Máramaros-Ugocsi Egyházmegye esperese és Bakancs Sándor forgolányi görög katolikus parochus emlékezett a forradalom eseményeire, méltatva a hősök tetteit. A helyi Kölcsey Ferenc Középiskola tanulói versekkel, '56 történetének felelevenítésével tették színesebbé a rendezvényt. A résztvevők megkoszorúzták Tiszapéterfalva szülőit, Kiss Ferenc irodalomtörténésznek, egykori üldözöttnek az iskola falán lévő emléktábláját.

*A hősök előtt tisztelgők a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa szervezésében az ungvári börtön falán lévő '56-os emlékműnél is lerótták kegyeletüket. Sziklavári Vilmos főkonzul ünnepi beszédét követően a megemlékezők – akik között ott volt Gajdos István, Beregszász polgármestere, az UMDSZ elnöke, Kőszeghy Elemér megyei képviselő, az UMDSZ alelnöke, Medvigy István megyei képviselő, Kovács Miklós megyei képviselő, a KMKSZ elnöke, Brenzovics László, a KMKSZ és a megyei tanács alelnöke, Orosz Ildikó megyei képviselő, a KMPSZ elnöke, dr. Ljáh Erzsébet, az UMDSZ ungvári városi szervezetének elnöke, a városi tanács képviselője, Dupka Nándor, az UMDSZ ISZ elnöke – az utókor hálójaként elhelyezték a kegyelet koszorúit.

*Beregszászban az Európa–Magyar Házban a Négy Égtáj Irodalmi Stúdió tagjai adták elő '56-os zenés irodalmi emlékműsort a KMMI szervezésében. A rendezvényt Kenyeres Mária, a KMMI irodavezetője, a MÉKK alelnöke nyitotta meg. A rendezvényen részt vettek a Beregszászi Városi Tanács képviselői, valamint Gajdos István, Beregszász polgármestere, az UMDSZ elnöke, Bacskai József, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja.

*A BMKSZ és a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének kezdeményezésére az egybegyűltek a beregárdói Perényi-kastély falán elhelyezett emléktáblánál nemcsak báró Perényi Zsigmondra, az 1848–1849. évi Magyar Országgyűlés Felsőháza mártír elnökére emlékeztek, hanem méltatták 1956 hőseit is. A rendezvényt Pirigyi Béla elnök nyitotta meg. Az emlékünnepeken részt vett és koszorúzott többek között Gajdos István, Beregszász pol-

gármestere, az UMDSZ elnöke, Bacskai József, a Magyar Köztársaság Beregszászi Konzulátusának főkonzulja.

*A MeH által támogatott Biennálé – A külföldi magyarok kulturális fesztiválja 2009-es rendezvénysorozat szervezőbizottsága tartotta meg ülését Budapesten az Égtájak iroda szervezésében. Az UMDSZ-t Szabó Tibor, az UMDSZ Országos Közművelődési Szakbizottságának elnöke, a KMMI szakértője képviselte.

*A MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesülete Ungváron tartotta meg kiállításokat értékelő és szervező ülést. Soltész Péter, Klisza János és Réti János társelnökök támogatták azt az indítványt, hogy a Magyar Kultúra Napja alkalmából az egyesület csoportos kiállítást rendezzen Ungváron a Néprajzi Múzeumban.

*A Kossuth Lajos Koszorúja Alapítvány kuratóriumának döntése szerint New York, Washington, London és Torinó után Kárpátalján szerveztek Kossuth-emlékutakat, amelyen részt vettek a Kossuth Lajos Hadtudományi Alapítvány, az Inner Wheel Club, illetve a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem képviselői, élükön dr. Nagy Kálmán mérnök-ezredessel, az egyetem kancellárjával.

Útjuk elsőként a Beregszászi 4. Sz. Kossuth Lajos Középiskolába vezetett, ahol a tanulók műsorral kedveskedtek a vendégeknek.

*Újabb író-olvasó találkozón vehetett részt a beregszászi irodalomkedvelők közössége. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola filológia tanszéke és a magyarországi Szépírók Társasága szervezésében ezúttal Konrád György Kossuth-díjas író, Parti Nagy Lajos József Attila-díjas költő, Háy János író, drámaíró és a mediátor szerepét betöltő Mészáros Sándor voltak „A Könyv utóélete Kárpátalján” címmel tavaly indított sorozat vendégei. A házigazdák nevében Csernicskó István, a főiskola rektorhelyettese köszöntötte a vendégeket, örömmel adva hangot, hogy a 20–30-as évek hagyományait felelevenítve ismét eljutnak Kárpátaljára a magyar irodalom élő klasszikusai.

A jóízű beszélgetés közben a vendégek felolvastak műveikből, további fűtőanyagot biztosítva a képzeletnek, serkentve a vitát. A nagyszerű élményt a Nemzeti Kulturális Alap és a Magyar Szak- és Szépírói Irodalmi Szerzők és Kiadók Reprográfiai Egyesületének támogatása tette lehetővé.

*15. alkalommal adott otthont az Ungvári Nemzeti Egyetem nemzetközi magyarságtudományi tanácskozásnak. Három évforduló indokolta a konferenciát: 45 éve nyílt meg az egyetemen a magyar tagozat, 20 éve jött létre a Hungarológiai Központ, 15 éve alakult meg a Kárpátaljai Magyar Tudományos Társaság.

A tanácskozás résztvevői a „Nyelvek, irodalmak, kultúrák kölcsönhatása a Kárpát-medencében” című téma kapcsán fejtették ki gondolataikat. Az előadók, az egyetemi hallgatók és az érdeklődők négy szakosztály – nyelv, irodalom, történelem, néprajz – üléseit kísérhették figyelemmel. Az

ungvári egyetem oktatóin és kutatóin kívül budapesti, debreceni, miskolci, jászberényi, kijevei szaktekintélyek tartottak gondolatébresztő, új megközelítési szempontú előadásokat.

*A szomszéd megye székvárosában a Magyar Professzorok Világtanácsa (MPV) közreműködésével tartotta soron következő, XVII. közgyűlést a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tudományos Testület. A fórumon Kárpátalja tudományos életét nyolcfős küldöttség képviselte.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgazdasági és Mezőgazdasági Szociálpszichológiai, szervezési, irodalmi, ökológiai, fizikai, kémiai témákról.

Dr. Kecskés Mihály professzor, a tudományos testület és az MPV elnöke nyitotta meg, majd beszámolt az eltelt egy évben végzett tevékenységről, az elért eredményekről. A testület idei évi kitüntetettje Máthé Endre, a Nyíregyházi Főiskola tanára lett, aki a Fehér Dániel-emlékérmet vette át.

Ezután előadások hangzottak el a tudomány számos területéről, többek között közgazdasági, mezőgazdasági, szociálpszichológiai, szervezési, irodalmi, ökológiai, fizikai, kémiai témákról.

*Régióinkba látogatott Tőkés László királyhágó-melléki református püspök, az erdélyi magyarság egyik Európa parlamenti képviselője. Nagydobronyban Zán Fábián Sándorral, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspökével, Nagy Béla főgondnokkal, Héder János lelkészi főjegyzővel, Horkay László nyugalmazott püspökkel és Kolozsy András helyi tiszteletessel találkozott.

Tőkés László a református templomban felidézte az 1989-es temesvári forradalom történéseit, kifejtette véleményét a magyarság megmaradásának kérdésében.

A magyarság megmaradásával kapcsolatban a képviselő hangsúlyozta: a Kárpát-medence népeinek nem egymás rovására, hanem egymás javára kell élniük. Európa népei csak akkor tudnak boldogulni, ha megtalálják a megbékélés útját. Úgy vélte, a szabadulás 1989-ben csak elkezdődött. A kommunizmus helyét a nacionalizmus foglalta el.

A templomban szolgált a Nagydobronyi Református Líceum énekklubbja, elhangzott Juhász Gyula Trianon című verse. Tőkés László ajándékot nyújtott át Zán Fábián Sándornak és Nagy Bélának, Kolozsy András helyi református lelkész pedig Hidi Endre egyik kerámiaját adta emlékül a képviselőnek.

*Beregszászban tartotta soros közgyűlést a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT). Elnöki beszámolót Magyar László tartott. A művészek a beregszászi Namény étterem közönségében gyűltek össze.

*Ünnepélyes teleházavatást tartottak Ráton a helyi általános iskolában, amelyen dr. Soós Kálmán, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Ungvári Középszintű Szervezetének elnöke átadta Illár Lénárdnak, a KMKSZ helyi alapszervezete elnökének és Juhász Erika iskolaigazgatónak a számítástechnikai felszerelést.

*Idén tizenharmadik alkalommal emlékeztek öseink honfoglalására Tiszacsomán, a falu határában feltárt honfoglalás kori temető helyén kialakított emlékparkban a KMKSZ szervezésében.

November

*Az 1932–33-as ukrajnai éhínség áldozataira emlékeztek az asztélyi könyvtárban. Makó Mária, a könyvtár vezetője az ukrán nép ellen elkövetett szándékos népirtásnak nevezte az eseményeket. Az igazgató kihangsúlyozta: fontos, hogy a mai fiatalok is tudjanak azokról az időről. E célból kiállítást szerveztek.

*Partnerműzeumi kapcsolatot kötött Sepa János, a Beregvidéki Múzeum igazgatója és dr. Veres László, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Szervezet igazgatója. Első közös rendezvényként Beregszászban egy borászati-szőlészeti kiállítást terveznek.

*Kárpátalján járt Szekeres Imre magyar honvédelmi miniszter. Találkozott a megye vezetőivel, megkoszorúzták az elesettek emlékművét az ungvári Bercsényi utcai magyar katonai temetőben, ellátogatott az ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tanulmányi Humán- és Természettudományi Karára. Tárgyalt az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, valamint a történelmi egyházak vezetőivel, ígéretet tett az anyanyelvű oktatás megőrzését célzó törekvések támogatására.

*Megalapításának 60. évfordulóját méltatta Ungváron a Boksaj József Szépművészeti Múzeum.

*Vállalkozók Akadémiája tanfolyam Ungváron a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ szervezésében.

*Megalakulásának 15. évfordulóját ünnepelte a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház.

*A Kárpátaljai Magyar Könyvtárosok Egyesülete jóvoltából, a Szülőföld Alap támogatásával számítógépekkel

gazdagodott az eszenyi könyvtár. Az UMDSZ-nek és a KHÖT-nek köszönhetően a látogatók az internet nyújtotta lehetőségekkel is élhetnek.

*A nemzetiségi iskolák két nyelvre történő átállításának kárpátaljai fogadtatása felől érdeklődött Dmitro Tkacs, Ukrajna magyarországi nagykövete, aki Beregszászban magyar tanintézmények igazgatóival találkozott.

*Emlékezést és koszorúzást tartottak Kiss Ferenc irodalomtörténész emléktáblájánál Péterfalván a MÉKK és a Móricz Zsigmond Kulturális Egyesület szervezésében.

*A sztálini terror magyar és német áldozataira emlékeztek a Szolyvai Emlékparkban, ahol kápolnaavatásra is sor került. A város határában lévő honfoglalás kori harcos emlékművének hagyományos megkoszorúzását követően, az elhurcolás 64. évfordulóján, közel húsz évvel a Szolyvai Emlékpark alapkövének letétele után újabb kegyeleti hellyel bővült az emlékpark. A megemlékezésen részt vett Barsonyi András, Magyarország ukrajnai nagykövete, Gajdos István, az UMDSZ elnöke, Beregszász polgármestere, dr. Tóth Mihály, a Szolyvai Emlékparkbizottság elnöke, Jüttner Csaba Vásárosnamény polgármestere.

*Emlékművet állított Beregszászban a Kárpátaljai Református Egyház a szovjet diktatúra idején mártírhalált halt, börtönt szenvedett és egy időre lelkipásztori szolgálatuktól megfosztott papok emlékére.

*Kiállítást rendeztek Csernyiga Gyula festőművész alkotásaiból az Európa–Magyar Házban.

*A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaság – Anyanyelvi Konferencia szakmai fórumot tartott a Kárpát-medencei magyar művelődési intézetek tevékenységéről. A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézménymunkájáról Dupka György igazgató számolt be.

D. Gy.

Kitüntették a hagyományőrzőket

Beregszászban ünnepélyes keretek között megnyitották a XIII. Kárpát-medencei Magyar Kulturális Napokat. A megjelenteket Dupka György, az UMDSZ ügyvezető alelnöke, a MÉKK elnöke köszöntötte.

Gajdos István, Beregszász polgármestere, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke, Szabó Vilmos parlamenti képviselő, a Magyar Országgyűlés Külügyi és Határon Túli Magyarok Bizottságának alelnöke, Pomogáts Béla, az Anyanyelvi Konferencia elnöke, valamint Zán Fábán Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke is üdvözölte az esemény résztvevőit.

Az ünnepségen jelen volt dr. Nagy Imre, a Szülőföld Alap igazgatója, Kálóczy Katalin, az Oktatási és Kulturális Minisztérium főtanácsosa, Bacskai József, a beregszászi konzulátus főkonzulja, Viczián Tamás, az ungvári főkonzulátus vezető konzulja is.

A nyitóünnepségen Pomogáts Béla, az Anyanyelvi Konferencia elnöke a magyar nyelv és kultúra megmaradásáért köszönetet mondó oklevelet nyújtott át Vidnyánszky Évának, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Ficseri gyermekstúdiója vezetőjének és Gajdos Istvánnak, Beregszász polgármesterének.

* * *

A munkácsi várban megrendezett XIX. Kárpátaljai Magyar Folklorfesztivál nyitóünnepségén Brenzovics László a Kárpátaljai Megyei Tanács nevében a magyar kultúra ápolásáért és megőrzéséért kifejtett önzetlen munkájának elismeréseképpen oklevéllel jutalmazta Hidi Anitát, a nagydobronyi Himes táncegyüttes vezetőjét, Ötvös Idát, a Viski Tájház létrehozóját. Jurij Hleba, a megyei közművelődési főosztály vezetője, a megyei közigazgatási hivatal nevében oklevéllel köszöntötte meg Kokas Károly péterfalvai zene-tanár és Bagu Balázs nyugdíjas magyartanár hagyományőrző és kulturális tevékenységét.

Pomogáts Béla az Anyanyelvi Konferencia oklevelét nyújtotta át Mihajlo Beleny szobrásznak, a Munkácsy Mihály-szobor, a Petőfi Sándor- és a Hunyadi Mátyás-dombormű, illetve a Turul-szobor alkotójának, valamint Ivaskovics Józsefnek, a Credo vers-énekelő együttes vezetőjének.

Gajdos István, az UMDSZ elnöke ezen az ünnepségen Mihajlo Belenyt tüntette ki a szövetség Hollósy Simon Közművelődési Nívódíjával, a szobrászművésznek a kárpátaljai magyar kultúra megőrzése és ápolása terén végzett tevékenységének elismeréseképpen.

Az UMDSZ ugyancsak oklevéllel ismerte el Hidi Anita, Bagu Balázs, Kokas Károly és Ötvös Ida munkáját. Elismerő oklevelet kapott Lőrincz István fotóművész, Lőrincz Katalin keramikus, Fuchs Andrea grafikus és Fejérdy Zille pedagógus, könyvgyűjtő.

A derceni Gyöngyösbokréta (vezetője Korolovics Zsolt), a nagydobronyi Himes táncegyüttes (vezetője Hidi Anita), a téglási énekkar (vezetője Szikora Csilla), a Beregszászi Járási Művelődési Főosztály Rozmaring hagyományőrző együttese (vezetője Halász László), az eszenyi Ritmus táncegyüttes (vezetője Szabó Tibor), a Péterfalvai Művészeti Iskola népi zenekara (vezetője Kokas Károly), a mezővári hagyományőrző együttes (vezetője Bárány József), a verbőci hagyományőrző együttes (vezetője Danka Gabriella), a csapi Harmonia együttes (vezetője Balogh Enikő), a szalókai hagyományőrző együttes (vezetője Jónás Ernő) UMDSZ-emléklappal, Hidi Endre-kerámiával és DVD-lejátszóval térhetett haza.

Tudósítónk

Megjelent könyvek:

Bagu Balázs – dr. Deák Ferenc: Beszéljünk magyarul! Magyar nyelvi tanterv és segédanyag a nem magyar iskolákban tanulók és tanítók számára. Intermix Kiadó.

„Feheruuru rea menh hodu utu

rea”. Magyartörténelmi szöveggyűjtemény. A honfoglalástól az Árpád-ház uralkodásának végéig. Összeállította és a jegyzeteket írta **Zubánics László**. Intermix Kiadó.

Csatáry György: Ugocsa vármegye II. Rákóczi Ferenc államában. PoliPrint Kiadó

és a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kiadásában.

Kobulej Emil emlékére (1929–2004). Összegyűjtött megemlékezések. Lembergi Magyar Kulturális Szövetség – Lembergi Liszenko Állami Zeneakadémia, Ungvár – Lemberg, Intermix Kiadó.

Ama bibliai talentumok...

Puskás László 1941-ben született Ungváron. 1974-ben költözött Magyarországra, jelenleg a fővárosban él. Budapesti műtermében beszélgettünk.

– Gondban lennék, ha meg akarnám szólítani Puskás Lászlót, mert nehezen tudnék választani számos tevékenysége, hivatása közül. Puskás László ugyanis görög katolikus áldozópap, festőművész, szerkesztő, a szakrális művészet tanára és... felfedező. Tegyük rendet ebben az irigylésre méltó állapotban.

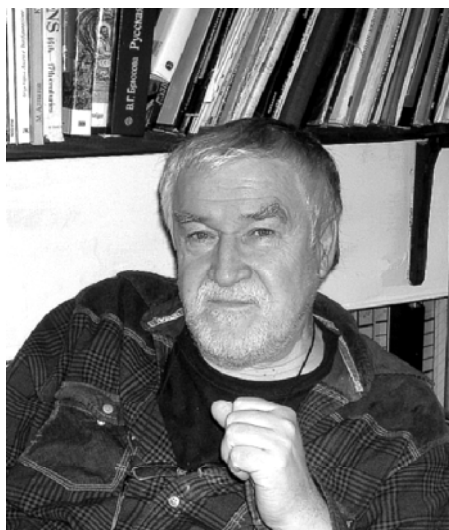
– Édesapám, Puskás László teológiai tanulmányait az ungvári szemináriumban végezte el, 1933-ban szentelték pappá. Ungváron előbb a ceholnyai parókia, majd a székesegyház lelkésze volt, hittantanárként is tevékenykedett, a háború éveiben tábori lelkészként szolgált az ungvári katonai kórházban. Ilyen „múlttal” 1949-ben vele kezdtek a letartóztatásokat, s mint hitű papot, aki elutasította az aposztáziát, 25 évre ítélték. Három évig a kazahsztáni Dzsezkazgan rézbányáiban sánylődött, majd súlyos betegsége miatt a rokkantak táborába vitték, ahonnan leromlott állapota folytán 1956-ban szabadult. Élete végéig csak nehéz fizikai munkára alkalmazták, amit vállalnia kellett megélhetésének biztosítása érdekében. Titokban lelkipásztorként is tevékenykedett. A sztálini légerekből magával hozott kórt sosem tudta kiheverni. 1969-ben halt meg. Édesanyám, Zselvtay Mária felmenői a XVIII. századtól görög katolikus papok voltak. Mi sem természetesebb, minthogy én is a papi pályát választottam...

– De ennek voltak előzményei.

– Már ungvári kisiskolásként nagyon szerettem rajzolni. Tanáraim szerint nem is rosszul kezeltem a ceruzát, az ecsetet. Ennek az lett a „következménye”, hogy palettával a kezemben képzeltem és terveztem jövőmet. Aközépiskola befejezése után felvételiztem a Lembergi Képzőművészeti Főiskolára, ahol 1959-től 1965-ig tanultam. Már másodéves koromban feleségül vettem évfolyamtársamat, Nadia-Verát. (Az édesapját még a párom világra jötte előtt letartóztatták, és sok tízezer társával együtt agyonlőtték a szovjetek a németek előli visszavonulásuk során. 1965-ben diplomáztunk. Csak melleleg jegyzem meg: diplomamunkám szövött falikárpit volt. Van két lányunk: az egyik ikonkutató főiskolai tanár, a másik grafikusművész és van tíz unokánk.) Egy év katonáskodás után hazajöttem és belevetettem magam a képzőművészet világába...

– Ahol nem éppen kitörő örömmel fogadtak.

– Ami igaz, az igaz, rá kellett jönnöm: kevés, ha tehetséges vagyok, kevés, ha szépen festek. Az akkori idők, vagyis annak szelme politikai pártállást is megkövetelt, amit az én neveltetésem, az én hitem nem engedett meg. Így műveim által nem juthattam be

a Képzőművészek Szövetségébe, ami pedig nélkülözhetetlen feltétele volt az érvényesülésnek. 1967-ben az októberi forradalom 50. évfordulója tiszteletére nagyszabású kiállítást rendeztek Moszkvában. A zsűrizésre benyújtott munkámat (Verhovinai menyasszony), habár azt mondták a kulisszák mögött, hogy jobb, mint több „elismert” helybeli művészé, az ungvári ítések elutasították. De közbeszólt a felsőbb rendelkezés: a Moszkvából és Kijevből érkezett zsűri tagjai, akik országos híru művészek és művészettörténészek voltak, éppen abban a szobában pihenték ki az utazás fáradalmait, ahol az én alkotásom is „pihent”. A festmény felkeltette a neves műbírálók figyelmét, és első helyre zsűrizték. Ez az örömteli tény azonnali Képzőművészeti Szövetségi tagságot jelentett számomra, még a kötelező tagjelölti időt sem kellett kivánom. A festmény jelenleg a Tretyakov Képtár XX. századi gyűjteményében van...

– Vagyis zöld utat kaptál a művészek világába.

– Volt ezek után is gáncsoskodás, mert például az 1971-es kijevei kiállításomat közvetlenül a megnyitása előtt a megyei párttitkár utasítására betiltották. Akkoriban szó sem lehetett arról, hogy egyházi rendeltetésű képeket fessek, bár diákkoromban is sok Krisztus-arcot rajzoltam, sőt, egy kvalitásos Keresztút-sorozatot is festettem. Ungváron továbbra is nemkívánatos személy voltam. Édesapám még élt, bár gyakran került kórházba, haláláig megfigyelte, zaklatta a KGB. Még a temetésére is felsorakoztak a hangszórós rendőrautók a Kálvárián, hogy harsogóan ordító könnyűzenevel tegyék lehetetlenné az összegyűlt hívek tömegének imáját. Munkát, megbízást nem kaptam, ezért elfogadtam főiskolám meghívását: a festészeti tanszéken kezdtem tanítani. Művészi pályám jól alakult, volt több mint 10 egyéni kiállításom Lembergben, Kijevben, Budapesten, Szombathelyen, Nürnbergben. Megkaptam az UNESCO ezüstérmét, a Komszomol Köz-

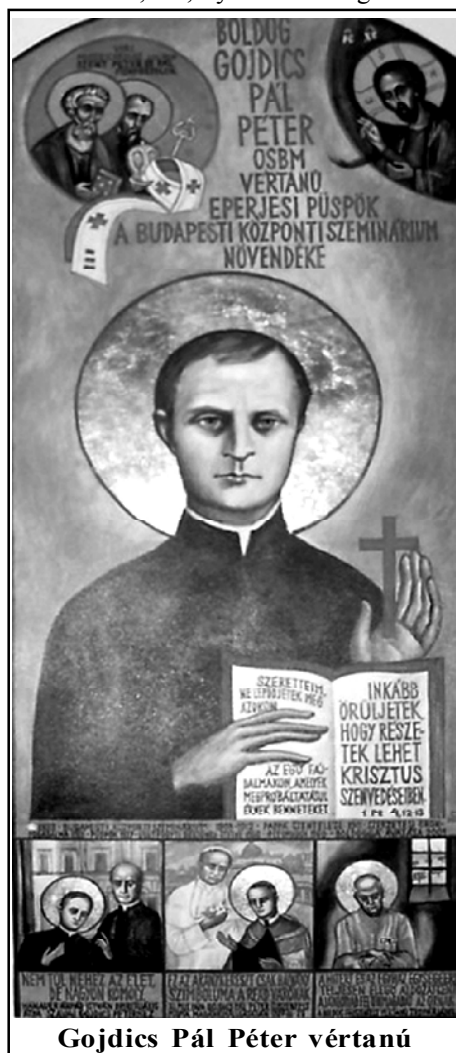
ponti Bizottságnak díját, majd Magyarországon a Derkovits művészeti ösztöndíjat, a Művelődési Minisztérium nivódíját, mintegy 50 festményem került különböző szovjet közgyűjteménybe.

– Közben történt egy s más.

– Szüleim évekig próbálkoztak az áttelepüléssel, mert édesapám új életet szeretett volna kezdeni, annál is inkább, mert édesanyám testvérei Magyarországon éltek. Nem sikerült, de én nem adtam fel: még 6 évig próbálkoztam, mígnem 1974-ben siker koronázta próbálkozásaimat. A tandíjat meg kellett fizetni, le kellett gyűrni sok problémát, ami azt jelentette: le tettem az ecsetet, míg nem jutottam egyenesbe. Dolgoztam alkalmi tolmácsként, majd 1989-ig a Budapesti Képzőművészeti Kiadó szerkesztője, illetve a művészeti szerkesztőség vezetője voltam.

– Közben tanultál is.

– Magyarországon akkoriban már gyengébben működött az egyházüldözés gépezete. Így, bár munkahelyemen már közép-szintű vezető voltam (pártonkívüliként ez volt a maximum, az idősebbek nyilván még emlékeznek erre), a pesti Rózsák terei görög katolikus egyházközség világi elnöke lettem, sőt, nyári szabadságaim

Gojdics Pál Péter vértanú

Ama bibliai talentumok...

alatt már görög katolikus templomokban is kezdtem festeni.

Időközben teltek az évek, több kiállításom volt, több templomot is kifestettem. Feleségemmel együtt, mintegy bepótolva azt, amit előzőleg nem kaphattunk meg – a betiltott hittanórákat – elvégeztük teológiai tanulmányainkat a Hittudományi Akadémia levelező tagozatán (később, már felszentelt papként még egy évet tanultam a teológián és három évig a Kánonjogi Intézetben).

1993-ban szentelt pappá Ungváron Ioann Szemedi, a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye püspöke egyházmegyéje számára, félig titokban. Akkor még igen nagy volt a paphiány. Budapestről kijárva végeztem szolgálatomat, ennek anyagi fedezetét egyházművészeti munkáim tiszteletdíjai adták. Addigra már külföldi megbízásaim is voltak. Kanadában templomot festettem, Szerbiában több templom homlokzatán és belsőterében készítettem mozaikokat. Az ungvári Székesegyház homlokzatán is mozaiktechnikával készült el Krisztus, Mária és Romzsa Tódor vértanú ábrázolása.

– **És közben sokat publikáltál.**

– 1996-ban megszerveztem a Communio nemzetközi katolikus teológiai folyóirat kiadását, én vagyok a lap főszerkesztője. „Romzsa Teodor élete és halála” című könyvem három kiadást ért meg, megjelent olasz, angol, francia nyelven is. 1987-es egyhónapos családi zárandoklatunk után 1989-ben Budapesten az Origo Kiadó gondozásában megjelent „A hely, ahol állsz, Szent Föld” című fotóalbumom. 1998-ban Lembergben ukránul is napvilágot látott. A Hajdúdorogi Görög Katolikus Egyházmegye számára terveztem és szerkesztettem a „Hazád ékessége. Magyarországi templomok, ikonok, ikonosztázionok” című, illetve a Szentatya máriapócsi zárandoklatát bemutató fotóalbumokat.

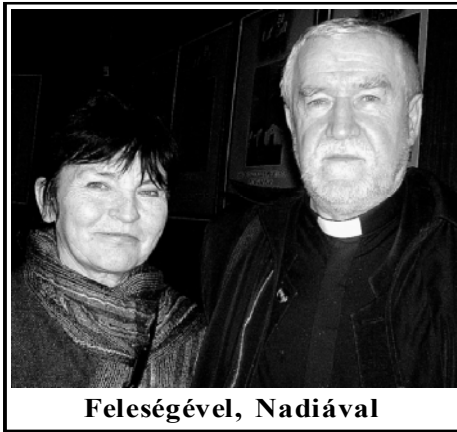
1991-től magyarországi, ukrainai és lengyelországi tudományos konferenciákon a szakrális művészet tárgyköréből tartok előadásokat, illetve publikálok. Több cikkem, tanulmányom látott napvilágot keleti és görög katolikus tárgyú egyháztörténeti és egyházbizományi témakörben.

– **Hátat fordítottál a világi festészetnek?**

– Az utóbbi 20 évben majdnem kizárólag a szakrális művészet területén működöm: a táblaképfestészet, az úgynevezett monumentális festészet, murália (secco, sgraffitto, mozaik) foglalkoztat. Magyarországon mintegy 10 görög katolikus templomot festettem ki, több ikonosztáziont, mozaik-falikepet készítettem Kanadában, Jugoszláviában és Ungváron is.

– **Ez irányú művészeted jelentős állomása volt 2004. október 9-e. Engedelmeddel felolvasok egy részletet László atya tanulmányából.**

”A Krakkó-Lagiewniki Isteni Irgalmasság bazilikát 2002. augusztus 17-én

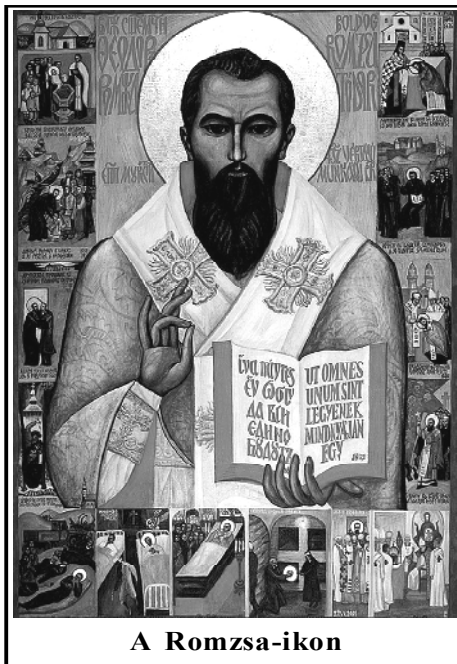
Feleségével, Nadiával

szentelte fel a Szentatya. Ekkor ajánlotta fel az emberiséget és az egész világot Isten végtelen irgalmába. Jézus emberszerető irgalmasságának korunkbeli közvetítője, Szent Faustina nővér Naplóját magyar nyelven az egri Antalóczi Lajos atya adta ki 1998-ban. Ő kezdeményezte kápolnánk kialakítását is a bazilika altemplomában.

Az Isteni Irgalmasság bazilika altemplomában több nemzeti kápolna készült. A Szentek Közössége Kápolna – Capella Communio Sanctorum – a Magyar Katolikus Egyház adománya, és hozzájárulása lett az Isteni Irgalmasság kegyhelyének további kiteljesedéséhez.

A kápolna teológiai-művészeti koncepcióját Puskás László munkácsi egyházmegyes görög katolikus pap-festőművész dolgozta ki. Tervét mind a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia tagjai és az általuk összehívott szakértők, mind a lengyel házigazdák elfogadták.

A kápolna két oldalán, frízszerűen, az ősi Deesis-Imádás, Közbenjárás ikonográfiai elvét követve e szentek közösségé-

A Romzsa-ikon

nek tagjai – magyar, lengyel és más európai szentek, boldogok lettek ábrázolva, valamint olyan személyek, akiknek boldoggá avatási eljárása már folyamatban van – őket Isten Szolgáinak nevezzük. Az ábrázolt személyek üvegmozaik-technikával készültek, az alakok időrendi sorrendben követik egymást.

A mozaikmunkákat Puskás László feleségével, Nadiával együtt 2003–2004-ben kivitelezte.

A kápolnát 2004. október 9-én szentelte fel Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek.”

Hadd tegyem még hozzá: Romzsa Tódor, a munkácsi egyházmegye mártír-püspöke (1911–1947) boldoggá avatási eljárásának te voltál a promotor-iustitise.

– Megjegyezném: oly módon akartam kiképezni a kápolna falait, hogy a sajátjának érezze mindenki, aki betér a kápolnába. És az, hogyhol mexikói, hol német, hol másféle észak- és dél-amerikai vagy európai, sőt, ázsiai zárandokcsoportok miséit látom, vagy hétköznaponként a kegyhely lengyel püspökét, akiről azt mondják az ottani nővérek, hogy igen szeret ott misézni, az ott imádkozó magyarokat természetesen véve, ha vissza-visszatérnek oda, talán azt bizonyítja, hogy a több mint egyéves munka elérte célját. Ennek elismerése volt, hogy Seregély István egri érsek javaslatára a Magyar Katolikus Püspöki Kar Pro cultura christiana-éremmel tüntetett ki.

Minden eddigi munkámra büszke vagyok, amennyiben azok elnyerték a nagyközönség tetszését, eleget tettek elvárásainak. Mintegy 40 táblaképm van magyar és külföldi múzeumokban, képtárakban, például a moszkvai Tretyakov Képtár XX. századi gyűjteményében, a Kijevi Ukrán Múzeumban, a Lembergi Nemzeti Múzeumban, a Szegedi Móra Ferenc Múzeumban – hogy csak néhányat említsek. Am az, amiről fentebb szó esett, nem muzeális kategória, ez életem, művészetem legjelentősebb alkotása, lelki-szellemi világom megjelenítése.

– **Külön kiemelném a tanulmányban foglaltakból a következőket:**

„...A kápolna márványoltára mögötti üvegfal előtt nagyméretű, kárpátaljai(!) hársfából készült pajzs függ a rajta kirakott üvegmozaik az Irgalmas Jézust ábrázolja Szent Faustina nővérral. Az oltár előtti ereklyeépítményben Szent István első királyunk karereklyéjét helyeztük el, amelynek hollétéről hosszú évtizedekig nem volt tudomásunk... Az ereklyét még Nagy Lajos közös királyunk adta Lengyelországnak, ahol később János Kázmér lengyel király adományaként a bernardinusoknak nevezett ferencesek birtokába került...”

Az a tény, hogy a Szent Jobb mellett van egy második Szent István-ereklyénk, részben neked is köszönhető.

(Folytatás a 40. oldalon)

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

PUSKÁS LÁSZLÓ

Verhovinai menyasszony

(Folytatás a 39. oldalról)

– Szent István alkarcsonjtait – mint az tudomásomra jutott – lemergi ferencesek őrizték kápolnájukban. Az 1930-as években, amikor az állami hatalom megszüntette a rendet, a kikergetett barátok magukkal

Az asszonyok az égbe mennek

vitték az ereklyét. Évekig kerestem, követtem az ereklye útját, mígnem rátaláltam az egyik lengyelországi kisváros rendi kápolnájában. A „felfedező” tevékenységbe be-

Mária-mozaik az ungvári székesegyház homlokzatán

kapcsolódott Szilárdfy Zoltán pap-művészettörténész és több más szakember, akik igazolták a csontok Szent István-i voltát. Ezekből a szent csontokból helyeztünk el egy darabot, immáron új ereklyetartóban a kápolna oltárán.

– „Felfedezői” munkásságodban jelentős az 1983-as év is.

– Némj túlzás, hogy felfedezői: így hozta a sors. Új lakásom felújítása közben rátaláltam Tornyai János, az alföldi paraszt-ság életének és környezetének egyedülálló ábrázolásával foglalkozó festőművész hagyatékára: több száz festményre, grafikára, személyes tárgyra, amelyek ma már nemzeti kincseink részei.

– Ennyi munka, ennyi eredmény után most már pihenés következik?

– Szó sincs pihenésről, mert rengeteg feladatom, tervem van s menet közben újjak jelentkeznek. A közelmúltban szentelték fel Kazincbarcika város Szent Család templomát, amelynek oltárképét én alkottam. A Szent család-mozaik keletkezésének történetéről csak annyit: Seregély érsek atya kért fel a megtervezésére. Zarándoklatom idején a betlehemi mező olajfái alól akkor tettem egy ma is meglévő zacskóba több marék vöröses színű, görgyös-agyagos betlehemi földet – egy kis üvegnyt abból építettem be – mintegy szentföldi ereklyeként – a mozaikba, még egy kicsi száraz ágacska is látszik benne. Ennek az az előzménye, hogy, mint már említettem, a krakkói kápolna számára sikerült felkutatni a valaha Szent István lemergi karereklyéje néven ismert relikviát. A mozaikba, Szent Kinga tarsolyába is elhelyeztünk egy eredeti sókristályt a kezdeményezésére megnyitott Krakkó melletti vielicskai sóbányából. Szent Faustina, valamint két magyar nővér, az azóta boldoggá avatott Salkaházi Sára (Szociális nővérek), és Isten Szolgálója Mester Margit Mária (UNUM) ábrázolásába is beillesztettem rendjük jelét, egy mellkeresztet, illetve társaságaik érméjét. Azóta különösen odafigyelek arra, hogy – ha tehetem – ilyen módon is gazdagodjon az ábrázolás. Így lesz a most tervezett következő munkámban is – Erdő Péter bíboros prímásunk felkérésére készül az új újpalotai templom mozaik oltárképe Urunk színváltozása jelenetével és alatta 20. századi magyar boldogok és a másik oldalról boldog Salkaházi Sára vértanúságának ábrázolásaival – , ide is beilleszttek egy követ a Táborhegyről. A Duna-partra is leme-gyek, hogy Sára nővér vértanúsága helyszínéről begyűjtsek egy kis kődarabot a meder széléről.

– Végül, de nem utolsósorban: mi a véleményed a kettős állampolgárságról?

– Akkor lennék igazán boldog, ha ez a kérdés már nem lenne aktuális a világ magyarsága életében. De kísért Trianon átka. És ami még fájóbb: vannak, akik még meg is kérdőjelezik az évezredes együvé tartozást. Szent István királyunk Imre fiához írott Intelmeiben hangsúlyozza, hogy engedd be az idegent, aki jó szándékkal jön, mert az egyszínű ország esendő, gyenge. Szorongással telve teszem fel a kérdést: ott,

Édesapám emlékezete

ahová várjuk és befogadjuk az idegent, nincs helye a testvérnek? S ha jönnének is a határon túli testvérek, nem üres kézzel érkeznenek: magukkal hoznák Erdélyből, Kárpátaljáról, Felvidékről és Délvidékről mindazt a szellemi gazdagságot, amiért kiutazik hozzájuk annyi anyaországi magyar.

Pomázi albérlet

– Talán a helyszelleme tette (mint említettem, a festő műtermében beszélgettünk), de mindegyre az járt a fejemben: te, Puskás László kárpátaljai gyökerű magyar, Isten dicsőségére, jól gazdálkodtál ama bibliai történetben szereplő talentumokkal. Köszönöm a beszélgetést, a Kárpátaljai Hírmondó olvasói nevében is további alkotói sikereket, békés, boldog új esztendőt kívánok.

SZÖLLŐSY TIBOR
Fotó: FÜZESI MAGDA

Laci, gyere játszani!